

STK'LAR İÇİN

Gençlerin Güçlendirilmesine Yönelik Harcamaları İzleme Kılavuzu

NURHAN YENTÜRK - YÖRÜK KURTARAN - VOLKAN YILMAZ

STK'lar İçin
Gençlerin
Güçlendirilmesine
Yönelik Harcamaları
İzleme Kılavuzu

NURHAN YENTÜRK

YÖRÜK KURTARAN

VOLKAN YILMAZ

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
Sivil Toplum Kuruluşları
Eğitim ve Araştırma Birimi

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

STK'lar İçin Gençlerin Güçlendirilmesine Yönelik Harcamaları İzleme Kılavuzu
Nurhan Yentürk - Yörük Kurtaran - Volkan Yılmaz

İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 448
STK Çalışmaları - Eğitim Kitapları 17
Kamu Harcamalarını İzleme Dizisi No. 7

ISBN 978-605-399-321-6

1. Baskı İstanbul, Ocak 2014

© Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık Müzik Yapım ve Haber Ajansı Ltd. Şti.
Yazışma Adresi: İnönü Caddesi, No: 43/A Kuştepe Şişli 34387 İstanbul
Telefon: 0212 311 52 59 - 311 52 62 / Faks: 0212 297 63 14 • Sertifika No: 11237

www.bilgiyay.com
E-posta yayin@bilgiyay.com
Dağıtım dagitim@bilgiyay.com

Dizi Editörü Nurhan Yentürk
Redaksiyon Bülent Çınar
Kapak ve Kitap Tasarımı Kadir Abbas
Dizgi ve Uygulama Maraton Dizgievi • www.dizgievi.com
Düzeltili Remzi Abbas
Baskı ve Cilt Sena Ofset Ambalaj ve Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok Kat 6 No: 4 NB 7-9-11 Topkapı İstanbul
Telefon: 0212 613 03 21 - 613 48 46 / Faks: 0212 613 38 46 • Sertifika No: 12064

İstanbul Bilgi University Library Cataloging-in-Publication Data
İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi Kataloglama Bölümü Tarafından Kataloglanmıştır.

Yentürk, Nurhan, 1958-
STK'lar için : gençlerin güçlendirilmesine yönelik harcamaları izleme kılavuzu / Nurhan Yentürk, Yörük Kurtaran, Volkan Yılmaz.
84 p., 4 ill., 3 charts, 21x29.7 cm.
Includes bibliographical references and index.
ISBN 978-605-399-321-6

1. Youth - Government policy - Turkey. 2. Youth- Services for - Government policy. 3. Youth - Turkey. 4. Government spending policy - Turkey.
5. Expenditures, Public – Turkey. 6. Non-governmental organizations - Turkey. 7. Turkey - Appropriations and expenditures. 8. Turkey - Social policy.
9. Social service - Turkey – Evaluation. I. Title. II. Kurtaran, Yörük. III. Yılmaz, Volkan.

HQ799.T9 Y46 2013

ÖNSÖZ

İstanbul Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Birimi (Bilgi STK), 2003 yılından beri sürdürdüğü eğitimler süresince üretilen 12 eğitim modülünü kapsayan yazılı ve görsel malzemelerin tümünü 2010 yılına kadar STK Çalışmaları - Eğitim Kitapları ve CD'leri Dizisi kapsamında yayımladı. Bu yayınlarımızdan sonra, günümüzde hak temelli çalışan STK'ları güçlendirmek amacıyla önemli konularda eğitimler oluşturmaya ve yayınlar hazırlamaya devam ediyoruz.

Hak temelli çalışan STK'ları güçlendirmek istediğimiz bu önemli konulardan birini özellikle vurgulamak isteriz: STK'ların gerek yurtdışında gerekse Türkiye'de kamu harcamalarını izleme konusunda yaptıkları çalışmaların, oluşturdukları ağların ve platformların gittikçe yaygınlaştığını söyleyebiliriz. Hak temelli çalışan STK'lar için, kamunun çeşitli alanlara yaptığı harcamaların izlenmesi, bu harcamalara yönelik politika üretme sürecinin etkilenmesi ve konunun kamusal alanda konuşulur hale gelmesi günümüzde önemli savunuculuk alanlarını oluşturmaktadır.

Bu konuda ortaya çıkan bilgi ve eğitim ihtiyacına cevap verebilme amacıyla eğitim programları, eğitim kitapları ve izleme raporları üzerine çalışmaya başladık. Kamu Harcamalarını İzleme Dizisi'nin amacı ilgili konulardaki kamunun yaptığı harcamaların izlenebilmesi için yöntem önererek izleme formatını STK'lara sunmak, kamu harcamalarını izlemeyi amaçlayan kişi, STK ya da platformlar için kaynak olarak kullanılabilecek yazılı malzeme üretmektir.

Bu dizi yedi eğitim kılavuzundan oluşmaktadır:

- 1) *Kamu Harcamaları Okuma - Yazma Kılavuzu*
- 2) *Çok Yıllı Bütçe Süreci ve Orta Vadeli Mali Plan İzleme Kılavuzu*
- 3) *Askeri ve İç Güvenlik Harcamalarını İzleme Kılavuzu*
- 4) *Sosyal Koruma Harcamalarını İzleme Kılavuzu*
- 5) *Çocuğun Korunmasına Yönelik Harcamaları İzleme Kılavuzu*
- 6) *Gençlerin Güçlendirilmesine Yönelik Harcamaları İzleme Kılavuzu*
- 7) *Engellilere Yönelik Harcamaları İzleme Kılavuzu*

Bu kılavuzlarda yer alan bilgiler, teknikler ve veriler kullanılarak, ilgili yılın bütçe gerekçesi ve ekleri, kurumların faaliyet raporları internete konulduktan sonra, kamunun sosyal güvenlik, sağlık, sosyal yardım harcamalarını, askeri harcamalarını, eğitim, çocuk, gençlik ve engellilere yönelik harcamalarını ayrıntılı olarak hesaplayabilmek ve bu alandaki gelişmeleri yıllar itibarıyla izlemek mümkün olacaktır. Elinizdeki kılavuz kamunun gençlerin güçlendirilmesine yönelik yaptığı harcamaları izlemek amacıyla ve dizinin son kılavuzudur.

Vatandaşların seçtiği temsilcilerden oluşan parlamentonun en temel görevlerinden birisi kamu harcamalarının alanlarını ve miktarlarını belirlemektir. Parlamentodan aldığı yetki ile hükümet tarafından gerçekleştirilen kamu harcamalarının gelir eşitsizliği, bölgesel eşitsizlik ve fırsat eşitsizliği üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Ayrıca, ekonominin üretim kapasitesi, istihdam, hatta ücretlerin düzeyi de, yine kamu harcamaları tarafından etkilenebilmektedir.

Katılımcı demokraside vatandaşların, parlamentonun ve hükümetin bu temel görevlerinin yerine getirilme sürecini bilme, şeffaf olarak izleyebilme ve bu sürece katılma hakkı vardır. Çünkü biliyoruz ki, demokrasi katılımcı demokrasi olarak anlaşıldığında toplumun örgütlenme hakkını kullanması, sivil toplumun siyasi yaşama katılması ve alttan üste doğru siyasi yaşamı denetlemesi kaçınılmaz olmaktadır. Haklar temelinde düzenlenmiş devlet-toplum ilişkileri bir yandan STK'ların toplumda demokrasinin gelişiminin ana aktörlerinden biri olmasını, diğer yandan şeffaf ve hesap verebilir bir kamu yönetiminin bulunmasını gerektirmektedir.

Bu harcamaların sivil toplum tarafından bilinir ve izlenebilir olması sadece şeffaflık değil, aynı zamanda uygulanan politikaların etkinliğinin kamusal alanda derinlemesine tartışılabilir hale gelmesi anlamında da önemlidir.

Türkiye’de kamu harcamaları konusunda vatandaşların ve STK’ların karşısında adeta “teknik” bilginin iktidarı bulunmaktadır. Beklentimiz odur ki, kamu harcamalarını izleme bilgisinin yayılması, şeffaflaşması ve STK’lar tarafından ulaşılabilir, izlenebilir, yorumlanabilir ve müdahale edilebilir hale gelmesi bu bilginin iktidarını zayıflatacak ve demokratikleşmeye katkıda bulunacaktır.

Günümüzde, yasama sürecinde Bütçe Kanunu’nun tartışılması ve çıkarılmasına yönelik milletvekillerinin bile sürece katılımı önünde çeşitli zorluklar bulunduğu kamuoyu önünde tartışılırken STK’ların bütçe sürecine müdahil olmalarının ‘teknik’ zorluklarının oldukça fazla olduğu görülebilecektir. Bu teknik zorlukların başında internet ortamında yayımlanan verilerin kısıtlı olması gelmektedir. Ancak bu teknik zorluğun son yıllarda özellikle Merkezi Yönetim bütçesi açısından büyük oranda aşılabildiğini görmekteyiz. 2003 yılında Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu ile çok yıllık bütçelemeye geçiş ve Orta Vadeli Mali Plan (OVMP) hazırlanarak gelecek üç yıla ilişkin gelir ve gider tahminlerinin hazırlanıyor olması verilere ulaşma ve izleme sürecini kolaylaştırmıştır.

Öte yandan, Türkiye’deki sosyal koruma harcamaları alanında değerli akademisyen ve bürokratlar tarafından hazırlanarak yayımlanmış çalışmalar bulunmaktadır. Ancak, birçok farklı kamu idaresi tarafından yapılan çocuğa, gençlere ve engellilere yönelik harcamaların bir arada görülebileceği herhangi bir kaynak olmadığı gibi, ne yazık ki milletvekilleri de bu tür sosyal alanlara yapılan harcamaları ayrıntılı olarak görmeden TBMM’de sürdürülen bütçe görüşmelerine katılmaktadırlar. TBMM’de sürdürülen bütçe görüşmelerinde bilginin kısıtlı olduğu bir diğer alan ise askeri harcamalardır. Dizi kapsamında yayımlanan kılavuzlar ile bu eksiklerin giderilmesine katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

Bu kılavuzlar STK Eğitim ve Araştırma Birimi’nin İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları ile ortak yürüttüğü bir çalışmadır. Bu dizi çerçevesinde yayımlanacak olan kılavuzlar <http://stk.bilgi.edu.tr/stk-Butce.asp> ve <http://www.bilgiyay.com> adreslerinden takip edilebilir. Kılavuzlar yayımlandıktan sonraki yıllar için izleme tabloları da bu adreslerden indirilebilecektir. Böylece STK’ların kılavuz yayımlandıktan sonra ortaya çıkan değişikliklerden haberdar olmaları sağlanacaktır.

Bu dizi kapsamında hazırlanan her kılavuz birçok akademisyen ve bürokratin katkıları ile ortaya çıkmıştır. Bu anlamda bu kılavuzlar, gerek ortak yazarların gerekse birçok akademisyen ve bürokratin kolektif heyecanının bir ürünüdür.

Gençlerin Güçlendirilmesine Yönelik Harcamalarını İzleme Kılavuzu’nun yazım sürecinde Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Ulusal Ajans, Kalkınma Bakanlığı Gelir Dağılımı ve Sosyal İçerme Dairesi, GAP İdaresi; İnsani ve Sosyal Gelişme Genel Koordinatörlüğü, İŞKUR, TÜBİTAK, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nda görevli bürokratlar çok değerli katkılarda bulunmuştur. Kendilerine teşekkür ederim.

En büyük teşekkürüm, Bilgi STK’nın 2009 yılından itibaren düzenlediği Kamu Harcamaları İzleme Eğitimi ve Kampı’na katılan STK temsilcilerinedir; bu kılavuzun geliştirilmesi, anlaşılır hale getirilebilmesi ve örneklerle desteklenmesi konularında yardımlarını esirgemediler.

Prof. Dr. NURHAN YENTÜRK

İstanbul Bilgi Üniversitesi

Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi Direktörü

STK Çalışmaları-Eğitim Kitapları, Kamu Harcamalarını İzleme Dizisi Editörü

İçindekiler

ÖNSÖZ.....	3
GİRİŞ VE ÖZET: GENÇLERİN GÜÇLENDİRİLMESİNE YÖNELİK HARCAMALAR.....	7
1. GENÇLERİN GÜÇLENDİRİLMESİNE YÖNELİK HARCAMALARI İZLEME YÖNTEMİ VE KAPSAM.....	11
2. GENÇLERİN GÜÇLENDİRİLMESİNE YÖNELİK HARCAMALARIN İZİNİ SÜRMEK.....	15
2.A. Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşların Harcamaları.....	15
2.A.1. Gençlik ve Spor Bakanlığı Harcamaları.....	15
2.A.2. Spor Genel Müdürlüğü Harcamaları.....	20
2.A.3. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Harcamaları.....	22
2.A.4. YURTKUR, Merkezi Yönetim Bütçesinden Transferler.....	24
2.B. Ulusal Ajans, Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programlarına Türkiye'nin Katkısı.....	34
2.C. GAP, İnsani ve Sosyal Gelişme Genel Koordinatörlüğü, Gençlere Yönelik Harcamalar.....	37
2.D. SODES, Gençlerin Güçlendirilmesine Yönelik Harcamalar.....	38
2.E. İŞKUR, Gençlere Yönelik Harcamalar.....	40
2.F. TÜBİTAK, Gençlere Yönelik Burs ve Destekler.....	42
2.G. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Teknogirişim Sermayesi Desteği.....	44
3. GENÇLERİN GÜÇLENDİRİLMESİNE YÖNELİK TOPLAM HARCAMALAR.....	45
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	49
EKLER.....	59
EK 1: Veri Kaynakları.....	59
EK 2: Gençlerin Güçlendirilmesine Yönelik Harcamaların İzlenmesinde İnternette Ulaşılamayan Veriler.....	67
EK 3: Gençlere Yönelik En Büyük Kamu Harcaması: Eğitim Harcamaları.....	69
Ek 4: Birinci Öğrenim ve Açık Öğrenimden Alınan Harçlar.....	72
Ek 5: YURTKUR Yurt İdare ve İşletme Yönetmeliği Özeti.....	74

<i>SUMMARY</i>	79
<i>KAYNAKLAR</i>	81
<i>DİZİN</i>	83

GİRİŞ VE ÖZET: GENÇLERİN GÜÇLENDİRİLMESİNE YÖNELİK HARCAMALAR

2012 yılı itibarıyla, yaklaşık 12,5 milyon ile Türkiye nüfusunun yüzde 16,6'sını oluşturan 15-24 yaş grubundaki gençlerin kamunun sunacağı hizmetlerle karşılanabilecek çeşitli ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu ihtiyaçların karşılanması kamunun en temel görevlerindendir. Türkiye’de gençlere kamu kuruluşları tarafından sağlanan bazı hizmetler bulunmakla birlikte, bunların hem nicelik olarak geliştirilmesi hem de nitelik olarak da üyesi olduğumuz Avrupa Konseyi’nin gençlikle ilgili temel yaklaşımları çerçevesinde gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Gençlerin toplumda bir paydaş olarak kabulünün önemli göstergelerinden biri, Avrupa Konseyi üyesi çoğu ülkenin mevcut sosyal devlet anlayışı çerçevesinde, gençlere sağladığı hizmetlerin çerçevesinin belirginliğidir. Bu çerçeve temelde “korunma” ve “güçlendirme” temelli iki ana yaklaşımın günlük hayata yansımalarından oluşmaktadır. İlki, gençlerin korunmaya muhtaç bir kesim olarak çeşitli kamu hizmetlerinden yararlanmasını anlayışı üzerine temellenmiştir. İkincisi ise gençlerin kendilerinden kaynaklanmayan dışsal nedenlerle toplumda eşitsiz konumda olabildikleri ve tam da bu yüzden kamu otoritesinin gençler lehine yapacağı ve onların daha eşit vatandaşlar olarak yaşamalarına yönelik müdahaleler bütününe işaret etmektedir. Bizler, bu kılavuz çerçevesinde “Gençlerin Güçlendirilmesi” yaklaşımını temel alıyoruz. “Gençlerin Güçlendirilmesi” gençlerin özerk ve eşit bireyler olarak yaşayabilmeleri ve genç olarak toplumsal hayata katılabilmeleri için yapabilirliklerinin ve yetkinliklerinin artırılmasını hedefleyen bir yaklaşımı nitelemektedir. Türkiye’de de kamu harcamalarının planlanması ve kamu hizmetlerinin tasarlanmasında bu yaklaşımın gözetilmesi önemlidir.

Bu yaklaşım, kaynakların dağıtılması, politikaların tasarlanması ve hizmetlerin sunulması aşamalarının tümünde gençlerin (ve gençlik kuruluşlarının) karar alma süreçlerine dahil edilmeleri ve kendilerine özgü ihtiyaç ve taleplerinin dikkate alınmasını gerektirir. Burada sözünü ettiğimiz “kendine özgü”lük kavramı ile hem gençlerin yaşamın farklı dönemlerindeki bireylerden ayrıştıkları ortak koşul ve özelliklerin göz önünde bulundurulması gerektiğine işaret etmeyi, hem de dil, din, ırk, yaş, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, engellilik, etnik kimlik, sosyo-ekonomik özellikleriyle farklılıklar gösteren gençlerin farklı ihtiyaçları olabileceğine ve kamu hizmetinin yalnızca gençler içindeki istatistik çoğunluğun ihtiyacına değil tüm farklı ihtiyaçlara cevap verir şekilde tasarlanması gerektiğine vurgu yapmayı hedefliyoruz. Ayrıca ihtiyaçların hiyerarşilendirilmesini yapmak yerine “tüm gençlerin tüm ihtiyaçları eşit derecede önemlidir” anlayışı da bu kılavuzun vurgulamak istediği önemli yaklaşımlardan biridir. Bu noktaların, haklar temelinde hayata geçen demokratik bir gençlik politikasının temel koşullarından olduğunu da düşünüyoruz.

2008 ve 2012 yıllarında İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları’ndan çıkan *Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları* kitabının bizce önemli tespitlerinden biri, Türkiye’nin bir gençlik politikasının olmamasının bizzat bu ülkenin gençlik politikası olduğuydu. Ancak aradan geçen beş sene gençlik politikası alanında önemli değişimlerin de yaşandığı bir dönem oldu. Bu değişimlerin başında Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın kurulmasını saymak gerekir. Bakanlığın kurulması ile birlikte ortaya çıkan en büyük gelişmelerden biri de Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi’nin oluşturulması süreci ve bunun sonucu olarak özellikle gençlik alanında geçtiğimiz dönemden farklı uygulamaların bizzat bakanlık desteği ve uygulamasıyla hayata geçmesidir.

Bu gelişmelerin sonucunda, artık Türkiye’nin bir gençlik politikası olduğu bir döneme geçtiğimizi belirtmek yanlış olmayacaktır. Ancak mevcut değişimi katılım, eşitlik, özgürlük gibi kavramlarla ve hak temelli yaklaşımı temel alarak incelediğimizde, artık bir politikanın olmasının o politikanın

demokratik olup olmadığıyla ilgili önemli bir tartışmayı da kendi içinde barındırdığını belirtmemiz gerekir. Bu kılavuzda, bu önemli konulara her ne kadar değinecek olsak da esas odağımız uygulanan politikalar için yapılan harcamaların miktarının incelenmesi olacaktır. Sadece sonuç bölümünde politika önerileri ve uygulamaları için yeni kaynak gereksinimleri tartışılacaktır. Böylece bu çalışmayla gençlerin güçlendirilmesine yönelik çalışan STK'ları harcamaların niceliği ve niteliğine ilişkin bilgilerle desteklemeyi ve STK'ların gençlere yönelik kamu harcamalarını gerçekleştiren kamu kurumlarının planlarına erişimlerini kolaylaştırmayı ve böylece STK'ların savunuculuk kapasitelerini destekleyeceğimizi umuyoruz. Bu çerçevede bu kılavuzun, serinin ilk kitabı olan *Kamu Harcamaları Okuma Yazma Kılavuzu* ile beraber okunması kullanımını daha da kolaylaştıracaktır.

Gençlerin güçlendirilmesine yönelik harcamaları izleyebilmek için Gençlik ve Spor Bakanlığı; Gençlik ve Spor Bakanlığı Genel Müdürlüğü/Spor Genel Müdürlüğü; Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (YURTKUR); Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Ulusal Ajans)'nın harcamalarını; GAP, İnsani ve Sosyal Gelişme Koordinatörlüğü'nün gençlere yönelik harcamalarını; Kalkınma Bakanlığı'nın Sosyal Destek Programı (SODES) kapsamındaki gençlik projelerine yönelik harcamalarını; Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)'un gençlerin istihdamına yönelik harcamalarını ve istihdam paketi çerçevesinde gençlerin istihdamını teşvik etmek amacıyla Sosyal Güvenlik Kurumu'na yapılan transferleri; TÜBİTAK bursları ve Teknogirişim Destek Programı harcamalarını; Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Teknogirişim Sermayesi Desteği'ni inceledik. Gençlere yönelik harcamaları izlerken yerel yönetim harcamalarını veri yetersizliği nedeniyle inceleme dışı bıraktık.

Gençlere yönelik eğitim harcamaları yazarların bilinçli bir tercihi olarak bu kılavuzun merkezine oturtulmamıştır. Bu yaklaşımın temel nedenlerinden biri, eğitim dışındaki desteklerin de en az eğitim kadar önemli olduğu yönündeki düşüncemizdir. Gençlerle ilgili tartışmaların “eğitimde reform” konusuna sıkıştığı da göz önüne alındığında, gençleri odağına alan kamu politikalarında eğitim dışındaki olanaklarla ilgili harcamaların mevcut tartışma süreçlerine eklemlenmesi için böyle bir strateji izledik. Bu nedenle, merkezi yönetim harcamaları içinde yer alan eğitim harcamalarını kılavuzun içinde değil, ayrı olarak bu kılavuzun eklerinde ele almayı tercih ettik.

15-18 yaş arasındaki gençlerin güçlendirilmesine yönelik harcamalar içinde koruma, adalet, sağlık ile ilgili harcamalar yer almamaktadır. Bu harcamaları 0-18 yaş grubunun harcamaları içinde *Çocuğa Yönelik Harcama Kılavuzu*'nda ele aldık.¹

Gençlerin güçlendirilmesine yönelik harcamaları izleyebilmek için gençlerin spor, toplumsal hayata katılım, barınma, eğitime destek, eğitimden işe geçişte destekle ilgili çalışan ve yukarıda ayrıntısı verilen kurumların harcamaları 2009 yılında 2.888.054.984 TL iken 2012 yılında 5.764.391.220 TL olarak gerçekleşmiştir. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) içinde, gençleri güçlendirmeye yönelik yapılan harcamaların payı, 2009 ve 2012 yıllarında, sırasıyla yüzde 0,30 ve 0,42 olarak hesaplanabilmektedir.² Bu oranlar Türkiye'de siyasi söylemde önemseniyormuş gibi gözüken gençlere pratikte yeterince kamu kaynağı ayrılmadığının göstergesidir. Nüfusun neredeyse yüzde 17'sini oluşturan gençlerin, kamu bütçesinde neredeyse görünmez olduğunu söylemek mümkündür.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün “Eğitime Bakış 2013” raporuna göre, Türkiye'de 15-29 yaş arası gençlerin yüzde 35'i ne eğitimde ne de istihdamdadır. Gençlerin yüzde 30'u ise eğitime devam etmektedir. Geri kalan gençler (gençlerin yüzde 34 civarı) ise çalışmaktadırlar. Türkiye'de ne eğitim ne istihdamda olan gençlerin oranı Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü üye ülkeleri ortalamasının (yüzde 16) iki katından fazladır. Ülkemizde genç kadınların yarısı ne eğitim ne istihdamdayken, genç erkeklerin ancak yüzde 20'si aynı konumdadır.

Bu kılavuz çerçevesindeki hesaplamımıza göre, tüm genç nüfusun yüzde 30'unu oluşturan “eğitim alan gençler”, 2012 yılında gençlerin güçlendirilmesine yönelik yapılan harcamaların yaklaşık yüzde 68'ini almaktadır. “Eğitim dışındaki gençler” genç nüfusunun yüzde 70'ini oluşturmalarına rağmen, gençlerin güçlendirilmesine yönelik yapılan harcamaların içinden aldıkları pay yüzde 32 ile sı-

1 Bkz. Yentürk, Beyazova ve Durmuş, 2013.

2 0-18 yaş grubundaki çocuk ve gençlere yönelik sosyal koruma, adalet, çocuk işçiliği ile mücadele ve sağlık harcamalarının toplamı 14,5 milyar olarak ve GSYH'nın yüzde 1,1'i olarak hesaplanmaktadır (Yentürk, Beyazova ve Durmuş, 2013).

nırlı kalmaktadır. Zaten çok düşük olan gençlerin güçlendirilmesine yönelik harcamalar içinden eğitim dışındaki gençlerin de çok düşük bir pay alması, eğitim dışında kalan gençlerin toplumsal ve ekonomik hayata katılımlarının önünde önemli bir engel oluşturmakta olduğu söylenebilir. Özetle, kamu bütçesinde gençler yoktur, eğitim dışında olan gençler ise hiç yoktur.

Gençlere ayrılan bütçeden eğitim dışında olan gençlere yapılan harcamaların başında Spor Genel Müdürlüğü'nün harcamaları gelmektedir. Spor, gençlerin toplumsal katılımlarını geliştirebilecek önemli bir araç olsa da eğitim dışındaki gençlerin yalnızca spor üzerinden desteklenmesini doğru bulmuyoruz. Gençlerin özerk ve eşit bireyler olarak yaşayabilmeleri, genç olarak toplumsal ve ekonomik hayata katılabilmeleri için desteklenmeye ihtiyaçları vardır ve bu ihtiyaçlar yalnızca sporla sınırlı değildir. Bu çerçevede gençlerin kendilerini gerçekleştirebilecekleri, kendilerini özgürce ifade edebilecekleri koşul ve ortamların oluşturulmasına yönelik harcamaların artırılması gereklidir.

Gençlerin güçlendirilmesine yönelik yapılan harcamaların yaklaşık yüzde 66'sını YURTKUR harcamaları oluşturmaktadır. YURTKUR'un toplam harcamasının yüzde 45'ini ise öğrencilere verilen krediler oluşturmaktadır. Geri kalan harcamanın yarısı burslara yarısı ise yurt işletmeleri ve idari işlere ayrılmaktadır.

Devlet üniversitelerinde birinci öğretimdeki harçların kaldırılması yükseköğretimde fırsat eşitliğinin tesis edilmesine hizmet etmektedir. Ancak harçların kaldırılması, üniversite öğrencilerinin hayatlarını insan onuruna yaraşır bir biçimde idame etmelerini tümüyle garanti altına alamamaktadır. YURTKUR tarafından verilen aylık burs/kredi düzeyi oldukça düşüktür. Burs ve kredilerdeki artış oranının enflasyon artış oranı civarında olduğu görülmektedir. Başarı puanına ve üniversitedeki başarısına bakılmaksızın geliri düşük olan tüm üniversite öğrencilerine burs verilmesi fırsat eşitliğinin sağlanması için önemli bir adım olacaktır. Gerek verilen burs miktarının gerekse YURTKUR'un yatak kapasitesinin bölgeler arasında dengeyi gözetecek şekilde yükseltilmesi için ek kaynak ihtiyacı bulunmaktadır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın (GSB) harcamalarının içinde gençlerin güçlendirilmesine yönelik harcamaların sadece yüzde 2'sini oluşturduğu görülmektedir. Bu harcamaların küçük bir bölümünün, Spor Genel Müdürlüğü'nün harcamalarına ek olarak, yine spora yönelik olduğunu vurgulayalım. GSB'nin harcamaları başta olmak üzere, kamudaki diğer kurumların, bütçelerinde de eğitim dışında olan dezavantajlı gençlere yönelik ek kaynaklar yaratılması gereklidir. Dezavantajlı gençlerin yoğun oturdukları ve göç ettikleri mahallelerde gençlerin sanat ve kültür alanında istedikleri faaliyetleri yapabilecekleri sosyal ortamların ve gençlik merkezlerinin geliştirilmesi, farklı sosyo-ekonomik kökenlerden gelen gençler için yine bir arada kültür ve sanat faaliyetleri gerçekleştirebilecekleri fırsatlar yaratılabilmesi sosyal eşitsizliği azaltıcı etki yapacak ve toplumun farklılıklarla bir arada yaşama becerilerini güçlendirecektir.

İŞKUR ve İşsizlik Sigortası Fonu'ndan gençlerin güçlendirilmesine yönelik yapılan harcamalar YURTKUR ve SGM'nin harcamalarından sonra üçüncü büyük harcama kalemini oluşturmaktadır. İşsiz gençlerin istihdamına yönelik eğitim, iş eşleştirme ve rehberlik kurumlarının, niteliksiz ve geçici işlerde çalışan ve bu nedenle yoksulluğu devam eden gençlere ikinci bir eğitim ve nitelik kazanma olanağı sağlaması önemlidir. İŞKUR bünyesinde gençleri ve özellikle genç kadınları güçlendirmeye yönelik yapılacak çalışma ve harcamalara daha çok yer verilmesi gerektiği belirtilmelidir. Özellikle eğitimi düşük genç işsiz sayısı ile İŞKUR'dan mesleki eğitim alabilen gençlerin sayısı karşılaştırıldığında bu gereksinim kendini güçlü olarak hissettirmektedir.

Gençlerin güçlendirilmesine yönelik toplam harcamaların içinde yer almayan, ayrıca izlediğimiz bir harcama kalemi gençlere yönelik eğitim harcamalarıdır. Yükseköğretim kurumlarının harcamaları ve ortaöğretim harcamalarını da eklediğimizde gençlere yönelik eğitim hizmetleri 2012 yılı için 24 milyar TL civarındadır ve gençlere yönelik eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı yüzde 1,69'dur. Bu rakama gençlerin güçlendirilmesine yönelik yapılan harcamaları katsak dahi oran 2012 yılında sadece yüzde 2,11 olarak gerçekleşmektedir.

Buraya kadar özetini verdiğimiz çalışmanın birinci bölümünde, çalışmanın kapsamını okuyucularla paylaşmak amacıyla gençlere yönelik harcamalar yapan kurumlar ve yaptıkları harcamalar ko-

nusunda özet bilgiler sunduk. Çalışmanın ikinci bölümünde ise gençlere yönelik harcamaların izini sürdük. Bu bölümde gençlere yönelik olarak harcama yapan kurum ve kuruluşları ayırtırmaya çalıştık ve kurum ve kuruluşların gençlere yönelik yaptıkları harcamaları ayrıntılı olarak ele aldık. Üçüncü bölümde, gençlere yönelik harcama yapan kurumların bilgilerini bir araya getirdik ve gençlere yönelik toplam harcama bilgilerini sunduk. Sonuç ve öneriler bölümünde ise, gençlere yönelik yapılan kamu harcamalarını özellikle niteliksel olarak değerlendirdik.

Sonuç ve öneriler bölümünü takiben, kılavuzda açıklayıcı eklere yer verdik. Ek 1’de gençlere yönelik harcamaları izlerken başvurduğumuz veri kaynaklarını ve ilgili verilerin yayınlanma tarihini ayrıntılı olarak belirttik. Burada amaç okuyucunun bu kaynakları kullanarak ileriki yıllarda izlemeyi sürdürebilmesidir. Ek 2’de gençlere yönelik harcamaların izlenmesinde internetten ulaşılamayan verileri listeledik. Ek 3’te gençlere yönetim eğitim harcamalarına yer verdik. Ek 4’te 2013 yılına kadar üniversite öğrencilerinden alınan harçların hesabına yer verdik. Ek 5’te YURTKUR Yurt İdare ve İşletme Yönetmeliği’nin disiplin kuralları ile ilgili bölümüne yer verdik. Kılavuz İngilizce bir özet ve dizin ile sona ermektedir.

1. GENÇLERİN GÜÇLENDİRİLMESİNE YÖNELİK HARCAMALARI İZLEME YÖNTEMİ VE KAPSAM

Gençlerin güçlendirilmesine yönelik harcamaları izlemeyi hedefleyen bu çalışma çerçevesinde öncelikle bir gençlik tanımı yapmak gereklidir. Özellikle çocuğa ve gençlere yönelik harcamaların ayrıştırılmasında bu tanımı yapmak önemli olmaktadır. Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü “gençlik” için geçerli yaş grubunu 15-24 yaş arasında kabul ederken (Birleşmiş Milletler, 2007), Dünya Bankası 12-24 yaş grubunu (Dünya Bankası, 2006), Avrupa Birliği ise 15-25 yaş grubunu genç olarak nitelemiştir (Avrupa Birliği, 2001). Fakat AB destekli Gençlik Programı altındaki bazı Eylem’ler 13-30 yaş arasındaki gençlerin yararlanmasına yönelik kurgulanmıştır (Avrupa Komisyonu, 2010). Neredeyse dünyadaki tüm ülkeler tarafından kabul görmüş olan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne göre 18 yaşına dek herkes çocuk kabul edilmektedir.

Çocuk ve gençlikle ilgili harcama kılavuzları geliştirilirken *Çocuğa Yönelik Harcamaları İzleme Kılavuzu*’nda 0-18, *Gençlerin Güçlendirilmesine Yönelik Harcamaları İzleme Kılavuzu*’nda ise 15-24 yaş aralığını inceledik. Eğer harcama koruma, adalet, sağlık ile ilgili ise ve 0-18 yaş aralığındaki bireyler için yapılmışsa *Çocuğa Yönelik Harcama Kılavuzu*’nda,³ güçlendirme ile ilgili ise ve 15-24 yaş grubundaki bireyler için yapılmışsa *Gençlerin Güçlendirilmesine Yönelik Harcamaları İzleme Kılavuzu* kapsamında değerlendirdik. Bu yaklaşım kamudaki yeni gençlik yapılanması kapsamında STK’ların desteğiyle oluşturulan Gençlik Strateji Dokümanı’ndaki yaş aralığıyla da uyumludur. Örneğin, 15-18 yaş grubu için yapılan Gençlik ve Spor Bakanlığı/Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü/Spor Genel Müdürlüğü’nün spora ve gençlere yönelik harcamaları; Ulusal Ajans’ın AB programları ile ilgili harcamaları gençlerin güçlendirilmesi kapsamında bu kılavuzda yer almaktadır.

Gençlerin güçlendirilmesini gençlerin özerk ve eşit bireyler olarak yaşayabilmeleri ve genç olarak toplumsal hayata katılabilmeleri için yapabilirliklerinin ve yetkinliklerinin artırılması anlamında kullandık.⁴

Bu anlamda, 15-24 yaş grubundaki gençlerin güçlendirilmesi kapsamında ele alınan kurumlar ve harcamalar şunlardır:

- Gençlik ve Spor Bakanlığı Harcamaları/Spor Genel Müdürlüğü/Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Harcamaları;
- Kredi ve Yurtlar Kurumu (YURTKUR): Merkezi Yönetim bütçesinden YURTKUR’a yapılan transferler;
- Ulusal Ajans (Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı), Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programları ile ilgili harcamaları;
- Sosyal Destek Programı (SODES), gençlerin güçlendirilmesi ile ilgili kültür ve sanat projeleri;
- GAP, İnsani ve Sosyal Gelişme Koordinatörlüğü, gençlere yönelik harcamaları;
- İŞKUR, Aktif işgücü programlarından mesleki eğitim konularında yararlanan gençlere yönelik harcamalar ve istihdam paketi çerçevesinde gençlerin istihdamını teşvik için SGK’ya ödenen primler;
- TÜBİTAK altındaki Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanlığı (BİDEB): Genç araştırmacılara yönelik karşılıksız eğitim bursları ve TÜBİTAK, Teknogirişim Destek Program harcamaları;
- Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, teknogirişim sermayesi desteği.

3 Bkz. Yentürk, Beyazova ve Durmuş, 2013.

4 Bu kavramsallaştırma ve yaklaşım kılavuzun sonuç ve öneriler bölümünde ayrıntılı olarak aktarılmaktadır. Ayrıca bkz. Yentürk, Kurtaran ve Nemutlu, 2012.

Çalışmamızda, diğer kılavuzlarda olduğu gibi sadece merkezi yönetimin harcamalarını izledik ve veri yetersizliği yüzünden yerel yönetimlerin ilgili harcamalarını dışarıda bıraktık. Merkezi yönetim kapsamında Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın gençlere ve çocuğa yönelik müze ve sanat faaliyetleri ile ilgili harcamalar ve AB Kültür Programı ile ilgili harcamalarını ayırtıramadığımız için çalışmamıza dahil edemedik. Özellikle, TÜBİTAK, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve İŞKUR tarafından gençlere yönelik harcamalarda 24-29 yaş aralığına yönelik harcamaları da yer yer dahil etmek zorunda kaldık.

Gerek çocuğa yönelik harcamalar, gerek gençlerin güçlendirilmesine yönelik harcamalar kılavuzlarında eğitime yönelik harcamaları kılavuzun ana bölümlerine katmadık. Elbette, gençlere yönelik eğitim harcamalarını da gençlerin güçlendirilmesine yönelik kamu harcamaları içerisinde değerlendiriyoruz. Harcama büyüklüğü olarak bakıldığında da, eğitim harcamalarının gençlerin güçlendirilmesine yönelik kamu harcamalarının en önemli parçalarından birini oluşturmakta olduğu görülmektedir. Eğitim hizmetlerinin tüm gençlere eşit ve kaliteli olarak sağlanması ve eğitimin gençlerin kendilerine, içinde yaşadıkları topluma ve dünyaya ilişkin meraklarını arttıracak biçimde sunulması gençlerin güçlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak kamunun gençlerin güçlendirilmesine yönelik tek rolünün eğitim hizmetleri olduğu algısı Türkiye'de gençlerle ilgili genel algıda önemli bir yer tutmaktadır. Gerek kamuoyunda gerekse akademik yazında gençlere yönelik kamu destekleri tartışıldığında, tüm tartışma sadece eğitim alanına indirgenmekte ve bunun sonucu olarak gençlerin diğer ihtiyaçları göz ardı edilebilmektedir. Oysa gençlerin ihtiyaçları çok boyutludur ve eğitim hizmetleri alanı bu ihtiyaçların yalnızca bir bölümünü oluşturmaktadır. Diğer yandan, eğitim harcamaları bütçe harcamalarının fonksiyonel sınıflandırmasına yönelik tablolarında gerek geriye doğru gerek ileriye yönelik olarak kolayca bulunabilmektedir ve eğitim harcamalarının yüksek olması nedeniyle, eğitim harcamaları katıldığında eğitim dışı gençlik harcamalarının göz ardı edilmesi eğilimi ağır basmaktadır. Bu nedenlerle, gençlere yönelik yüksek öğretim ve orta öğretim harcamalarını kılavuzun ekinde ele aldık.⁵

Yöntem olarak ikinci bölümde, öncelikle yukarıda sayılan kurumların harcamalarını alt kalemler olarak inceleyip doğrudan gençlerin güçlendirilmesiyle ilgili olanları ayırtırdık. Bu kurumlardan en önemlisi Gençlik ve Spor Bakanlığı ve bağlı kuruluşlar oldu. 2011 yılının ortasında kurulan Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın 2012 gerçekleşmiş harcamalarını Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden, 2013 kanunlaşan harcamalarını Bütçe Mali Kontrol Genel Müdürlüğü'nün verilerinden aldık. Bakanlığın alt birimleriyle ilgili ödeneklerini Bütçe Mali Kontrol Genel Müdürlüğü'nden, gerçekleşmiş 2012 harcamasının alt birimler itibariyle dağılımını ise 2012 Faaliyet Raporu'ndan aldık.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü için 2006-2010 gerçekleşmiş harcamalarını ve Spor Genel Müdürlüğü'nün 2011 ve 2012 gerçekleşmiş verilerini Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden, 2013 verilerini Bütçe Mali Kontrol Genel Müdürlüğü'nün verilerinden aldık. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü/Spor Genel Müdürlüğü'nün alt birimleri ile ilgili harcama ayrıntılarını kurumların faaliyet raporlarından aldık.

2011 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı bağlı kuruluşu olan YURTKUR için 2006-2012 Merkezi Yönetim bütçesinden yapılan transferleri Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerinden, 2013 verilerini Bütçe Mali Kontrol Genel Müdürlüğü'nün verilerinden aldık. Alt birimler itibariyle harcamalar ayrıntılı olarak YURTKUR'un faaliyet raporunda yer almaktadır.

AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Ulusal Ajans) verilerine *Resmi Gazete*'den ulaşmak mümkün olmaktadır. SODES kapsamında yapılan harcamaların içinden Kalkınma Bakanlığı internet sitesinde yayınlanan projeleri tek tek tarayarak gençlerin güçlendirilmesine yönelik olanları ayırdık. Bu ayırıştırma için gerekli olan projeler ve bütçeleri ile ilgili bilgiler 2010 yılına kadar internet sitesinden ulaşılabilir durumdayken daha sonraki yıllarda kurumdan talep edilerek elde edebildik. TÜBİTAK faaliyet raporlarında harcama verileri daireler ve dairelerin yürüttüğü projelere kadar inen ayrıntıda yer almaktadır. TÜBİTAK toplam harcama öngörülerini ileriye yönelik bulunmakla bir-

⁵ Gençlerin eğitimine yönelik harcamaları izlemek isteyen STK'lar Ek 3'te yer alan bilgileri kullanarak eğitim harcamalarını izlemek için gerekli yöntem ve kaynaklara ulaşabilirler.

likte, alt birimler için ileriye yönelik öngörülere erişemedik.

Gençlerin güçlendirilmesine yönelik harcama yapan ancak harcamaların gençlere yönelik olarak ayrı bir şekilde yayınlanmadığı/tasnif edilmediği İŞKUR'un gençlere yönelik çalışmalarını kendi kaynaklarından yola çıkarak tanıttık. İŞKUR ile yazılı ve sözlü iletişime geçip gençlere yönelik harcamalarını ayrıştırmak bize yollamalarını talep ettik ve bu verilerini çalışmamıza dahil ettik. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın gençlere yönelik olarak verdiği Teknogirişim Sermayesi Desteği'ni Bakanlığın faaliyet raporlarından alarak hesabımıza ekledik.

2. GENÇLERİN GÜÇLENDİRİLMESİNE YÖNELİK HARCAMALARIN İZİNİ SÜRMEK

2.A. Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşların Harcamaları

Gençlik ve Spor Bakanlığı aşağıda inceleneceği gibi, 6/4/2011 tarihli ve 6223 sayılı kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulu'nca 3/6/2011 tarihinde kurulmuştur. Bakanlığın kurulması ile birlikte, YURTKUR bakanlığın bağlı kurumu haline getirilmiş, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ise Spor Genel Müdürlüğü olarak yine Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı bir kuruluş haline gelmiştir. Tüm bu kuruluşların harcamaları gençlere yönelik harcamalarda önemli bir yer tutmaktadır ve aşağıda ayrı ayrı incelenecektir.

2.A.1. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın Harcamaları

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın kurulması; 6/4/2011 tarihli ve 6223 sayılı kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulu'nca 3/6/2011 tarihinde kararlaştırıldı. Gençlik ve spor konularının teşkilatlandırılması Cumhuriyet tarihinde çok sayıda değişikliğe uğramıştır.⁶

Gençlik ve spor alanındaki teşkilatlanmanın başlangıcında spor alanının teşkilatlanması bulunmaktadır. Spor teşkilatının temeli, 14 Temmuz 1922'de 16 kulübün birleşerek, sporu disipline etmek amacıyla "Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı"nı (TİCI) kurmalarıyla atılmıştır. Daha sonra, 1936 yılında Türk Spor Kurumu'nun kurulmasıyla gerçekleştirilmiş ve bunu 29 Haziran 1938 tarihinde 3530 sayılı yasayla Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün kurulması izlemiştir. Genel Müdürlük 3530 sayılı yasa ile Başbakanlığa bağlı bir kamu kurumu statüsüne kavuşmuştur. 1942'de 4235 sayılı yasayla kuruluş yasası değiştirilerek Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Milli Eğitim Bakanlığı'na, ardından 1960 yılında da tekrar Başbakanlığa bağlanmıştır.

Spor işlerinin yanı sıra gençlik ile ilgili eğitim dışı çalışmaların kapsandığı bir yapıya geçilmesi ilk kez bakanlık düzeyinde ele alındı ve 1969'da Gençlik ve Spor Bakanlığı kuruldu. Var olan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü ise bakanlık kapsamına alındı. Daha sonra, 14.12.1983 tarihinde de 179 sayılı kanun hükmünde kararnameyle Milli Eğitim ve Gençlik ve Spor Bakanlığı kuruldu. 1989 yılında Milli Eğitim ve Gençlik ve Spor Bakanlığı ayrıldı ve Devlet Bakanlığı'na bağlı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü olarak yapılandı.

1989 yılından Haziran 2011 tarihine kadar kamunun gençlere yönelik hizmetleri spor hizmetleriyle birlikte Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün bünyesinde özel bütçeli bir kamu idaresi olarak sürdürüldü.⁷ Haziran 2011 tarihinde Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın kurulması ile birlikte, gençlik ile ilgili hizmetlerin tümü yeni kurulan Bakanlığın bünyesine alındı. Kanun Hükmünde Kararname ile teşkilat yapısında değişikliğe gidilen özel bütçeli kamu idaresi olan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün 3289 sayılı kanunda yer alan "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü" ibaresi "Spor Genel Müdürlüğü" olarak değiştirildi ve Spor Genel Müdürlüğü özel bütçeli bir idare⁸ olarak yapılandırıldı.⁹

6 Tarihsel gelişim için bkz. Spor Genel Müdürlüğü 2010 Faaliyet Raporu, www.sgm.gov.tr

7 Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün yapısı ve bütçesi aşağıda incelenecektir.

8 Merkezi yönetim kapsamındaki idareler genel ve özel bütçeli idareler olabilirler. Genel bütçeli idareler tüm gelirlerini merkezi yönetim bütçesinden alırken, özel bütçeli idareler genel bütçeli idarelerden farklı olarak, merkezi yönetim bütçesinden aldıkları gelir dışında kendi özgelirleri olan kamu idareleridir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Mutluer, K., Öner, E. ve Kesik, A. (2007) ve Yentürk, N. (2011).

9 Spor Genel Müdürlüğü'nün yapısı ve bütçesi aşağıda incelenecektir.

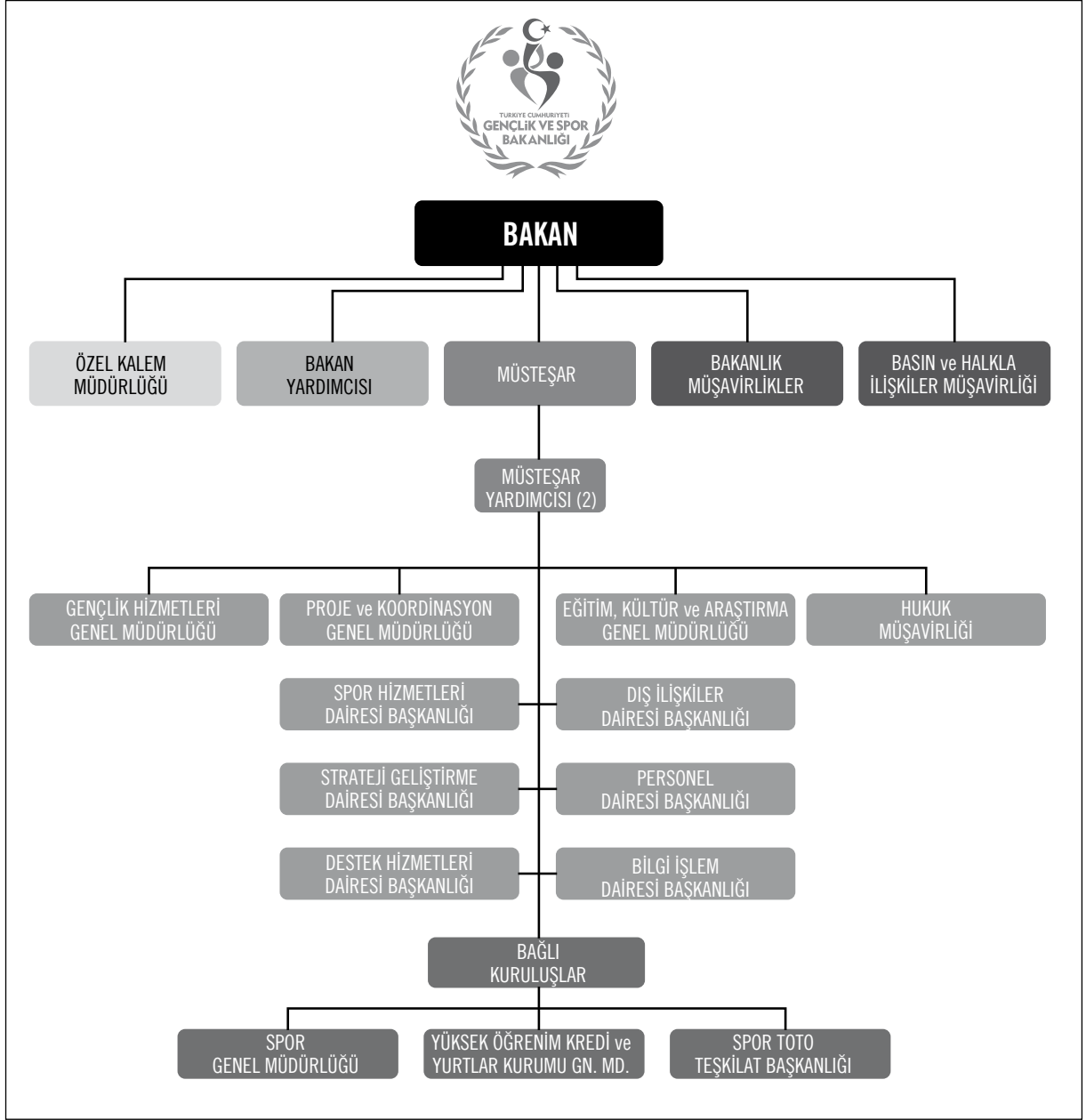
Gençler için yapılan hizmetlere ve spor hizmetlerine yönelik harcamaların izlenebilmesi ve ayrıştırılabilmesi için öncelikle Gençlik Spor Bakanlığı'nın teşkilat yapısını ve harcamalarını ayrıntılı olarak incelememiz gerekmektedir. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın teşkilat yapısı Çizim 1'de görülmektedir.

Bakanlığın bünyesinde ana hizmet birimleri olarak Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Eğitim, Kültür ve Araştırma Genel Müdürlüğü bulunmaktadır. Spor Hizmetleri ise, Bakanlığa bağlı özel bütçeli bir genel müdürlük dışında, bakanlık bünyesinde Spor Hizmetleri Dairesi Başkanlığı olarak yer almaktadır.

Faaliyetlerinin tümü gençlere yönelik olan Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri hakkındaki 638 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de yer alan "Gençlere yönelik istismarın ve şiddetin engellenmesi ile gençler arasında her türlü ayrımcılığın giderilmesi amacıyla gerekli tedbirleri almak ve bu hususlarda öneriler geliştirmek; yurtiçi veya yurtdışında gençlikle ilgili toplantı, kurs, seminer ve benzeri faaliyetler düzenlemek, düzenlenen faaliyetlere katılmak ve bu faaliyetleri desteklemek; gençlere hizmet veren gençlik merkezi ve benzeri tesisler ile gençlik ve izcilik kamplarının kurulması ve çalışmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek, bunları geliştirici ve tanıtıcı faaliyetlerde bulunmak; sosyal hayatın her alanına gençlere etkin katılımını sağlayıcı öneriler geliştirmek; gençleri kötü alışkanlıklardan koruyacak çalışmalar yapmak ve bu konuda faaliyetler yürütmek; ulusal ve yerel düzeyde gençlik etkinlikleri düzenlemek; gençlik haftası etkinliklerini düzenlemek; gençlik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ile kamu kurum ve kuruluşları, mahalli idareler ve üniversitelerin ilgili birimleri ile ilişkileri yürütmek" görevleri ile donatılmıştır. Bu genel müdürlüğün tüm harcamaları gençlere yöneliktir.

Tablo 1'den görüldüğü gibi, Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın 2012 harcamaları içindeki payı yüzde 13'tür. Bakanlığın diğer ana hizmet birimlerinden birisi Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü'dür. Bu genel müdürlüğün görevleri "Gençlik ve ya spor alanında proje ve çalışmalar yapmak, bu alanda yapılacak proje ve çalışmaları değerlendirmek, katılmak, desteklemek, uygulama ve sonuçlarını denetlemek, desteklenecek proje ve çalışmalara ilişkin usul ve esasları belirlemek; dezavantajlı gençlere ve gençlerin hareketliliğine yönelik projeleri öncelikli olarak desteklemek; Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi'nin oluşturulmasına ilişkin hazırlık çalışmalarını yapmak ve uygulanmasını takip etmek" olarak belirtilmektedir. Bu görevlerin gençlik ve spor projeleri ve harcamaları arasındaki ağırlığını ayırtmak mümkün değildir. Ancak ağırlıklı olarak gençlik projelerine yönelik harcamalar yapıldığı görülmektedir (www.gsb.gov.tr). Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü'nün Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın 2012 harcamaları içindeki payı yüzde 38,5'tir ve Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün harcamasının payının 3 katı olduğu görülmektedir. Bakanlıkla beraber kurulan bu genel müdürlüğün görevleri arasında "Gençlik veya spor alanında proje ve çalışmalar yapmak, bu alanda yapılacak proje ve çalışmaları değerlendirmek, katılmak, desteklemek, uygulama ve sonuçlarını denetlemek, desteklenecek proje ve çalışmalara ilişkin usul ve esasları belirlemek, dezavantajlı gençlere ve gençlerin hareketliliğine yönelik projeleri öncelikli olarak desteklemek, görev alanıyla ilgili konularda kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon ve işbirliğini sağlamak, Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi'nin oluşturulmasına ilişkin hazırlık çalışmalarını yapmak ve uygulanmasını takip etmek" gibi önemli konular yer almamaktadır. Bu çerçevede Seyyah Ulu Çınarın İzinde, Lider Gençlik Kampları, 100 Güler Yüz, 1 Gün 1 Değer, Gençlik Treni, Gençlik Kampları, Gençlik Projeleri Destek Programı, Gençlerin İyilik Ağacı gibi daha çok gençlerin ulusal hareketliliğini destekleyen çalışmalar da bu çatı altında gerçekleştirilmektedir. Bu görevleri nedeniyle Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü'nün tüm harcamalarının gençlerin güçlendirilmesine yönelik olduğu kabul edilebilir.

Çizim 1. Gençlik ve Spor Bakanlığı Teşkilat Şeması

Kaynak: www.gsb.gov.tr

Eğitim, Kültür ve Araştırma Genel Müdürlüğü'nün görevleri KHK'de "Gençlere rehberlik ve danışmanlık hizmeti yapmak, eğitim hizmet ve imkânlarını geliştirici faaliyetlerde bulunmak; gençliğin gelişimine katkı sağlamak amacıyla eğitim ve kültür alanında yapılabilecek faaliyetleri planlamak; Bakanlığın görev alanıyla ilgili yayınlar ve araştırmalar yapmak veya yaptırmak; gençlerin bilim, sanat ve kültürel alanlara ilgisini artırmaya yönelik faaliyetler yürütmek ve bu kapsamda yürütülen faaliyetleri desteklemek" olarak belirtilmektedir. Kapsamı açısından değerlendirildiğinde faaliyetlerinin ve harcamalarının gençlere yönelik olduğu kabul edilebilir. Eğitim, Kültür ve Araştırma Genel Müdürlüğü'nün harcamalarının Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın harcamaları içindeki payı yüzde 7'dir.

Tablo 1: Gençlik ve Spor Bakanlığı Harcama ve Ödenekleri

	2012		2013 (1)	
	TL	%	TL	%
Gençlik ve Spor Bakanlığı (2)	4.694.038.000	100	5.393.728.000	100
Gençlik ve Spor Bakanlığı (3)	80.841.699		127.438.000	
Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü	10.574.716	13,08	13.128.850	10,30
Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü	31.140.308	38,52	72.367.600	56,79
Eğitim, Kültür ve Araştırma Genel Müdürlüğü	5.704.327	7,06	6.621.000	5,20
Spor Hizmetleri Dairesi Başkanlığı	754.273	0,93	1.023.200	0,80
Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı	21.054.045	26,04	19.778.500	15,52
Diğer Daireler	11.614.030	14,37	14.518.850	11,39
Bağlı Kuruluşlar:				
YURTKUR'a transferler	3.762.708.000		4.428.558.000	
Cari Transferler	3.242.708.000		3.802.058.000	
Sermaye Transferi	520.000.000		626.500.000	
Spor Genel Müdürlüğü'ne transferler	851.394.000		837.732.000	
Hazine Yardımı	443.629.000		442.402.000	
Sermaye Transferi	407.765.000		395.330.000	
(1) Kanunlaşan/Öngörü (2) Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün bu verisi bağlı kuruluşlar dahil olarak verilmektedir. (3) Gençlik ve Spor Bakanlığı'ndan alınan bu veri bağlı kuruluşlara yapılan transferleri kapsamamaktadır. Kaynak: 2012 gerçekleşmiş toplam harcama verileri için www.muhasabat.gov.tr, bkz. Ek 1, Veri Kaynakları, kaynak no 1. Birimlerin gerçekleşmiş harcamaları için bkz. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2012 Yılı Faaliyet Raporu, www.gsb.gov.tr, bkz. Ek 1, Veri Kaynakları, kaynak no 2. 2013 ödenekleri için Merkezi Yönetim idarelerinin ödenek cetvelleri için www.bumko.gov.tr, bkz. Ek 1, Veri Kaynakları, kaynak no 3.				

Spor Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nın görevleri arasında "Spor faaliyetlerinin gelişmesini ve yaygınlaşmasını teşvik edici tedbirler almak ve bu faaliyetlere her yaşta katılımı sağlayacak önlemler geliştirmek, yurtiçi ve yurtdışı spor faaliyetlerinin plan ve program dâhilinde ve mevzuata uygun olarak yürütülmesini gözetmek ve gelişmesini sağlamak, spor alanındaki uluslararası kuralların ve talimatların uygulanmasını temin etmek; spor federasyonlarının kurulmasını teşvik edici önlemler almak, sporcu yetiştirilmesi, sporcu sağlığı ve spora ilgiyi artırmaya yönelik çalışmaları takip etmek; spor alanında uygulanacak temel politika önerileri geliştirmek" bulunmaktadır. Spor Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nın Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın 2012 harcamaları içindeki payı ise yüzde 1'dir. Bu, spora yönelik yapılan harcamanın çok küçük bir kısmıdır. Spora yönelik harcama, yukarıda belirtildiği gibi, Bakanlığa bağlı kuruluş olan Spor Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir.¹⁰

Bakanlığın harcamalarının ana hizmet birimleri arasındaki dağılımı Tablo 1'de görülmektedir. 2012'de gerçekleşen harcama rakamları üzerinden değerlendirildiğinde görevleri Bakanlığın kiralama ve satın alma işlerini yürütmek, temizlik, aydınlatma, ısıtma, onarım, taşıma ve benzeri hizmetleri yapmak veya yaptırmak; bakanlığın taşınır ve taşınmazlarına ilişkin işlemleri ilgili mevzuat çerçevesinde yürütmek; genel evrak ve arşiv faaliyetlerini düzenlemek ve yürütmek olan Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nın bakanlık 2012 yılı harcamasının yüzde 26'sını gerçekleştirdiği görülmektedir.

Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan idarelerin 2012 gerçekleşmiş harcamalarında (Muhasebat Genel Müdürlüğü) ve 2013 yılı ödenek cetvellerinde (Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (BÜMKO)) Destek Hizmetleri Dairesi harcamaları içinde, bakanlığın bağlı kuruluşları olan YURTKUR ve Spor Genel Müdürlüğü'ne merkezi yönetimden yapılan bütçe transferleri de bulunmaktadır.

¹⁰ Bakanlığın bünyesindeki Spor Hizmetleri Dairesi ile özel bütçeli Spor Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasındaki farklılık ikincisinin taşra teşkilatı olan "harcamacı" bir kurum olması, birincisinin ise merkezdeki koordinasyon ve idari birim olmasıdır denilebilir.

2012 Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın Faaliyet Raporu'nda ise Bakanlığın harcamaları ile bu iki bağlı kuruluşa yapılan transferler ayrı olarak verilmektedir. Tablo 1'de Bakanlığın 2012 yılı harcamasına ilişkin her iki bilgi de yer almaktadır.

2012 yılında, bakanlığın toplam harcaması olan 80.841.699 TL'nin 48.173.624 TL'si ana hizmet birimlerinin (Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Eğitim, Kültür ve Araştırma Genel Müdürlüğü, Spor Hizmetleri Dairesi Başkanlığı) harcamalarından kaynaklanmaktadır. 32.668.075 TL'lik bölümü ise Bakanlığın destek ve idari faaliyetlerine yönelik birimlerin harcamalarıdır. Bakanlık kurulurken, Gençlik Spor Genel Müdürlüğü'nün Spor Genel Müdürlüğü'ne dönüştürülmesi sürecinde Spor Genel Müdürlüğü'nün destek birimlerinin harcamalarında bir azalma olmamıştır, sadece ana hizmet birimlerinden olan Gençlik Hizmetleri Dairesi, aynı harcama ile bakanlığın bünyesine geçmiştir.¹¹

2013 yılında bakanlığın ödeneklerinin dağılımına bakıldığında, Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün personel harcamalarında ve sermaye transferlerinde bir azalış ve hizmet alımlarında bir artış görülmektedir. Ancak, ödenek cetvelleri incelendiğinde ödeneklerdeki en önemli artışın Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü'nün cari ve sermaye transferi kalemlerinden kaynaklandığı görülmektedir. Cari transferlerde yaklaşık 20.000.000 TL tutarında bir artış öngörülmüştür. Bu artışın yarısının 2012 yılında başlanılan Gençlik Projeleri Destek Programı'na yardım, diğer yarısının da kâr amacı olmayan kuruluşlara transferler olarak açıklandığı görülmektedir. Sermaye transferindeki artışların da yine gençlik projeleri destek programı kapsamında özellikle donanım alımları ile kullanıldığı belirtilmiştir.

2012 yılında başlatılan ve 2013 yılında ödeneği artırılan bu programın amacı, “gençlerin ve gençlik gruplarının ihtiyaçlarını dikkate alarak, gençlerin kişisel ve sosyal gelişiminin desteklenmesi, potansiyellerini gerçekleştirebilmelerine imkân sağlanması, karar alma ve uygulama süreçleri ile sosyal hayatın her alanına etkin katılımının artırılması, gençlik ve spor hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması ve yenilikçi fikirlerin hayata geçirilmesine yönelik proje destek programlarının oluşturulması ve yürütülmesi” olarak belirtilmektedir. (<http://www.gsb.gov.tr/site/projedestegi.aspx?content=45&t=i>)

2012 ve 2013 yıllarının başında verilen projeler incelendiğinde yerel gençlik ile ilgili projelere yönelik olarak çeşitli projelerin desteklendiği anlaşılmaktadır. Bu kaynağın artırılmasına yönelik olarak 2013 ödeneklerinin artırılması çok önemli bir gelişmedir.

2012 Yılı Gençlik Projeleri Destek Programı Uygulama Kılavuzu'nda belirtildiği üzere bu çağrıdan sadece STK'lar değil liseler ile üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları, mahalli idareler, bağımsız spor federasyonları ve gençlik toplulukları da yararlanabilmektedir. Bu imkânın sadece sivil toplumu desteklemeye sınırlı olmaması çok önemli bir koşuldur. Ayrıca, 31 Mart 2012 tarih ve 28250 sayılı *Resmî Gazete*'de yayınlanan yönetmeliğe genç grupları ve gençlik topluluklarının proje tekliflerinde; genç grupları için il müdürlüğüne bağlı gençlik merkezlerinden, gençlik toplulukları için bünyesinde bulundukları eğitim kurumlarından, proje gerçekleştirme kapasitelerini ve uygunluklarını gösteren belge istenebilir. Her iki durum da gençlerin aleyhine sonuçlar yaratabilecek uygulamalardır. İlgili yönetmeliğe göre, “Projelerin değerlendirilmesi ise bakanlıkça düzenlenen proje yönetimi veya değerlendirilmesi eğitimlerine katılan bakanlık ve bağlı kuruluşların personelinden görevlendirilenler ile alanında uzmanlık ve tecrübe birikimi olan, yükseköğretim kurumları öğretim elemanları ile kamu kurum ve kuruluşları personelinden bakanlık tarafından uygun bulunanları kontrolörler istihdam edilebilmektedir” denilmektedir. Proje kontrolörleri tarafından yapıldığı anlaşılan ön değerlendirmeyi geçen her proje teklifi, iki proje kontrolörünce ayrı ayrı içerik değerlendirmesine tabi tutulmaktadır. İçerik değerlendirmesi sonunda, 100 tam puan üzerinden ortalama 50 ve üzeri puan alan proje teklifleri asgari daire başkanı düzeyinde, bakanlık farklı hizmet birimleri temsilcilerinden Bakan onayıyla belirlenen en az beş kişiden oluşan Proje Değerlendirme Komisyonu'na sunulmaktadır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Spor Genel Müdürlüğü teşkilatlandırıldığında, aşağıda inceleneceği gibi, var olan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nin il başkanlıkları Spor Genel Müdürlüğü'nün bünyesinde kalmıştır. İl başkanlıklarının adı gençlik ve spor olarak geçmekle birlikte, Gençlik ve Spor

¹¹ Bu bilgi tablo 2 ve 4'ün karşılaştırılmasıyla elde edilmiştir.

Bakanlık'nın kendi bünyesinde taşra teşkilatı bulunmamaktadır. Gençlik merkezleri ve gençlik ile ilgili projelerin faaliyet ve organizasyonları Bakanlığın Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü ya da Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü tarafından sürdürülmekte, projelerle ilgili kaynaklar büyük oranda yine Bakanlığın genel müdürlükleri eliyle il başkanlıklarına aktarılmakta, Spor Genel Müdürlüğü'nün bütçesinden ise daha çok gençlikle ilgili cari giderlerin karşılandığı belirtilmektedir. Bakanlığın taşra teşkilatının olmaması gençlik hizmetlerinin yürütülmesinde ve özellikle finanse edilmesinde bir bölünmeye yol açmakta ve gençlik hizmetlerine yönelik kaynağın ayrıştırılmasını zorlaştırmaktadır.

Gençlik merkezlerinin faaliyetleri Gençlik ve Spor Bakanlığının 2012 Yılı Faaliyet Raporu'nda yer almaktadır ve Aralık 2012 sonu itibariyle mevcut 81 ilde gençlik merkezi sayısı 118'dir. Ancak bunlardan sadece 48 tanesi müstakil binadır. 7 tanesi müstakil kat, 20 tanesi ise Spor Genel Müdürlükleri İl Başkanlıkları'nın içerisinde, 28 tanesi ise spor salonunun içerisinde yer almaktadır. Bakanlığın 2012 Yılı Faaliyet Raporu'nda 78 yeni gençlik merkezinin yapımı devam ettiği belirtilmektedir.

Gençlere yönelik harcamalar incelenirken YURTKUR ve Spor Genel Müdürlüğü'nün harcamaları ayrıca ekleneceği için, gençlere yönelik toplam harcamalara ulaşırken Gençlik ve Spor Bakanlığının YURTKUR ve Spor Genel Müdürlüğü'ne yapılan transferleri içermeyen 80.841.699 TL dikkate alınacaktır. Bu şekilde mükerrerlik engellenmiş olacaktır.

2.A.2. Spor Genel Müdürlüğü Harcamaları

Haziran 2011 tarihinde Gençlik ve Spor Bakanlığının kurulması ile birlikte, "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü"nin ismi "Spor Genel Müdürlüğü" olarak değiştirilmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi, Spor Genel Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı faaliyet göstermektedir.

Bu kılavuz çerçevesinde gençlere yönelik harcamaları 2006 yılından sonrası için incelemeyi hedeflediğimizden, 2011 yılına kadar Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün harcamalarını, 2012 ve sonrası için ise Spor Genel Müdürlüğü'nün harcamalarını ayrıntılı olarak incelemek gerekmektedir.

Spor Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında, beden eğitimi ve spor hizmet ve faaliyetlerinin yaygınlaştırılması, geliştirilmesi, tanıtılması, teşvik edilmesi ve desteklenmesi için gerekli tedbirleri alarak spor konuları ile ilgili kamu kurum - kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarını yönlendirmek ve bu kuruluşlarla işbirliğinde bulunma sayılmaktadır.

Spor Genel Müdürlüğü bu görevleri merkez ve taşra teşkilatı ile yürütmektedir. Taşra teşkilatı 81 Spor İl Başkanlığından oluşmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz gibi, daha önce Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü üzerinden taşrada sürdürülen gençlik ve spor hizmetlerinin bu kez Spor Genel Müdürlüğü'ne bağlı hale getirildiği ve Spor Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışan taşra teşkilatının sadece spor değil gençlik hizmetlerini ve gençlik merkezlerini de kapsadığı anlaşılmaktadır. Ancak yukarıda da tartışıldığı gibi, gençlik ile ilgili hizmetlerin içerik, faaliyet ve organizasyonlarının Gençlik ve Spor Bakanlığının ilgili genel müdürlükleri eli ile yerine getirildiği anlaşılmaktadır.

Spor Genel Müdürlüğü özel bütçeli bir kuruluş olup, kendi gelirleri ve hazine yardımları ile harcamalarını karşılamaktadır. Bu gelirler; sportif faaliyet gelirleri, Spor Toto-Loto payları, diğer gayrimenkul kira gelirleri, menkul kıymet ve gecikmiş ödemeler faizleri, diğer cezalar, şartname, basılı evrak, form, kitap, yayın vb. satış geliri, diğerleri, tahsilinde bütçeye gelir kaydedilecek olan alacaklar, tahsilinde bütçeye gelir kaydedilen alacakların faizi, diğer alacakların faizi ve hazine yardımlarıdır. Bu gelirlerin tümü kamunun harcaması olarak kabul edilebilecek harcamalardır.

Spor Genel Müdürlüğü'nün 2012 Yılı Faaliyet Raporu'na göre, 2012 yılı gerçekleşmiş gelirleri 1.195 milyon TL iken bunun 564 milyon TL'si hazine yardımı, 247 milyon TL'si ise sermaye transferidir. Bu iki kaynak merkezi yönetim bütçesinden çıkmakta ve Gençlik ve Spor Bakanlığının Spor Genel Müdürlüğü'ne aktarılmaktadır. 358 milyon TL'si ise Spor Toto'dan alınan paylardır. Sadece 26 milyon TL'si öz gelirleridir.

Tablo 2 Spor Genel Müdürlüğü'nün birimlerini ve birimlere göre 2011 ve 2012 harcamalarını göstermektedir.¹² Tablodan görüleceği gibi, 2011 Haziran ayında Spor Genel Müdürlüğü olarak de-

¹² Haziran 2011 tarihinde Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün ismi Spor Genel Müdürlüğü olarak değiştirildiği için 2011 yılı gerçekleşmiş harcamaları Spor Genel Müdürlüğü'ne yönelik incelememizde ele alınmıştır.

gişen Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün idari teşkilatlanması ve harcamalarında çok küçük değişiklikler olmuştur.¹³ Değişikliklerden biri Gençlik Hizmetleri Dairesi'nin bu yapıdan çıkartılarak Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü olarak Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlanması, ikincisi ise Uluslararası Organizasyonlar Dairesi'nin eklenmesidir.

Tablo 2'de yer alan alt birimlere bakıldığında en önemli harcamanın Spor Genel Müdürlüğü İl Başkanlıkları tarafından yapıldığı görülmektedir. En çok harcama yapan ikinci alt birim ise Spor Faaliyetleri Dairesi Başkanlığı'dır.

1993 yılından itibaren Spor Federasyonları, özerk Federasyonlar haline dönüştürülmüş ve başkanları seçimle işbaşına gelmeye başlamıştır. Bu çerçevede Federasyonlara Spor Genel Müdürlüğü üzerinden verilen ödenekler de Spor Federasyonları Dairesi'nden Spor Faaliyetleri Dairesi'ne kaydırılmıştır.

Spor Genel Müdürlüğü 2012 Faaliyet Raporu'nda Federasyonlara aktarılan kaynak bilgilerine ulaşılabilmektedir. Federasyonlara 2012 yılında 76.716.000 TL kaynak aktarılmıştır. Spor Genel Müdürlüğü 2011 Faaliyet Raporu'nda, 2012 yılında 37.365.335 TL'nin uluslararası spor faaliyetleri ve organizasyonlarına yönelik hizmetler için harcandığı görülmektedir. 2012 yılında kurulan Uluslararası Organizasyonlar Dairesi'nin 2012 harcamasının sadece 896.125 TL olduğu düşünülürse, 37 milyonluk harcamanın Spor Faaliyetleri Dairesi tarafından gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2: Spor Genel Müdürlüğü Harcamaları, TL

	2011	2012
Özel Kalem	2.960.658	3.232.628
İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı	8.531.869	6.189.949
Personel ve Eğitim Daire Başkanlığı	2.753.481	4.268.381
Dış İlişkiler Daire Başkanlığı	735.080	821.040
Teftiş Kurulu Başkanlığı	2.518.183	3.268.125
Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı	2.592.116	2.719.721
Hukuk Müşavirliği	1.987.792	1.816.951
Sağlık İşleri Daire Başkanlığı	1.514.169	1.726.725
DESTEK BİRİMLERİ TOPLAMI	23.593.348	24.043.520
SGM İl Başkanlıkları	482.666.000	606.882.000
Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığı	-	-
Tesisler Dairesi Başkanlığı	232.603.920	408.290.240
Spor Eğitimi Dai.Başkanlığı	8.553.368	5.130.366
Spor Kontrolörleri Kurul Başkanlığı	1.312.326	1.480.795
Spor Kuruluşları Daire Başkanlığı	43.872.675	15.443.576
Spor Federasyonları	9.464.915	10.322.461
Spor Faaliyetleri Daire Başkanlığı	348.977.805	154.878.816
Uluslararası Organizasyonlar Daire Başkanlığı	16.086.660	896.125
SPOR TOPLAMI	660.871.669	596.442.379
GENEL TOPLAM	1.167.131.017	1.227.367.899
Kaynak: 2011 ve 2012 Spor Genel Müdürlüğü faaliyet raporları, www.sgm.gov.tr, bkz. Ek 1 Veri Kaynakları, kaynak no. 4.		

13 Bu bilgi tablo 2 ve 4'ün karşılaştırılmasıyla elde edilmiştir.

Spor Genel Müdürlüğü'nün taşra teşkilatı eskisi gibi il başkanlıkları olarak teşkilatlanmıştır ve Spor Genel Müdürlüğü'nün harcamalarının yüzde 50'ye yakını il başkanlıklarına aktarılmaktadır. İl başkanlıklarına aktarılan ve illerde harcanan kaynakların ne kadarının spora ne kadarının gençlik hizmetlerine kullanıldığını kesin olarak ayırtıramıyoruz. Gerek bu nedenle, gerekse spora yönelik harcamaların önemli bir kısmının gençlerin güçlendirilmesine yönelik harcamalar olarak kabul edilebileceğini dikkate alarak, Spor Genel Müdürlüğü'nün tüm harcamalarını gençlerin güçlendirilmesine yönelik harcamalar olarak değerlendireceğiz. Diğer yandan spor harcamalarının, ağırlıklı olarak gençlere yönelik olmakla birlikte, yetişkin yurttaşlara yönelik de harcamalar yapıldığını biliyoruz. Bu durumda, gençlerin güçlendirilmesiyle ilgili harcamaları hesaplarken, Spor Genel Müdürlüğü'nün spora yönelik harcamalarının tümünü dahil etmek zorunda kaldığımız için gençlere yönelik harcamaları olduğundan daha yüksek tahmin ettiğimizi burada belirtmek gerek.

2.A.3. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Harcamaları

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, yukarıda belirtildiği gibi, Haziran 2011 tarihinden itibaren Gençlik ve Spor Bakanlığı'na devredildi. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü 1989-Haziran 2011 yılları arasında gençlik ve spor hizmetlerini yürüten kurumdur.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Haziran 2011 tarihinden önce, 356 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Başbakanlığa bağlı olarak çalışmalarına devam etmekteydi. Gençler ile ilgili '...gençlerin boş zamanının değerlendirilmesine ilişkin hizmetleri yürütmek, bilgi ve beceri kursları düzenlemek, gençlerin kötü alışkanlıklardan korunması için gerekli tedbirleri almak', 'Okul dışı izcilik ve spor faaliyetleri ile gençlik faaliyetlerini programlamak, düzenlemek, yönetmek ve gelişmesini sağlamak', '...gençlik derneklerinin tescil, vize, aktarma işlemlerini yapmak', 'beden eğitimi, gençlik ve spor faaliyetleri için gerekli olan gençlik merkezleri, hostelleri, kampları (...) işletmek ve bu tesisleri vatandaşın istifadesine sunmak', 'gençlerin boş zamanlarının değerlendirilmesi hususunda diğer kuruluşlarla işbirliği yapmak'¹⁴ çerçevesinde belirlenmiş faaliyetleri kendi bünyesindeki Gençlik Hizmetleri Dairesi¹⁵ Başkanlığı aracılığı ile yürütmekteydi.. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün yedi adet ana hizmet birimi içinde altısı doğrudan spor ile ilintiliyken, içlerinden sadece biri gençler ile doğrudan ilgiliydi.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü teşkilat yapısı ağırlıklı olarak sporla ilgili faaliyet yapan birimlerden oluşmaktadır. Bunlar 2011 yılından itibaren Spor Genel Müdürlüğü içinde yer alan Tesisler Dairesi Başkanlığı, Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığı, Spor Kontrolörleri Kurul Başkanlığı, Spor Kuruluşları Dairesi Başkanlığı, Spor Federasyonları Dairesi Başkanlığı, Spor Faaliyetleri Dairesi Başkanlığı'dır. Bu birimler yukarıda belirtildiği gibi, Spor Genel Müdürlüğü'nün teşkilatında aynen yer almaktadırlar.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün 2006-2011 yılları arasındaki dönemde yaptığı harcamalar Tablo 3'te görülebilmektedir. 2011 yılından itibaren gerçekleşmiş harcamalar faaliyet raporlarında Spor Genel Müdürlüğü'nün harcamaları olarak verilmektedir. O nedenle, 2011 harcamaları, yukarıda Spor Genel Müdürlüğü'nün harcamaları altında ele alınmıştır. Harcamaların tarihsel gelişimine Tablo 3'te yer verilmektedir.

Tablo 3: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Harcamaları, TL

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GENÇLİK SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ HARCAMALARI	298.464.000	389.024.000	470.447.000	635.656.000	1.033.337.000	1.167.131.000
Kaynak: 2006-2011 gerçekleşmiş toplam harcama verileri için www.muhasabat.gov.tr, bkz. Ek 1, Veri Kaynakları, kaynak no. 1.						

¹⁴ Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, 2006 Faaliyet Raporu, Başbakanlık, Ankara.

¹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Kurtaran, 2007.

2009, 2010 ve 2011 kurumun başlangıç ödenegi sırasıyla 426.390.000 TL, 480.840.000 TL ve 558.374.000 TL iken Tablo 3'te görüldüğü gibi, eklenen ödeneklerle, harcamalar ödeneklerin üzerinde gerçekleşmiştir. Faaliyet raporlarında ödeneklere eklenen harcama kalemleri incelendiğinde, artışın cari transferler ve sermaye transferlerine yönelik olduğu görülmektedir. Kurumun birimleri açısından incelendiğinde ise, ödenek eklemesinin en yüksek harcamayı yapan il başkanlıklarına ve Spor Faaliyetleri Dairesi'ne yönelik olduğu görülmektedir. Ancak hangi il başkanlığına ne kadar cari transfer yapıldığı bilgisine ulaşılamamıştır.

Sermaye transferlerindeki ödenek artışının nedenlerinin anlaşılabilmesi için yatırım harcamalarının illere göre dağılımı incelendiğinde ise, artıştaki en önemli ödenegin (2009 ve 2010 yılları için) Erzurum'a Uluslararası Üniversite Kış Olimpiyatları çerçevesinde yapılan yatırımlara yönelik sermaye transferi olduğu görülmektedir.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün alt birimlerinin gerçekleşmiş harcamalarına ilişkin 2008 ve 2009 yılı tarihli verilerine kurumun faaliyet raporlarında yer verilmektedir. Tablo 4'te bu harcamalar birimlere göre gösterilmektedir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı kurulmadan önce 1989 ile 2010 yılları arasında gençlikle ilgili harcamaları yapan yegâne kuruluş olan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün harcamaları içerisinde, il başkanlıklarının harcamaları dışında, spora ayrılan bütçe ile gençlik hizmetlerine ayrılan bütçe karşılaştırıldığında, spor lehine olan ağırlık dikkat çekmektedir. Örneğin, 2008 toplam Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü harcamaları, il başkanlıkları hariç toplam 246.864.646 TL'dir. Bu miktarın sadece yüzde 2,2'si Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığı'nın payı iken yüzde 6,8'i destek hizmetlerine, yüzde 91'i ise sporla ilişkili olarak harcanmaktadır. 2010 yılında ise il başkanlıkları hariç toplam harcama 655.788.265 TL olmuştur. Bu miktarın sadece yüzde 1,9'u Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığı'nın payı iken yüzde 3,2'si destek hizmetlerine, yüzde 95'i ise sporla ilişkili olarak harcanmaktadır (Tablo 4).

Tablo 4: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Harcamaları, TL

	2008	2009	2010
Özel Kalem	1.550.395	1.769.325	1.821.051
Savunma Uzmanlığı	118.802	111.256	
İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı	5.470.540	6.168.323	7.173.831
Personel ve Eğitim Daire Başkanlığı	2.562.465	2.347.544	3.466.725
Dış İlişkiler Daire Başkanlığı	505.590	573.366	681.131
Teftiş Kurulu Başkanlığı	1.922.605	2.112.553	2.336.477
Strateji Geliştirme Dairesi Bşk.	1.968.567	2.157.207	2.309.441
Hukuk Müşavirliği	1.581.036	1.656.220	1.688.071
Sağlık İşleri Daire Başkanlığı	1.031.114	1.368.884	1.438.981
DESTEK BİRİMLERİ TOPLAMI	16.711.114	18.264.678	20.915.708
GSGM İl Başkanlıkları	223.580.728	301.858.000	377.547.974
Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığı	5.453.631	7.427.058	12.180.687
Tesisler Dairesi Başkanlığı	111.608.499	130.848.556	268.564.898
Spor Eğitimi Daire Başkanlığı	2.022.704	4.792.387	7.714.177
Spor Kontrolörleri Kurul Başkanlığı	978.570	1.049.250	1.230.861
Spor Kuruluşları Daire Başkanlığı	2.971.959	3.534.917	3.620.478
Spor Federasyonları	7.420.300	7.586.126	8.263.871
Spor Faaliyetleri Daire Başkanlığı	99.697.868	160.294.338	333.297.585
Uluslararası Organizasyonlar Daire Başkanlığı			
SPOR TOPLAMI	224.699.900	308.105.574	622.691.870
GENEL TOPLAM	470.445.373	635.655.310	1.033.336.239

Kaynak: 2008, 2009 ve 2010 Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü faaliyet raporları, www.sgm.gov.tr, bkz. Ek 1 Veri Kaynakları, kaynak no. 4.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü teşkilatı içinde il başkanlıkları önemli bir yere sahiptirler ve ciddi miktarda harcama yapmaktadırlar. İl başkanlıkları bütçesinden iller için gerekli malzeme, sportif faaliyetler hakem ve küçük onarımlar gibi genel harcamalar yapılmaktadır. Aynı zamanda illerde gençlik merkezi müdür ve personelinin maaşları ile gençlik merkezlerinin malzeme (donanım) ihtiyaçları da il başkanlıkları bütçesinden karşılanmaktadır. Bu nedenle, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından illere gönderilen ödeneklerin içinde gençlik ve spora ayrılan harcamaları görmek mümkün olmamaktadır. İl başkanlıkları gelen taleplere göre ilgili ödeneği kendi içinde ayırarak harcamaktadır. Bu çerçevede, Tablo 4'te söz edilen Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü il başkanlıkları kalemindeki harcamaların içinde de gençlik olmasına rağmen ayrıştırılmış bir biçimde görememekteyiz. Merkezdeki harcama ağırlığının yüzde 95 oranında spora yönelik olması nedeniyle il müdürlüklerinde de bu oranın fazla değişmeyeceği düşünülebilir. Ancak il başkanlıklarının bütçelerinden ne kadarının gençlere, ne kadarının spora ayrıldığı bilgisine, yerel bir izleme süreci gerçekleştirilerek ulaşılmaması mümkündür. Fakat bu çalışma kapsamında böyle bir uygulama yapılmamıştır.

Bu kılavuzun çerçevesine, gençlerin güçlendirilmesi kalemi altında Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün tüm harcamaları dahil edilmiştir. Halbuki spor, ağırlıklı olarak gençlere yönelik olmakla birlikte, yetişkin yurttaşlara yönelik olanakları da kapsadığını biliyoruz. Bu durumda, gençlerin güçlendirilmesiyle ilgili harcamaları hesaplarken, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün spora yönelik harcamaların tümünü dahil etmek zorunda kaldığımız için gençlere yönelik harcamaları olduğundan daha yüksek tahmin ettik.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün, 2011'den sonra Spor Genel Müdürlüğü'nün harcamaları arasında gözükmeyen çeşitli uluslararası fonlar ve işbirlikleri de gençlerin güçlendirilmesine yönelik yapılan harcamalar bulunmaktadır. Bu uygulamalarla ilgili önemli örneklerden biri Japon Hükümeti kaynaklı ve Dünya Bankası tarafından Gençlik ve Spor Vakfı aracılığıyla 2007'den itibaren yürütülen ve doğrudan Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından kullanılan hibedir. Ancak bu harcamaların ilgili kalemler altında gözükmemesinin temel nedenlerinden biri, yukarıdaki örnekten de anlaşılacağı gibi, kamu katkısı olmaması ve harcamanın bir STK üzerinden yapılmasıdır. Bu yüzden bu tür uygulamaları kamunun yaptığı harcamalar içine katmadık.

2.A.4. YURTKUR, Merkezi Yönetim Bütçesinden Transferler

Kredi ve Yurtlar Kurumu (YURTKUR)'un görevleri faaliyet raporlarında “Yüksek öğrenim öğrencilerine burs, öğrenim ve katkı kredisi vermek, yüksek öğrenim öğrencilerine barınma hizmeti vermek, kurum yurtlarında barınan öğrencilerin sosyal, kültürel, sportif vb. ihtiyaçlarını karşılamak üzere gerekli çalışmaları yapmak” olarak tanımlanmaktadır. Bu amaçla, YURTKUR burs ve krediler vermekte ve yurt inşaatı yapmakta ve yurt işletmektedir. YURTKUR tarafından burs, öğrenim kredisi ve katkı kredisi verilmektedir.

Burs; ülke içerisinde yüksek öğrenim gören Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı gençlere, sosyal ve kültürel gelişimlerini kolaylaştırmak amacı ile devam ettikleri yüksek öğrenim kurumlarının normal öğretimleri süresince başarılı ve ihtiyaç sahibi öğrencilere Kurum tarafından karşılıksız olarak verilen maddi destektir.

Öğrenim kredisi; ülke içerisinde yüksek öğrenim gören Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı öğrencileri maddi yönden desteklemek, sosyal ve kültürel gelişimlerini kolaylaştırmak amacı ile devam ettikleri yüksek öğrenim kurumlarının normal öğretimleri süresince verilen, zorunlu hizmet yükümlülüğü bulunmayan ve borç olarak verilen nakit transferleridir. Devlet ayrıca, yüksek öğrenim kurumlarının öğrencilerinden sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler ile beslenmelerine katkıda bulunmak için her yıl Bakanlar Kurulu'nca tespit edilen miktarlarda katkı payı almaktadır. YURTKUR'un verdiği katkı kredisi, katkı payına karşılık olarak öğrenci adına borç kaydedilip, yüksek öğrenim kurumlarına ödenen paradır. Harçlara karşılık gelen katkı payı 2012-2013 akademik yılından itibaren birinci öğrenim için kaldırılmıştır. YURTKUR özel bütçeli bir kurum olduğu için devlet bütçesinden aldığı katkının yanı sıra öz gelirleri de bulunmaktadır. Bunlar, yurt yatak ücreti, kantin gelirleri, tahsil edilen borçlar gibi gelirlerdir. Tablo 5'te YURTKUR'un harcamaları görülebilir. Tablo 6'da YURTKUR'a

Gençlik ve Spor Bakanlığı ve diğer kamu idareleri üzerinden yapılan transferlere ve öz gelirlerine yer verdik.

Tablo 5: YURTKUR Harcamaları, TL

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 (1)
YURTKUR, Toplam harcama (faaliyet raporu)		1.907.497.032	2.204.227.635	2.724.369.193	3.009.926.741	4.016.680.512	4.869.214.782	
YURTKUR, Toplam harcama (Muhasebat Genel Müdürlüğü)	1.619.681.000	1.907.496.000	2.204.224.000	2.724.370.000	3.009.899.000	4.016.680.000	4.869.216.000	5.328.558.000

(1) Kanunlaşan/öngörülen
Kaynak: 2006-2012 yılları verileri için YURTKUR faaliyet raporları, www.yurtkur.gov.tr, bkz. Ek 1, Veri Kaynakları, no.6. ve Muhasebat Genel Müdürlüğü, www.muhasabat.gov.tr bkz. Ek 1, Veri Kaynakları, no 1. 2013 yılı verileri için www.bumko.gov.tr, bkz. Ek 1, veri Kaynakları, no. 7.

YURTKUR'un harcamalarına iki kaynaktan ulaşılabilmektedir. Bunlardan biri faaliyet raporları diğeri ise Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından internette yayınlanmakta olan kamu harcamalarıdır. Her ikisi arasında çok küçük bir fark bulunmaktadır. YURTKUR'un 2006 yılı faaliyet raporuna ulaşamadığımız için 2006 yılı verisini Muhasebat Genel Müdürlüğü kaynaklarından almak zorundayız. Kanunlaşan 2013 yılı verisini ise Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü'nden (BÜMKO) alıyoruz. Bu şekilde tamamladığımız harcama verilerinin tümünü gençlere yönelik harcama olarak kabul edemiyoruz, zira YURTKUR gelirlerinin bir kısmı öğrencilere verilen hizmetlerden elde edilen gelirlerden oluşmaktadır (Tablo 6).

Tablo 6: YURTKUR Harcamaları ve Gelirleri, TL

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 (1)
YURTKUR, Toplam harcama	1.619.681.000	1.907.496.000	2.204.224.000	2.724.370.000	3.009.899.000	4.016.680.000	4.869.216.000	5.328.558.000
YURTKUR'a Toplam transferler ve paylar	1.327.432.998	1.455.612.406	1.536.989.000	1.919.186.000	1.913.625.000	3.006.081.000	3.818.498.000	4.474.758.000
YURTKUR'a Hazine yardımı			1.352.202.000	1.700.237.000	1.601.601.000	2.464.437.000	3.242.708.000	3.802.058.000
YURTKUR'a sermaye transferi			148.200.000	170.139.000	269.250.000	490.500.000	520.000.000	626.500.000
YURTKUR'a Toto ve at yarışlarından verilen paylar		24.674.818	36.587.000	48.810.000	42.774.000	51.144.000	55.790.000	46.200.000
YURTKUR, Özgelirleri		451.883.594	667.235.000	805.184.000	1.096.274.000	1.010.599.000	1.050.718.000	853.800.000

(1) Kanunlaşan/öngörülen
Kaynak: Toplam harcamaları Tablo 5. YURTKUR'a transferler 2007-2012 yılları için www.muhasabat.gov.tr, bkz. Ek 1 Veri Kaynakları, no. 9. 2006 yılı için <http://www.kyk.gov.tr/kyk/html/index.php> 2013 yılı transferi için bkz. Ek 1 Veri Kaynakları no. 8. YURTKUR'un özgelirleri harcamalardan toplam transferler çıkarılarak hesaplanmıştır.

YURTKUR'un toplam harcamaları ilk satırda yer almaktadır. İkinci satırda YURTKUR'a merkezi yönetim bütçesinden (Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Toto ve at yarışlarından) yapılan transferlerin toplamı, son satırda ise toplam harcamalardan transferler çıkarılarak elde edilen özgelirleri bulunmaktadır. Bu özgelirlerin arasında sınav ve kayıtlardan elde edilen gelirler, kira gelirleri, öğrenim kredisi gecikme zamları ve kredi tahsilatları gibi kalemler yer almaktadır. Bu özgelirler kullanılarak yapılan harcamaların kamunun gençlere yönelik harcamaları olarak dikkate alınmaması gerektiği açıktır. Bu nedenle, kamunun gençlere yönelik harcamalarını hesaplarken YURTKUR'a yapılan toplam transferleri dikkate alacağız (Tablo 6. satır 2).

YURTKUR'un üç ana hizmet birimi bulunmaktadır. Bunlar, Kredi Dairesi Başkanlığı, Yurt İdare ve İşletme Dairesi Başkanlığı ve YURTKUR Bölge Müdürlükleridir. Kredi Dairesi Başkanlığı ile Bölge Müdürlükleri ve Yurt İdare ve İşletme Daire Başkanlığı'nın harcamalarını ayrı ayrı görmek YURTKUR harcamalarının hangi alanda yoğunlaştığını görmek açısından kolaylık sağlayacaktır (Tablo 7).

Tablo 7: Birimlere Göre Yurtkur Harcamaları, TL

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 (1)
Toplam YURTKUR Harcamaları	1.907.497.032	2.204.227.635	2.724.369.193	3.009.926.741	4.016.680.512	4.869.214.780	5.328.558.000
Yurtkur Bölge Müdürlükleri	431.764.706	476.726.446	541.709.934	636.292.395	832.248.302	1.086.123.302	962.292.700
Yurt İdare ve İşl. Daire Baş. harcamaları	2.130.408	2.440.054	2.924.510	3.279.722	1.338.836	1.343.955	2.315.000
Kredi Dairesi Başkanlığı	1.393.761.125	1.493.395.674	1.737.980.388	2.023.204.344	2.617.510.215	3.136.426.211	3.720.262.900
Öğrenim ve katkı kredisi	1.088.844.967	1.165.953.545	1.354.895.324	1.588.228.429	1.805.371.116	2.105.490.138	2.411.800.000
Burs	298.532.432	320.822.746	375.601.240	525.626.851	804.125.272	1.021.216.946	1.243.538.000
Diğer İdari Birimler	79.840.793	231.665.461	441.754.361	347.150.280	565.583.159	645.321.312	643.687.400
(1) Kanunlaşan/öngörülen Kaynak: Toplam Harcamalar Tablo 5. YURTKUR'un birimlerinin harcamaları için bkz. faaliyet raporları, www.yurtkur.gov.tr, bkz. Ek 1, Veri Kaynakları, no. 6. 2013 ödenegi için bkz www.bumko.gov.tr ve Ek 1, Veri Kaynakları, no. 3.							

Tablo 7, üç ana birimin harcamalarını göstermektedir. En büyük harcama Kredi Dairesi Başkanlığı'nın borç verme kaleminde görülmektedir. Bu harcama YURTKUR'un toplam harcamasının yüzde 45'ini oluşturmaktadır. Aslında isminden de anlaşıldığı gibi, bu ilerde geri alınmak üzere yapılan bir harcamadır. Tablo 7'de yer alan yurtlara ve burslara yönelik harcamaların karşılıksız destek olduğu düşünülebilir. Ancak yurtlar için yapılan harcamaların bir kısmının da öğrencilerden yatak ücreti olarak geri alındığını biliyoruz. Aşağıda yurtlar, krediler ve burslarla ilgili harcama ve gelirleri ayrı ayrı inceleyeceğiz.

Kredi Dairesi Başkanlığı

2011 Yılı Faaliyet Raporu'nda, 2003-2011 yılları arasında "Kuruma müracaat eden ve belgelerini veren başarılı ve ihtiyaç sahibi öğrencilere burs, geri kalan tüm öğrencilere ise öğrenim kredisi, başvuruda bulunan ve kurumca istenilen şartları taşıyan her öğrenciye katkı kredisi verilmiştir" denilmektedir. 2011 yılında 348.904 öğrenciye burs verilmiştir. Bu rakam 2003 yılında burs alan öğrenci sayısı ile karşılaştırıldığında önemli bir artış olduğu görülmektedir ki bu önemli bir gelişmedir. 667.359 öğrenci ise öğrenim kredisi almıştır.

Tablo 8: Burs, Öğrenim ve katkı Kredisi Alan Öğrenci Sayıları

	Burs	Öğrenim Kredisi	Katkı Kredisi
2002		451.550	405.791
2003		494.070	428.270
2004	54.724	522.670	459.595
2005	98.110	537.031	481.011
2006	135.497	569.276	505.348
2007	168.923	572.552	451.842
2008	181.490	578.009	466.492
2009	198.707	578.131	474.792
2010	234.130	611.903	478.601
2011	320.912	592.582	494.024
2012	348.904	667.359	509.801
Kaynak: YURTKUR 2002 Yılı Faaliyet Raporu'ndan alınmıştır. www.yurtkur.gov.tr, bkz. Ek 1, Veri Kaynakları, no. 6.			

Burs alan 340.912 öğrenciden 39.876 kayıtsız şartsız burs almaktadırlar. Bunlar, üniversitelere ÖSYM Kılavuzu'ndaki kontenjanlarının toplamı üzerinden ayrılan burs kontenjanındaki öğrenciler, öğretmen yetiştiren yüksek öğrenim programlarını ilk 5 tercihinde kazananlar ve ÖSS sonucunda ilk 100'e giren öğrencilerdir. Ayrıca, sosyal devlet anlayışı gereği tabloda belirtilen öğrencilere kayıtsız şartsız olarak burs verilen öğrenci sayısı 2012 yılında 3.572'dir. Bu kapsama engelli, anne ve babası vefat eden, Darüşşafaka Lisesi mezunu, gazi çocuğu, şehit çocuğu, yetiştirme yurdundan mezun olan ve terör sebebiyle köyü boşaltılan öğrenciler girmektedir. Ayrıca 608 amatör milli sporcuya burs verilmiştir. Van depremi nedeniyle ise 2.470 gence burs verilmiştir (Tablo 9).

Tablo 9: Öncelikli Burs Alan Öğrenci Sayıları

	2004-2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ama, felçli, kolu bacağı olmayan	309	60	41	43	27	-	-
Anne ve babası vefat eden	1.243	515	427	875	540	611	613
Darüşşafaka Lisesi mezunu	230	30	29	32	49	53	20
Gazi çocuğu	2.570	651	484	483	662	484	454
Şehit çocuğu	302	83	72	43	114	102	97
Yetiştirme yurdunda barınan	605	171	189	75	175	169	182
Amatör Milli sporcular	1.135	520	485	430	719	1.012	608
Terör sebebiyle köyleri boşaltılan	-	-	438	260	811	949	1.688
5510 sayılı kanun kapsamındakiler						260	273
% 40'ın üzerinde vücut fonksiyon kaybı olan						234	245
Deprem nedeniyle		14	87	676	694	1.029	2.470
Toplam	6.394	2.044	2.252	2.917	3.791	4.903	6.650
Kaynak: YURTKUR 2012 Yılı Faaliyet Raporu'ndan alınmıştır. www.yurtkur.gov.tr, bkz. Ek 1, Veri Kaynakları, no. 6.							

Kurum tarafından verilen aylık burs/kredi düzeyi bir üniversite öğrencisinin yaşamını sürdürmesi için oldukça düşüktür (Tablo 10).

Tablo 10: Aylık Burs ve Öğrenim Kredisi Miktarı, Gerçekleşen ve Enflasyona göre Olması Gereken, TL

	Gerçekleşen Aylık Burs/Kredi Miktarı	Yıllık Ortalama TÜFE	Enflasyona Göre Olması Gereken Aylık Burs-Kredi Miktarı
2002	45		
2003	65		
2004	90	9.35	
2005	110	7.72	98
2006	130	9.65	118
2007	150	8.39	143
2008	160	10.06	163
2009	180	6.53	176
2010	200	6.4	192
2011	240	10.45	213
2012	260	6.16	265
2013	280		276

Kaynak: YURTKUR 2012 Yılı Faaliyet Raporu'ndan alınmıştır. www.yurtkur.gov.tr, bkz. Ek 1, Veri Kaynakları, no. 6.
2013 verileri için http://www.gazete24.com/haber/2013-kyk-burs-ve-kredilerinin-ne-kadar-artacagi-ve-odemelerin-ne-zaman-yapacagi-belli-oldu-kredi-yurtlar-kurumu-_15217395.html#.
TÜFE verileri TÜİK'ten alınmıştır. www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=17

Artış oranları açısından bakıldığında ve enflasyon artışları dikkate alındığında burs miktarının yeterli olmadığı görülebilir. Özellikle burs ve kredilerdeki artış oranının enflasyon artış oranı civarında olduğu görülmektedir.

Tablo 11: Toplam Burs ve Öğrenim Kredisi, TL

	Burs	Öğrenim Kredisi	Katkı Kredisi
2003		362.775.551	73.342.156
2004	49.348.350	533.981.848	93.917.069
2005	123.570.902	680.058.722	113.389.306
2006	204.166.695	844.550.724	124.613.986
2007	298.532.432	961.674.342	127.170.625
2008	320.822.746	1.036.282.403	129.671.142
2009	375.601.240	1.213.653.195	141.242.129
2010	525.626.851	1.335.319.841	252.908.588
2011	804.125.272	1.646.005.525	159.365.591
2012	1.021.216.946	1.942.806.159	162.683.979

Kaynak: YURTKUR 2012 Yılı Faaliyet Raporu'ndan alınmıştır. www.yurtkur.gov.tr, bkz. Ek 1, Veri Kaynakları, no. 6.

Tablo 11’de 2003 yılından 2012 yılına kadar burs ve kredi alan öğrencilere yapılan toplam ödemeler yer almaktadır. Bu tabloya göre, burs alan öğrenci sayısındaki artışa paralel olarak burslar için harcanan toplam kaynak yükselmiştir.

2011-2012 akademik yılının sonunda birinci öğretim ve açıköğretim için öğrencilerden alınan harçlar, dolayısıyla da birinci öğretim ve açıköğretim öğrencilerine yönelik katkı kredisi uygulaması kaldırıldı. İkinci öğretimde okuyan öğrencilerden ise harç alınmaya ve bu öğrencilere katkı kredisi verilmeye devam ediliyor. Ek 4’te de gösterildiği gibi, 2007-2012 yıllarında birinci ve açık öğretimden alınan harçların tutarı yaklaşık 500 milyon TL civarındadır. Bu katkı, ilgili yıllarda, devletin üniversitelere yaptığı katkının yaklaşık ortalama yüzde 5’ini oluşturmaktaydı.

Yurt İdare ve İşletme Dairesi Başkanlığı

2011 Faaliyet Raporu’nda Yurt İdare ve İşletme Dairesi Başkanlığı “yüksek öğrenime devam eden öğrencilerin, çağın gereklerine uygun, modern ortamlarda, huzur ve güven ortamı içerisinde yurtlarda barındırılması, ucuz, sağlıklı ve dengeli beslenmeleri, sosyal, kültürel ve sportif yönden gelişmeleri için gerekli olan her türlü hizmeti yerine getirmeyi amaç edinmiştir. Bu amaçla, ülke genelinde yurt ihtiyaç ve önceliklerini tespit eder. Yurtlara alınacak öğrencilerin başvurularının değerlendirmesi ile ilgili kayıt ve kabullerine ilişkin işlemleri yürütür” denilmektedir. Buradan ve Tablo 7’den anlaşılabileceği gibi, bu birim idari bir birimdir, yurtlara ilişkin esas harcamalar bölge müdürlüklerince yapılmaktadır. Yurtlarla ilgili harcamaları değerlendirirken bu iki birimin harcamalarını bir arada göz önünde bulundurucağız.

YURTKUR Bölge Müdürlükleri

2011 Faaliyet Raporu’nda bölge müdürlüklerinin görevleri “yurtlarda huzurun, can ve mal güvenliğinin sağlanması, yatak kapasitelerini ve boş yatak durumlarını bağlı yurtlarla koordine ederek atıl kapasite olmaması, gece hizmetlerinin aksatılmadan yürütülmesi için gerekli tedbirlerin alınması ile ilgili iş ve işlemleri yapar. Yurtlardaki küçük işletmelerle ilgili çalışmaları genel müdürlükçe tespit edilen statülere uygun olarak yerine getirir. Yaz aylarında hizmete açık kalacak yurtların ve küçük işletmelerin, yurtlarda konuk edileceklerle ilişkin işlemlerin yerine getirilmesi için gerekli tedbirleri alır. Öğrenci disiplin, beslenme, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerine ilişkin çalışmaların mevzuat ve genel müdürlük emirleri doğrultusunda yerine getirilmesini sağlar” şeklinde tanımlanmaktadır.

Tablo 12’den YURTKUR yurtlarında barınabilen kız ve erkek öğrencilerin sayıları görülmektedir. Üniversitelerin kendi bünyelerinde sundukları yurt olanaklarını ve yüksek öğrenime devam eden öğrencilerin ailelerin yanında barınma oranlarına yönelik net bilgilere erişemedik. Ancak yine de öğrencilerin üniversite eğitimi için sıklıkla şehir değiştirdikleri ve üniversitelerin kendi yurtlarının genellikle YURTKUR yurtlarına oranla daha yüksek ücretler talep ettikleri hesaba katıldığında, YURTKUR yurtlarının yatak kapasitelerinin toplam örgün yüksek öğretime devam eden öğrenci sayısına oranla oldukça düşük olduğu ve yüksek öğretim gören gençlerin önemli bir bölümünün ihtiyacını karşılamaktan uzak olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır.

Tablo 12: Yurt Sayısı ve Kapasitesi

	Kız	Erkek	Toplam
2002	105.247	82.940	188.187
2003	106.390	83.357	189.747
2004	109.168	83.193	192.361
2005	111.893	84.436	196.329
2006	115.190	85.226	200.416
2007	117.441	86.290	203.731
2008	121.316	88.041	209.357
2009	132.089	93.024	225.113
2010	146.680	99.840	246.520
2011	159.866	107.180	267.046
2012	187.999	120.001	308.000

Kaynak: YURTKUR 2012 Yılı Faaliyet Raporu'ndan alınmıştır. www.yurtkur.gov.tr, bkz. Ek 1, Veri Kaynakları, no. 6.

ÖSYM verilerine göre, 2011-2012 akademik yılında üniversite ve 4 yıllık yüksek okullarda okuyan öğrencisi sayısı 1.565.983'ü kız, 1.744.308'i erkek olmak üzere 3.310.291'dir. YURTKUR 267.046 öğrencinin ihtiyacını karşılayabilmektedir.

Şehirlere göre yatak kapasitelerine bakıldığında, şehirler arasında önemli farklılıklar göze çarpmaktadır. Tablo 13'te illere göre YURTKUR yatak kapasiteleri ve illere göre 4 yıllık üniversitelere devam eden (4 yıllık meslek yüksek okulları, 2 yıllık ön lisans bölümleri ve açık öğrenim ağırlığı nedeniyle Eskişehir hariç) öğrenci sayıları bulunmaktadır. Yüksek sayıda öğrencinin bulunduğu birçok ilde ise YURTKUR'un yurt olanağı olmadığı görülmektedir. Bolu'da 4 yıllık üniversite öğrencisi sayısının üzerinde yatak kapasitesi bulunmaktadır. Yatak kapasitesi 4 yıllık üniversitelerin öğrenci sayısının yüzde 50'sinin üzerinde olan sadece 11 il bulunmaktadır. 4 yıllık üniversite öğrencileri dışında, 4 yıllık meslek yüksek okulları ve iki yıllık okulların öğrencileri de dikkate alındığında, YURTKUR'un yatak kapasitesini artırmak için önemli ek kaynağa ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. 2013 yılı Ağustos ayında YURTKUR tarafından yapılan bir açıklamaya göre, TOKİ ile yapılan işbirliği kapsamında, 2013 yılında 22 bin öğrenci kapasiteli 30 yurdun inşaatı sürmekte olup, proje tamamlandığında ise toplam 40 ilde 43 bin 848 yatak kapasiteli 64 yurt inşa edilmiş olacaktır. Söz konusu projenin yüksek standartlarda olacağı belirtilmiş ancak yatak ücretleri hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 13. YURTKUR Yatak Kapasitesi ve Kayıtlı Öğrenci Sayısının Karşılaştırılması

İL	2011 Yılı Yatak Kapasitesi			2011-2012 4. Yıllık Üniversitelerde Okuyan Öğrenci Sayısı *				Yatak sayısı/ öğrenci sayısı oranı
	Kız	Erkek	Toplam		Kız	Erkek	Toplam	
ADANA	10.643	5.491	16.134	ADANA	12.183	13.060	25.243	63,91
				ADİYAMAN	2.562	2.454	5.016	
				AFYONKARAHİSAR	7.654	7.558	15.212	
				AĞRI	1.749	2.679	4.428	
				AMASYA	2.296	1.375	3.671	
ANKARA	16.031	8.405	24.436	ANKARA	82.379	74.071	156.450	15,62
ANTALYA	6.296	4.583	10.879	ANTALYA	7.590	9.235	16.825	64,66
				ARTVIN	1.048	965	2.013	
				AYDIN	6.065	5.473	11.538	
				BALIKESİR	9.052	8.054	17.106	
				BİLECİK	2.146	1.983	4.129	
				BİNGÖL	1.071	1.134	2.205	
				BİTLİS	133	328	461	
BOLU	7.743	6.599	14.342	BOLU	7.822	4.971	12.793	112,11
				BURDUR	2.758	1.881	4.639	
BURSA	6.078	4.454	10.532	BURSA	17.948	14.983	32.931	31,98
				ÇANAKKALE	9.845	7.684	17.529	
				ÇANKIRI	1.954	1.211	3.165	
				ÇORUM	2.763	2.210	4.973	
DENİZLİ	9.385	5.377	14.762	DENİZLİ	11.103	10.494	21.597	68,35
DİYARBAKIR	2.320	2.088	4.408	DİYARBAKIR	6.688	8.865	15.553	28,34
EDİRNE	5.478	3.688	9.166	EDİRNE	8.750	6.774	15.524	59,04
				ELAZIĞ	6.916	12.298	19.214	
				ERZİNCAN	3.684	3.592	7.276	0,00
ERZURUM	11.480	7.488	18.968	ERZURUM	17.965	18.038	36.003	52,68
GAZİANTEP	5.612	3.530	9.142	GAZİANTEP	6.758	9.007	15.765	57,99
				GİRESUN	4.197	2.849	7.046	
				GÜMÜŞHANE	1.085	2.062	3.147	
				HAKKARİ	19	56	75	
				HATAY	5.261	6.545	11.806	
				ISPARTA	11.621	14.101	25.722	
				MERSİN	6.850	7.115	13.965	
İSTANBUL	9.522	6.810	16.332	İSTANBUL	124.855	140.551	265.406	6,15
İZMİR	9.484	6.389	15.873	İZMİR	39.902	41.891	81.793	19,41
				KARS	2.886	3.726	6.612	
				KASTAMONU	2.174	1.310	3.484	
KAYSERİ	8.934	5.738	14.672	KAYSERİ	13.589	14.569	28.158	52,11
				KIRKLARELİ	1.245	948	2.193	
				KIRŞEHİR	3.629	2.438	6.067	
				KOCAELİ	13.315	17.477	30.792	
KONYA	8.158	5.431	13.589	KONYA	24.434	22.535	46.969	28,93

Tablo 13 Devamı. YURTKUR Yatak Kapasitesi ve Kayıtlı Öğrenci Sayısının Karşılaştırılması

İL	2011 Yılı Yatak Kapasitesi			2011-2012 4. Yıllık Üniversitelerde Okuyan Öğrenci Sayısı *			Yatak sayısı/ öğrenci sayısı oranı
				KÜTAHYA	9.689	9.163	18.852
MALATYA	4.820	4.486	9.306	MALATYA	8.010	7.605	15.615
				MANİSA	7.844	7.173	15.017
				KAHRAMANMARAŞ	4.230	5.211	9.441
				MARDİN	281	302	583
				MUĞLA	5.783	6.477	12.260
				MUŞ	1.300	1.483	2.783
				NEVŞEHİR	2.104	1.500	3.604
				NİĞDE	4.285	4.488	8.773
				ORDU	1.909	1.685	3.594
				RİZE	3.287	2.076	5.363
				SAKARYA	14.422	15.793	30.215
SAMSUN	8.482	4.559	13.041	SAMSUN	12.051	10.498	22.549
				SİİRT	1.042	1.389	2.431
				SİNOP	1.301	896	2.197
				SİVAS	10.889	10.409	21.298
				TEKİRDAĞ	2.003	2.642	4.645
				TOKAT	5.038	4.029	9.067
TRABZON	10.521	8.711	19.232	TRABZON	16.230	19.251	35.481
				TUNCELİ	692	1.340	2.032
				ŞANLIURFA	3.500	5.269	8.769
				UŞAK	3.932	3.115	7.047
VAN	3.660	3.362	7.022	VAN	4.442	7.673	12.115
				YOZGAT	2.051	2.648	4.699
ZONGULDAK	3.543	3.551	7.094	ZONGULDAK	5.258	5.368	10.626
				AKSARAY	2.502	2.915	5.417
				BAYBURT	1.414	1.829	3.243
				KARAMAN	2.472	1.777	4.249
				KIRIKKALE	7.131	6.148	13.279
				BATMAN	294	829	1.123
				ŞIRNAK	239	544	783
				BARTIN	1.398	2.116	3.514
				ARDAHAN	706	882	1.588
				İĞDIR	310	509	819
				YALOVA	925	1.087	2.012
				KARABÜK	3.120	6.832	9.952
				KİLİS	1.925	1.578	3.503
				OSMANİYE	569	699	1.268
				DÜZCE	1.128	1.521	2.649
				GAZİMAĞUSA	2	41	43
				GÜZELYURT	493	1.126	1.619

* Açık Öğretim ağırlığı nedeniyle Eskişehir'i inceleme dışı bıraktık.

Kaynak: YURTKUR 2011 Yılı Faaliyet Raporu'ndan alınmıştır. www.yurtkur.gov.tr, bkz. Ek 1, Veri Kaynakları, no. 6.

Okuyan öğrenci sayıları için bkz. http://www.osym.gov.tr/belge/1-13575/2011-2012-ogretim-yili-yuksekokretim-istatistikleri.html

Yurtlarda barınan ve maddi yetersizlik içerisinde bulunan öğrenciler ile şehit ve gazi çocukları, devletin koruması altındaki öğrenciler, Türkiye burslusu öğrencilerden yurt ücreti alınmadığı ve 15.963 öğrencinin 2012 yılında bu olanaktan yararlandığı YURTKUR'un internet sitesinde belirtilmektedir.

Tablo 14 YURTKUR'un yurt hizmetinden ücretli olarak yararlanan öğrencilerin verdikleri aylık yatak ve depozito ücretini göstermektedir.

Tablo 14: Aylık Yurt Yatak ve Depozito Ücreti,* TL

	AYLIK YATAK ÜCRETİ	DEPOZİTO ÜCRETİ
2002	24	120
2003	30	90
2004	39	120
2005	45	135
2006	57	175
2007	66	175
2008	75	175
2009	84	175
2010	90	175
2011	99	175
2012	111	175
* Genel ücrete tabi yurtlar için. Kaynak: YURTKUR 2012 Yılı Faaliyet Raporu'ndan alınmıştır. www.yurtkur.gov.tr, bkz. Ek 1, Veri Kaynakları, no. 6.		

Tablo 14'te yer alan yurt ücretleri genel ücrete tabi yurtlar için geçerlidir. 2012 yılı için bu ücret 111 TL iken sayısı 150 olan standardı yüksek, özel nitelikli yurtların aylık ücreti ise 114-198 TL arasındadır. (www.kyk.gov.tr). Aylık asgari ücretin 2012 yılı için ortalama 886 TL, kadınların işgücüne katılımının ise yüzde 30 dolayında olduğu düşünülürse, ailede bir kişinin çalıştığı durumda, maaşın her ay yüzde 12'si sadece yurt yatak ücretine gidecektir. Başka bir senaryoda ise, ailesinden maddi destek alamayan bir üniversite öğrencisi 280 TL bursunun 105 TL'sini yurda yatak ücreti olarak ödeyecektir. Her iki senaryoda da, yurt ücretlerinin özellikle tek ebeveynin asgari ücretle çalıştığı ailelerden gelen öğrenciler ile ailelerinden maddi destek alamayan öğrenciler için çok yüksek olduğu görülebilecektir.

2.B. Ulusal Ajans, Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programlarına Türkiye'nin Katkısı

Ulusal Ajans (UA) tarafından sürdürülen ve genel anlamda gençlerin güçlendirilmesine katkıda bulunduğu düşünülebilecek iki kapsamlı program bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Gençlik Programı, ikincisi ise büyük oranda gençlerin güçlendirilmesine katkıda bulunan Hayatboyu Öğrenme Programı'dır.

Gençlik Programı Avrupa Komisyonu tarafından gençler için uygulamaya konmuş bir programdır. Bu program Avrupalı gençlerin aktif vatandaşlık yetileri edinmelerini, Avrupa vatandaşı gençler arasında dayanışma ve hoşgörü duygularının gelişmesini ve gençlerin Avrupa Birliği'nin geleceğinin şekillenmesinde rol almalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Gençlik Programı AB sınırları içinde ve arasında hareketliliği, yaygın eğitimi, kültürlerarası diyalogu destekler ve sosyal, eğitimsel ve kültürel geçmişlerine bakmaksızın bütün gençlerin dahil edilmesine imkân sağlar.¹⁶

Hayatboyu Öğrenme Programı'nın amacı, "Topluluğu ileri bir bilgi toplumu haline getirmek, daha çok ve daha iyi iş imkânı yaratmak, sosyal bütünlüğü geliştirmek; çevrenin gelecek kuşaklar için daha iyi korunmasını sağlamak; özellikle de dünyada bir kalite referansına dönüşmelerini temin etmek amacıyla Topluluk içindeki eğitim ve öğretim sistemleri arasında karşılıklı değişim, işbirliği ve hareketliliği güçlendirmek" olarak tanımlanmaktadır.¹⁷

Her iki program da, katılımcı ülkelerdeki "ulusal ajanslar" aracılığıyla yönetilmektedir. Türkiye'de Ulusal Ajans, AB Bakanlığı kurulana kadar Devlet Planlama Teşkilatı, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı tarafından yürütülmekteydi. Ulusal Ajans 2011 yılından bu yana Avrupa Birliği Bakanlığı bünyesinde yer almaktadır.

Türkiye, programlara katılmak için, Avrupa Birliği'nin genel bütçesine her yıl bir katkı payı ödemektedir. Türkiye'nin ödeyeceği bu katkı payı kısmen katılım öncesi fonlardan kısmen de Türkiye'nin bütçesi tarafından karşılanmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin AB bütçesine ödeyeceği katkının devlet bütçesi tarafından karşılanan miktarı gençlerin güçlenmesine yönelik harcamalar içinde kabul edilmelidir. İlgili veriler Tablo 15'te görülmektedir.

16 Ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.ua.gov.tr/uploads/genclik/2008/program-guide/Program_Kilavuzu_2009-TR.pdf

17 <http://www.ua.gov.tr/index.cfm?action=detay&yayinid=7461927F111B3AFFA71DE3198573F086F893B>

Tablo 15: AB Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (UA)'nın Programlarına Türkiye'nin Katkısı

AVRO	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 (*)
Gençlik Programı'na katılım için Türkiye tarafından AB bütçesine ödenecek katkı	9.300.000	9.500.000	9.700.000	9.900.000	10.100.000	14.000.000	16.000.000
Katılım öncesi fonlardan karşılanacak katkı	6.040.000	6.080.000	6.110.000	6.138.000	6.160.000	8.000.000	9.000.000
Türkiye devlet bütçesinden karşılanacak katkı	3.260.000	3.420.000	3.590.000	3.762.000	3.940.000	6.000.000	7.000.000
AVRO							
Hayatboyu Öğrenme Programı'na katılım için Türkiye Tarafından AB bütçesine ödenecek katkı	58.000.000	62.000.000	66.000.000	70.000.000	74.000.000	104.000.000	118.000.000
Katılım öncesi fonlardan karşılanacak katkı	37.700.000	39.700.000	41.600.000	43.400.000	45.100.000	60.000.000	65.000.000
Türkiye devlet bütçesinden karşılanacak katkı	20.300.000	22.300.000	24.400.000	26.600.000	28.900.000	44.000.000	53.000.000
AVRO							
Gençlik Programı'na Türkiye'nin bütçesinden yapacağı katkı	3.260.000	3.420.000	3.590.000	3.762.000	3.940.000	6.000.000	7.000.000
Hayat Boyu Öğrenme Programı'na Türkiye'nin bütçesinden yapacağı katkı	20.300.000	22.300.000	24.400.000	26.600.000	28.900.000	44.000.000	53.000.000
Türkiye'nin toplam bütçe katkısı	23.560.000	25.720.000	27.990.000	30.362.000	32.840.000	50.000.000	60.000.000
TL							
Gençlik Programı'na Türkiye'nin bütçesinden yapacağı katkı	5.705.000	6.156.000	7.898.000	7.524.000	9.062.000	13.800.000	16.100.000
Hayat Boyu Öğrenme Programı'na Türkiye'nin bütçesinden yapacağı katkı	35.525.000	40.140.000	53.680.000	53.200.000	66.470.000	101.200.000	121.900.000
Türkiye'nin toplam bütçe katkısı	41.230.000	46.296.000	61.578.000	60.724.000	75.532.000	115.000.000	138.000.000
Döviz kuru (**)	1,75	1,8	2,2	2	2,3	2,3	
(*) Öngörü (**) Döviz kuru olarak ortalama döviz kuru geçerli sayılmıştır. 2013 için, 2012 yılı döviz kuru alınmıştır. Kaynak: Harcamalar AB Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı'ndan talep edilerek alınmıştır. Mutabakat zaptı <i>Resmî Gazete</i> , 30 Haziran 2007 sayı 26568 ve 28 Aralık 2011 sayı 28156. Döviz kuru için bkz. Kalkınma Bakanlığı Temel Ekonomik Göstergeler, Ek 1 Veri Kaynakları, no. 10.							

Tablo 15'in ilk bölümünde her iki program için Türkiye'nin AB bütçesine ödeyeceği katkı miktarları görülmektedir. Birinci bölümde ayrıca bu katkının ne kadarının katılım öncesi fonlardan ne kadarının Türkiye'nin bütçesinden karşılanacağı belirtilmektedir. Tablonun ikinci bölümünde ise Türkiye'nin bütçesinden her iki programa ayrı ayrı ve toplam olarak yapacağı harcama görülmektedir. Bu bilgiler avro ve TL cinsinden verilmektedir. Bu verilere göre, Türkiye'nin bütçesinden yapılacak toplam harcama, yıllık ortalama döviz kurları ile, 2009 yılı için 61.578.000 TL; 2010 yılı için 60.724.000 TL; 2011 yılı için 75.532.000 TL; 2012 yılı için 115.000.000 TL olarak gerçekleşmiş ve 2013 için 138.000.000 TL olarak öngörülmektedir.

Türkiye'nin AB gençlik programları ve hayatboyu öğrenme programları çerçevesinde yaptığı harcamalar 2007-2013 dönemi için karara bağlanmış ve *Resmî Gazete*'de yayınlanmıştır. Türkiye'nin 2014-2020 dönemi için bu programlara katkısını artırması gençlik STK'ları için önemli bir savunuculuk alanıdır.

Hayatboyu Öğrenme Programı Genel Koordinatörlüğü'nce¹⁸ yapılan harcamalar

Yukarıda hesapladığımız harcamalarda gerek gençlik programlarını gerek hayatboyu öğrenme programlarına yönelik bütçeden yapılan harcamaları dikkate aldık. Ancak Hayatboyu Öğrenme Programı'nın tüm alt programları gençlere yönelik değildir. Bu nedenle, aşağıda bu alt programlarla ilgili bilgi verilmektedir.

Comenius Programı: Programın temel amacı, örgün eğitim alanında Avrupa ülkeleriyle işbirliği yapmak suretiyle eğitimde kaliteyi artırmak ve kültürel diyalogu sağlayarak dil öğrenimini teşvik etmektir. Bu program, okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim alanlarını kapsamaktadır. Program okul ortaklıkları, Comenius asistanlığı, hizmetiçi eğitim ve çok taraflı projeleri kapsamaktadır.

Erasmus Programı: Programın amacı Avrupa'da yükseköğretimin kalitesini artırmak ve yükseköğretimin Avrupa boyutunu güçlendirmektir. Erasmus programı, üniversiteler arasında ülkeler arası işbirliğini teşvik ederek; öğrencilerin ve eğitimcilerin Avrupa'da karşılıklı değişimini sağlayarak; programa katılan ülkelerdeki çalışmaların ve alınan derecelerin akademik olarak tanınması ve şeffaflığın gelişmesine katkıda bulunarak bu amacı gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Daha kaliteli yükseköğretim sunan Avrupa'da mezunlar daha donanımlı, iş dünyasının beklentilerine daha fazla cevap veren bireyler olacaklardır.

Leonardo Programı: AB'ye üye ve aday ülkelerin mesleki eğitime yönelik politikalarını desteklemek ve geliştirmek için yürütülen bir programdır. Program ülkeler arası işbirliği yoluyla mesleki eğitim sistemleri ile uygulamalarında kalitenin geliştirilmesini, yeniliklerin teşvik edilmesini ve mesleki eğitimin Avrupa boyutunun yükseltilmesini amaç edinmiştir. Üye devletlerin mesleki eğitimin kapsamı ve organizasyonu konusundaki sorumluluklarına ve kültürel çeşitliliğe ve dil çeşitliliği dikkate alınarak gerçekleştirdikleri faaliyetlere destek olmaya çalışılmaktadır. Bunun için mesleki eğitim alanındaki ülkeler arası işbirliği projelerine hibe desteği verilmektedir.

Grundtvig Programı: Grundtvig Programı, bilginin sürekli yenilenmesi neticesinde oluşan gereksinimleri karşılamayı ve yetişkin kişilere yaşamları boyunca, bilgi ve niteliklerini geliştirmek için imkânlar sunarak istihdam olanaklarını artırmayı ve toplumda meydana gelen değişikliklere uyum sağlamalarını amaçlamaktadır. Grundtvig, mesleki eğitim dışında her çeşit yetişkin ve yaygın eğitim üzerine odaklanmaktadır. Yaygın eğitim içindeki öğrenci, öğretmen, eğitimci ve diğer personelle yetişkin eğitim alanındaki eğitim kurumları ve bu tür eğitim fırsatları sunan kuruluşları hedeflemektedir.

Programda “yetişkin” yaşı ne olursa olsun örgün eğitimin dışındaki herkes olarak tanımlanmaktadır. Bunlardan Grundtvig dışındakiler doğrudan gençlere yönelik olmamakla birlikte örgün eğitim dışındaki gençleri de kapsamaktadır. Bu nedenle, Grundtvig Programı dışındaki programların harcamalarını dikkate almak gerekmektedir. Ancak verilerde bu alt program için ulusal katkı verilerine ulaşamadık. Bu nedenle, Tablo 15'te verdiğimiz ulusal katkı toplamını gençlere yönelik harcamalara eklerken, aslında, Grundtvig Programı'nın harcaması kadar yüksek bir harcama eklemiş olduğumuzu akıldan tutmak gerekir.

18 Hayatboyu Öğrenme Programları ile ilgili bilgiler UA'nın internet sitesinden özetlenmiştir. www.ua.gov.tr

Gençlik Programı Genel Koordinatörlüğü'nce yapılan harcamalar

Gençlik Programlarının tümü gençlere yöneliktir ve bu programlara yönelik bütçeden ayrılan katkı gençlerin güçlendirilmesi içinde kabul edilmelidir.

Bu programlar

Eylem 1 – Avrupa için Gençlik;

Eylem 2 – Avrupa Gönüllü Hizmeti;

Eylem 3 – Dünya Gençliği;

Eylem 4 – Gençlik Destek Sistemleri;

Eylem 5 – Gençlik Alanında Avrupa İşbirliği için Destek başlıklarından oluşmaktadır.

Eylem 1 – Avrupa için Gençlik programı altında,

Eylem 1.1 – Gençlik Değişimleri, farklı ülkelerden genç gruplarına bir araya gelme ve birbirlerinin kültürleri hakkında öğrenme fırsatı sunmakta,

Eylem 1.2 – Gençlik Girişimleri, yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde tasarlanan grup projelerini desteklemekte,

Eylem 1.3 – Gençlik Demokrasi Projeleri, gençlerin hem yerel, bölgesel ya da ulusal düzeyde, hem de uluslararası düzeyde demokratik yaşama katılımını desteklemektedir.

Eylem 2 – Avrupa Gönüllü Hizmeti, bir AB ülkesinde sosyal içerikli bir projede 2-12 aylık süreler dahilinde gönüllü hizmet olanağı sunmakta,

Eylem 3 – Dünya Gençliği programı altında,

Eylem 3.1 - Avrupa Birliği Komşu Ülkeleriyle İş Birliği, Komşu Ortak Ülkelerle gençlik alanında Gençlik Değişimleri ve Eğitim ve Ağ Kurma projelerini desteklemekte,

Eylem 4 – Gençlik destek sistemleri programı dahilinde,

Eylem 4.1 - Gençlik Çalışanları ve Gençlik Kuruluşları İçin Eğitim ve Ağ Kurma faaliyetlerini desteklemektedir.

Eylem 5 – Gençlik Alanında Avrupa İşbirliği için Destek çerçevesinde

Eylem 5.1 - Gençler ve Gençlik Politikalarından Sorumlu Olanlar İçin Toplantılar yapılmasını sağlamaktadır.

Eylemlere yönelik tüm bu alt programlara yönelik harcamaların tümünü gençlerin güçlendirilmesi harcamaları içinde kabul edeceğiz.

2.C. GAP, İnsani ve Sosyal Gelişme Koordinatörlüğü, Gençlere Yönelik Harcamalar

Kalkınma Bakanlığı bağlı kuruluşu olan GAP Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı 27 Ekim 1989 tarihli Bakanlar Kurulu kararı, 6 Kasım 1989 tarih ve 388 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile “GAP kapsamına giren yörelerin kalkındırılması, yatırımların gerçekleştirilmesi için plan, altyapı, ruhsat, konut, sanayi, maden, tarım, enerji, ulaştırma ve diğer hizmetleri yapmak veya yaptırmak, yöre halkının eğitim düzeyini yükseltmek için gerekli tedbirleri almak veya aldirmek, kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak” üzere kurulmuştur. Bu anlamda, GAP İdaresi'nin fonksiyonel sınıflandırmaya göre “sosyal güvenlik ve sosyal yardım” harcamasının olmaması doğaldır. Ancak GAP İdaresi'nin İnsani ve Sosyal Gelişme Genel Koordinatörlüğü'nün görevleri arasında “dezavantajlı konumda bulunan kadınlar, çocuklar, gençler, topraksız ve küçük topraklı çiftçiler, kent yoksulları gibi kesimlere yönelik olarak projeler; eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerin tüm toplum kesimlerine ulaştırılması yönünde çalışmalar, toplumsal katılımı ve örgütlenmeyi geliştirme yönünde çalışmalar” sayılmaktadır.

Bu kapsamda sürdürülen Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM), kadınların ve kadın sivil toplum kuruluşlarının güçlendirilmesi, gençlik için sosyal gelişim, burs, istihdam, gençlik kültür evleri, sanat ve kültür festivalleri, toplumsal duyarlılık ve spor projeleri gibi projelere yönelik harcamalar yapılmaktadır.

TABLO 16: GAP İdaresi, İnsani ve Sosyal Gelişme Genel Koordinatörlüğü Gençlere Yönelik Harcamaların Tahmini, TL

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 (1)
GAP İdaresi, İnsani ve Sosyal Gelişme Koordinatörlüğü, toplam harcamalar	2.510.000	2.946.766	7.082.496	5.357.370	6.925.552	8.759.278	9.000.504	9.450.529
GAP İdaresi, İnsani ve Sosyal Gelişme Koordinatörlüğü, gençlere yönelik harcamalar	1.255.000	1.473.383	3.541.248	2.678.685	3.462.776	4.379.639	4.500.252	4.725.245

(1) Kanunlaşan/öngörülen
Kaynak: GAP İdaresi, İnsani ve Sosyal Gelişme Genel Koordinatörlüğü'nün toplam gerçekleştirilmiş harcamaları İdare'nin faaliyet raporlarından alınmıştır. www.gap.gov.tr.
Ayrıca bkz. Ek 1, Veri Kaynakları, no. 11. GAP İdaresi, İnsani ve Sosyal Gelişme Genel Koordinatörlüğü'nün gençlere yönelik harcamaları yazılı bir kaynaktan bulunmamaktadır.
İdare'den alınan bilgiler doğrultusunda tahmin edilmektedir.
İtalikler tahmindir.

Bu nedenle, GAP İdaresi'nin İnsani ve Sosyal Gelişme Genel Koordinatörlüğü'nün harcamaları "sosyal güvenlik ve sosyal yardım" harcamaları arasında düşünülebilir. Nitekim, 2006 yılında bu koordinatörlüğün giderleri fonksiyonel sınıflandırmada "sosyal güvenlik ve sosyal yardım" harcamalarının altına yazılmışken, daha sonraki yıllarda başka harcama sınıflarına dahil edilmiştir. GAP İdaresi'nin İnsani ve Sosyal Gelişme Genel Koordinatörlüğü'nün harcamalarını genel olarak "sosyal güvenlik ve sosyal yardım" harcaması olarak kabul ettikten sonra bunların arasından doğrudan ve dolaylı olarak çocuklara ve gençlere yönelik olanları ayırtırmak gerekmektedir. İdare yetkilileri ile yapılan görüşme ve yazışmalar sonucunda harcamaları yaklaşık eşit olarak kadınlara, çocuklara ve gençlere yönelik olarak üç ana bölüme ayırabileceğimizi öğrendik. Bu durumda, doğrudan gençlere yönelik olan harcamaları ayırtırmakta bir sorun bulunmamaktadır. Ancak kadına yönelik olan harcamalar içinde dolaylı olarak genç kadınlara yönelik harcamalar da bulunmaktadır. Kadına yönelik harcamaları da kendi içinde, yarısı dolaylı olarak çocuğa, diğer yarısı da gençlere yönelik dolaylı harcamalar (genç kadınlara yönelik) olarak kabul edebileceğimiz görüşüne vardık. Bu nedenle, GAP İdaresi'nin İnsani ve Sosyal Gelişme Genel Koordinatörlüğü'nün harcamalarının yarısını doğrudan ve dolaylı olarak çocuğa, diğer yarısını da doğrudan ve dolaylı olarak gençlere yönelik harcamalar olarak tasnif etmek idarenin harcamalarını dikkate almak açısından yanlış olmayacaktır. Bu şekilde hesaplandığında 4,5 milyon TL gençler için harcanmış kabul edilecektir.

2.D. SODES, Gençlerin Güçlendirilmesine Yönelik Harcamalar

2008-2012 yılları için GAP Eylem Planı hazırlanmış ve 18 Haziran 2008 tarihinde, 2008/11 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile Sosyal Destek Programı (SODES) yürürlüğe konulmuştur. Sosyal Destek Programı Kalkınma Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. "GAP bölgesindeki kırdan kente göç, yoksulluk ve işsizlik nedeniyle yaşanan sorunlar ve değişen sosyal yapının doğurduğu yeni ihtiyaçlar bölgedeki sosyal yatırımların önemi dikkate alınarak sosyal ihtiyaçları kısa sürede gidermek amacıyla, valiliklerin doğrudan sorumluluk aldığı, proje odaklı Sosyal Destek Programı (SODES) hazırlanmıştır. Bu kapsamda, bölgede yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan birey ve grupların ekonomik ve sosyal hayata aktif katılımlarının artırılması ve yaşam kalitelerinin yükseltilerek toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır" (www.sodes.gov.tr).

SODES çerçevesinde, 2008 yılında GAP illerinde uygulamaya konulmuş olan programın kapsamı, 2010 yılında DAP illeri de eklenerek 25 ile çıkartılmıştır. 2011 yılında 5 ilin de (Adana, Mersin, Osmaniye, Kahramanmaraş ve Hatay) pilot uygulama olarak programa dahil edilmesiyle SODES'in kapsamındaki il sayısı 30'a ulaşmıştır.

Program kapsamına istihdam, sosyal içirme ve kültür, sanat ve spor olmak üzere üç başlık altında hazırlanacak sosyal projelerin girdiği belirtilmektedir. İstihdam bileşeni altında yer alan nitelikli işgücünün, mesleki bilgi ve birikimin geliştirilmesi, sosyal içirme bileşeni kapsamında yer alan özür-lü ve kadın gibi toplumun öncelikli kesimlerinin yaşam standartlarının yükseltilmesi ve kültür, sanat ve spor bileşeni içinde yer alan özellikle çocukların ve gençlerin bu tür faaliyetlere yönlendirilmeleri hedefleri SODES projelerinde gençlere yönelik yapılan önemli harcamalar olduğunu göstermektedir. Her başlık altında yapılan projeler ve bütçeleri Kalkınma Bakanlığı tarafından yayınlanmaktadır. Ancak bu projelerin içerisinde doğrudan ve dolaylı olarak gençlere yönelik olanların ayrıştırılması gerekmektedir. Bu alt başlıkların içinde yapılan projelerin konuları incelendiğinde, gençlere yönelik olan projeler ağırlıklı olarak spor, gençlik merkezleri, eğitim ve internet evleri, genç kızların okula devamı, eğitime destek ve sınavlara hazırlık, istihdam projelerinde yoğunlaşmakta olduğu görülmektedir.

Projelerin başlıklarından ve gerçekleştiren kurumlardan yola çıkılarak yapılan ayrıştırmanın sonuçlarına göre, 2008 yılında 12.621.000 TL'lik; 2011 yılında 26.700.889 TL'lik ve 2012 yılında 29.511.358 TL'lik meblağların gençlerle ilgili projelere aktarıldığını tahmin edebiliyoruz (Tablo 17).

TABLO 17: SODES, Gençlere Yönelik Harcamaların Tahmini, TL

	2008	2009	2010	2011	2012	2013 (1)
İstihdam projeleri	6.825.350	17.335.850	22.646.300	23.442.331	14.505.752	
Spor, kültür, sanat projeleri	17.764.030	28.297.750	57.287.300	76.234.651	64.946.273	
Sosyal içirme projeleri	17.410.620	46.230.700	70.093.400	94.951.221	116.413.785	
SODES, toplam harcama	42.000.000	91.864.300	150.027.000	194.628.203	195.865.810	210.000.000
SODES, gençlere yönelik harcama	<i>12.621.000</i>	<i>15.118.450</i>	<i>29.060.755</i>	<i>26.700.889</i>	<i>29.511.358</i>	<i>31.640.975</i>
(1) Program öngörüsü Kaynak: 2008-2012 alanlara göre ve toplam SODES harcaması verileri için bkz. http://www.sodes.gov.tr/sodes.portal 2013 toplam harcama tahmini için bkz. Kalkınma Bakanlığı, 2013 Kamu Yatırım Programı, Ek 1, Veri Kaynakları no. 5. 2008 ve 2009 için gençlere yönelik harcamalar internet sitesinde yer alan proje bilgilerinden ayrıştırılmıştır. 2010, 2011 ve 2012 proje bilgileri Kalkınma Bakanlığı'ndan talep edilerek alınmış ve ayrıştırılmıştır. 2013 gençlere yönelik harcama tahmini önceki yılın oranı kullanılarak yapılmıştır. <i>İtalikler tahmindir.</i>						

Gençlere yönelik harcamalar sosyal hizmet ve sosyal yardım harcamaları içinde oldukça küçük bir harcama kalemi oluştursa da, tüm projelerin amaç ve bütçelerinin ayrı ayrı internette açıklanmış olması şeffaflık açısından örnek oluşturmaktadır. Ne yazık ki, bu şeffaflık 2010 yılında sona ermiştir. Bakanlığın, 2008 ve 2009 yılları için internet sitesinden yayınladığı projeler ve bütçeleri 2010, 2011 ve 2012 yılları için kısıtlı olarak yayınlanmış ve projelerle ilgili bilgiler verilirken bütçelerine yer verilmemiştir. 2010, 2011 ve 2012 yılları için projelerin bütçe bilgileri yetkililerden talep edilerek alınmıştır.

SODES harcamalarının kuruluşlara göre dağılımına bakıldığında, 2008 yılında harcamaların yüzde 63'ünün kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapıldığı, STK'ların ise proje harcamaları içinde payının yüzde 13 ile sınırlı olduğu görülmektedir. 2012 yılında ise, STK'ların harcamalar içindeki payı yüzde 34'e yükselmiştir (www.sodes.gov.tr). Projelerde STK katılımının artışı genel anlamda olumlu değerlendirilebilir.

2.E. İŞKUR, Gençlere Yönelik Harcamalar

Bilindiği gibi, ülkemizde gençler arasındaki işsizlik oranı, genel işsizlik oranının yaklaşık 2 katı düzeyinde seyretmektedir. Genç işsizliği yalnızca Türkiye’de değil, dünyanın birçok ülkesinde de en önemli siyasi sorunlardan biri haline gelmiştir.

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün 2013 raporu ülkelerin genç işsizliğiyle mücadele etmek ve gençlere insana yakışır iyi işler sunabilmek amacıyla şu politikalara önem vermesini salık vermektedir:

- 1) İstihdam dostu makroekonomik büyüme politikaları uygulanması,
- 2) İşten okula geçiş sürecini desteklemek amacıyla istihdam edilebilirliği arttıracak eğitim destekleri sunulması,
- 3) Doğrudan genç istihdamını hedefleyen istihdam politikaları uygulanması,
- 4) Girişimcilik desteklerinden gençlerin faydalanmasının sağlanması ve
- 5) İstihdamda gençlere yönelik ayrımcılıkla mücadele edilmesi.¹⁹

İŞKUR üzerinden yapılan harcamalar esas olarak Uluslararası Çalışma Örgütü’nün genç işsizliğiyle mücadele için önerdiği politikaların 2 ve 3. maddelerine yöneliktir. Gerçekten de, İŞKUR’un faaliyet raporunda gerçekleştirdiği faaliyetlerin içinden gençlerin güçlendirilmesi ile ilgili faaliyetler olduğu görülmektedir.

İŞKUR’un çeşitli yıllarda yayınlanan faaliyet raporlarına göre düzenlenen Aktif İşgücü Programları (AİP) çerçevesindeki kurslar arasından İşgücü Yetiştirme Kursları, Girişimcilik Eğitimleri, İşbaşı Eğitim (Staj) Programları, Toplum Yararına Çalışma Programları (TYÇP), Çalışanların Mesleki Eğitimi programları ve Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri projesi (UMEM) gibi program ve projeler çerçevesinde düzenlenen kurs ve eğitim programlarına önemli kaynak ayrılmaktadır. Bu programlardan yararlananların İŞKUR’un internet sayfasından cinsiyetlerine göre dağılımı verilmekle birlikte yaş gruplarına göre dağılımı bulunmamaktadır.

Tablo 18: İŞKUR 2002-2009 Aktif İşgücü Politikaları (1) Harcamaları, TL

	Toplam Harcama	Yararlanan sayısı	Yararlanan Genç Oranı (2)	Gençlere Yönelik Harcama
2006	27.974.000	17.106	73,0	20.414.582
2007	29.672.000	33.000	71,5	21.211.768
2008	35.511.000	30.676	66,0	23.437.536
2009	306.366.000	213.852	64,0	195.921.798
2010	392.644.000	211.627	57,0	223.793.772
2011	408.597.000	250.016	60,2	245.980.150
2012	1.093.963.000	464.645	24,2	264.865.972

(1) İşgücü yetiştirme kursları, GAP çerçevesinde yapılan işgücü yetiştirme kursları, TYÇP; işbaşı eğitim programı (staj) Girişimcilik kursları, UMEM, çalışanların mesleki eğitimi kurslarının kapsamaktadır.
(2) 16-29 yaş grubunu kapsamaktadır.
Kaynak: İŞKUR’dan talep edilerek alınmıştır.

İŞKUR’dan elde edilen bilgilerle oluşturulan Tablo 18’den görülebileceği gibi, 2009 yılı ile birlikte AİP çerçevesinde açılan kurslardan yararlananların sayısında ve bu amaçla yapılan harcamalarda önemli bir sıçrama görülmektedir. Bunun nedeni, 2008 yılında çıkarılan 5763 sayılı Kanun’da Fon’un aktif işgücü piyasası programları dahilinde kabul edilebilecek harcamalarının kapsamının genişletilmiş olmasıdır. Bu kanuna göre, “sigortalı işsizler ve İŞKUR’a kayıtlı diğer işsizlere; iş bulma,

19 Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), 2013.

danışmanlık hizmetleri, mesleki eğitim, işgücü uyum ve toplum yararına çalışma hizmetleri verilir ve işgücü piyasası araştırma ve planlama çalışmaları kapsamında yapılacak giderler İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanır. Bu giderlerin yıllık miktarı, İşsizlik Sigortası primi olarak Fon'a aktarılan Devlet payının yüzde otuzunu geçemez". Bu durumda, sigortalı işsizlere yönelik tüm aktif piyasa işlemlerinin harcamaları Fon tarafından karşılanmakta ve Fon'a devlet katkısının yüzde 30 kadarı İŞKUR tarafından yürütülen işsizlere yönelik aktif piyasa harcamaları için kullanılabilir.

İŞKUR yetkilileri tarafından verilen bilgilere göre, aktif işgücü programlarına yönelik yapılan toplam harcamanın 16-29 yaş grubuna yönelik olanlarının oranı Tablo 18'de yıllar itibarıyla verilmektedir. Bu oranlarda gençler aleyhine bir azalma görülmektedir. En dramatik azalma ise 2012 yılında yaşanmıştır. 2012 yılından önce kurslara katılanlarla ilgili bilgilerin yaşa göre dağılımlarının ayrıştırılması önünde teknik sorunlar olduğu belirtilmiştir. İŞKUR 2012 yılından itibaren yaş grubuna göre kullanıcı sayılarını yayınlamaktadır, ancak daha önceki yıllar ile ilgili bilgiler kurum ile yazışılarak alınmıştır. 2012 ve sonrasındaki oranların daha doğru olarak kamuoyuyla paylaşılıyor olması önemlidir.

Kurumdan alınan oranları kullanarak, tablonun son sütununda, İŞKUR'un düzenlediği kurslardan gençlere yönelik olan harcamaları (yüksek olması kaydıyla) hesapladık. Bu şekilde yaptığımız hesaba göre, 2008 yılında 23.437.536 TL gençlere yönelik harcama yapılmışken, 2012 yılında bu harcama 264.865.972 TL'ye çıkmıştır.

İŞKUR çeşitli uluslararası kaynaklarla ulusal kaynakları bir araya getirerek birçok proje yönetmektedir. Bu projelerin arasında doğrudan gençlerle ilgili olanlar olduğu gibi, kadın istihdamını artırmaya yönelik olan ve genç kadınlar üzerinden gençlerle ilgili olanlar da bulunmaktadır. İŞKUR 2012 yılında hibe programları çerçevesinde mesleki eğitim verilmesini sağlayan Hibe Projesi kapsamında, 11.432 işsiz katıldığı 396 işgücü yetiştirme kursu gerçekleştirmiştir. Bu projelerden yararlananlar arasında gençler bulunmaktadır. Bu projelere yönelik yukarıda belirtilen aktif işgücü programları kapsamında yapılan harcamalar dikkate alınmaktadır. Hibe sağlayan uluslararası kurumların katkısı ise çalışmamızın kapsamı dışındadır.

İşsizlik sigortası giderlerinin içine yeni eklenen giderlerden bir diğeri İstihdam Paketi olarak bilinen 5763 sayılı İş Kanunu ile belirlenmektedir. Bu paket ile gençlerin ve kadınların istihdamının teşvik edilmesi amaçlanmaktadır. Bu pakette "18 yaşından büyük ve 29 yaşından küçük olanlar ile yaş şartı aranmaksızın 18 yaşından büyük kadınların, kanunun aradığı şartları taşımaları durumunda, prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanan sigorta primine ait işveren hisselerinin; birinci yıl için yüzde yüzü, ikinci yıl için yüzde sekseni, üçüncü yıl için yüzde altmışı, dördüncü yıl için yüzde kırkı ve beşinci yıl için yüzde yirmisi İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanacaktır" denmektedir. 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kurumu'nun geçici 7. ve 10. maddeleri çerçevesinden İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanarak SGK'ya yatırılan primler 2011 ve 2012 yıllarında tahakkuk etmiştir. İŞKUR'dan bilgi edinme yoluyla aldığımız bilgiler Tablo 19'da görülmektedir.

Tablo 19: 4447 Sayılı Kanun Kapsamında SGK'ya Genç ve Kadın İstihdamını Teşvik İçin Ödenen Primler

2011	225.308.097
2012	142.582.603
Kaynak: İŞKUR'dan Bilgi Edinme yoluyla alınmıştır.	

Tablo 19'a göre, 2011 yılında 225.308.097 TL, 2012 yılında ise 142.582.603 TL'lik prim Fon kaynaklarından SGK'ya transfer edilmiştir. Bu transferin içerisinde istihdam paketinde yer alan gençler olduğu kadar kadınlar da vardır. 29 yaş üzeri kadınlar için ödenen primler ayrı olarak verilmediği için bu prim toplamı olduğundan yüksek olarak dikkate alınmış olacaktır.

TÜİK verilerine göre, Türkiye'de işsiz sayısı 2.518.000 kişidir ve 775.000 kişi 15-24 yaş aralığındadır. İŞKUR'dan eğitim alabilen işsiz sayısı 465.000 kişi iken bunun yaklaşık 100.000 kişisi 15-24 yaş aralığındadır.

2.F. TÜBİTAK, Gençlere Yönelik Burs ve Destekler

TÜBİTAK Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanlığı (BİDEB) tarafından ilköğretim, ortaöğretim, üniversite lisans ve lisansüstü öğrencileri ile doktora sonrası düzeyde araştırma yapan araştırmacılara yönelik karşılıksız burs ve bilimsel destek programları yürütülmektedir.

Bu programların listesi aşağıda verilmiştir.

(<http://www.tubitak.gov.tr/home.do?ot=1&sid=455&pid=453>).

TÜBİTAK - BİDEB programları arasından gençlerin güçlendirilmesiyle ilgili olanlar:

- Ulusal İlköğretim Matematik Olimpiyatı
- Ulusal Bilim Olimpiyatları
- Uluslararası Bilim Olimpiyatları
- Ortaöğretim Öğrencileri Arası Araştırma Projeleri Yarışması
- Yurt İçi Lisans Burs Programı
- Üniversite Öğrencileri Yurt İçi/Yurt Dışı Araştırma Projeleri Dest. Pr.
- Lisans ve Lisans Öncesi, Öğretmen ve Öğrenci Bilimsel Etk. Dest. Pr.
- Yurt İçi Yüksek Lisans Burs Programı
- Yurt İçi Doktora Burs Programı
- Lisans Mezunları ve Son Sınıf Lisans Öğrencileri için Yurt Dışı Y. L. Burs Pr.
- Yurt Dışı Doktora Burs Programı
- Yurt Dışı Araştırma Burs Programı (Doktora öğrencileri için)
- Lisansüstü Yaz Okulu ve Benzeri Diğer Etkinlikleri Destekleme Programı
- Son Sınıf Lisans Öğrencileri için Lisansüstü (Y. L. /Doktora) Burs Programı

TÜBİTAK - BİDEB diğer burs programları:

- PhD Fellowship for Foreign Citizens
- Research Fellowship for Foreign Citizens
- Yurt İçi Doktora Sonrası Araştırma Burs Programı
- Yurt Dışı Doktora Sonrası Araştırma Burs Programı
- Konuk Bilim İnsanı Destekleme Programı
- Yurt İçi Bilimsel Etkinlikleri Destekleme Programı
- Yurt Dışı Bilimsel Etkinliklere Katılma Desteği Programı
- TÜBİTAK - Almanya (DFG) Avrupa Bilimsel Değişim Burs Programı
- TÜBİTAK - İngiltere (Royal Society) Avrupa Bilimsel Değişim Burs P.
- TÜBİTAK - Macaristan (HAS) Avrupa Bilimsel Değişim Burs Programı
- TÜBİTAK - Lindau Bilimsel Etkinliklere Katılma Destek Programı

Bu burs ve destek programlarından gençlerin güçlendirilmesine yönelik olarak tasnif edilenlerin harcamaları Tablo 20'de verilmektedir.

Tablo 20: TÜBİTAK, BİDEB Burs ve Destek Programları, TL

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ulusal Matematik Olimpiyatları	580.000						
Uluslararası Bilim Olimpiyatları	780.000						
Ortaöğretim Öğrencileri Arası Araştırma Projesi Yarışması	940.000						
Lisans bursu	1.900.000	7.030.000	9.220.000	11.500.000	9.560.000	6.790.000	3.580.000
Üniversite Öğrencileri Yurt İçi/Yurt Dışı Araştırma Projeleri Dest. Pr.	100.000	150.000	190.000	390.000	700.000	820.000	1.120.000
Yurt içi Yüksek Lisans Bursu	5.950.000	22.500.000	22.300.000	15.320.000	10.410.000	17.870.000	16.490.000
Yurt içi Doktora Bursu	3.520.000	11.230.000	13.590.000	16.420.000	18.620.000	22.020.000	24.100.000
Yurt içi Yurtdışı Bütünleşmiş Doktora Burs Programı	940.000	850.000	450.000	240.000	20.000	3.000	0
Yurt dışı Doktora Bursu	1.080.000	1.180.000	870.000	570.000	370.000	270.000	120.000
Yurt dışı Doktora Araştırma Bursu (doktora öğrencileri için)	1.150.000	2.060.000	2.380.000	2.790.000	2.070.000	2.900.000	3.350.000
Lisansüstü Yaz okulu destekleme Programı	30.000	220.000	440.000	440.000	740.000	550.000	760.000
Lisans ve Lisans Öncesi, Öğretmen ve Öğrenci Bilimsel Etk. Dest. Pr.		930.000	560.000	1.310.000	2.210.000	3.030.000	3.610.000
Yurt dışı Yüksek Lisans Burs Programı			290.000	580.000	350.000	150.000	20.000
TÜBİTAK, Gençliğe Burs ve Destek	16.970.000	46.150.000	50.290.000	49.560.000	45.050.000	54.403.000	53.150.000
Kaynak: TÜBİTAK Faaliyet raporları, Ek 1, Veri Kaynakları, no. 12.							

Tablo 20'ye göre son 5 yıldır TÜBİTAK, gençlerin güçlendirilmesi kapsamında sayılabilecek 50 milyon TL civarında burs ve destek vermektedir.

TÜBİTAK, 2007 yılında bilgiye dayalı üretimin gerekliliğinden hareketle girişimcilik olgusunun teknoloji ve yenilik odaklı firmalara yönelmesi ve lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitimli kişilerin bilgi ve araştırmalarını ticari ve katma değeri yüksek ürünlere dönüştürebilmelerini teşvik amacıyla başlatmıştır (www.tubitak.gov.tr). Yeni mezun ve teşvik kazanan girişimcilerinin firmalarını kurmalarının ardından proje giderinin yüzde 75 oranında en fazla 100 bin TL ve bir yıl süre ile desteklenmesi öngörülmektedir. Bu program çerçevesinde verilen teşvikler ve yapılan harcamalar 22-29 yaş grubundaki gençlere yöneliktir.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın Teknogirişim Sermaye Desteği Programı başlatması üzerine TÜBİTAK 2010 yılından itibaren başvuru almamıştır ve süren projeleri desteklemiştir. Bu kapsamda, TÜBİTAK 2008-2011 yılları arasında toplam 31 proje sonuçlanmış ve gençlere 2008 yılında 94.000 TL; 2009 yılında 701.00 TL; 2010 yılında 904.000 TL ve 2011 yılında 481.706 TL destek sağlanmıştır.

Tablo 21. 2008-2011 TÜBİTAK, Teknogirişim Destek Programı

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
TÜBİTAK (Teknogirişim destek programı)			94.000	701.000	904.000	481.706	
Kaynak: TÜBİTAK faaliyet raporları, Ek 1, Veri Kaynakları no.12.							

2.G. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Teknogirişim Sermayesi Desteği

Bu destek programının amacı, yüksek eğitimli ve nitelikli gençlerin teknoloji ve yenilik odaklı iş fikirlerini katma değer ve nitelikli istihdam yaratma potansiyeli yüksek teşebbüslere dönüştürebilmelerinin desteklenmesidir. (<http://sagm.sanayi.gov.tr/DocumentList.aspx?catID=246&lng=tr>).

Teknogirişim sermayesi desteği programı kapsamında, örgün öğretim veren üniversitelerin herhangi bir lisans programından bir yıl içinde mezun olabilecek durumdaki öğrenci, yüksek lisans veya doktora öğrencisi ya da lisans, yüksek lisans veya doktora derecelerinden birini ön başvuru tarihinden en çok 5 yıl önce almış kişiler tarafından sunulan teknoloji ve yenilik odaklı iş fikirlerinin desteklenmesine yöneliktir. Bu anlamda bu harcama da 22-29 yaş grubundaki gençlere yönelik kabul edilebilir. Teknogirişim sermayesi desteği programına doktorasını tamamladıktan sonra 5 yıl geçen girişimciler de başvurabileceğine göre, faydalanicıların 29 yaş üzerinde de olabileceği ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, verilen destek miktarını yüksek hesaplamış oluyoruz. Bakanlık tarafından verilen bilgiler ve faaliyet raporlarında destek alan girişimcilerin sayıları ve teknolojik alanına dair dağılımları verilmekle birlikte, cinsiyet ve yaş grubuna göre bir dağılım yapılmamaktadır.

Bu destek programında da bir defaya mahsus olmak üzere hiçbir teminat alınmaksızın ve hibe olarak en fazla 100.000 TL'ye kadar destek verilmektedir. Yıllık toplam destek miktarı 2008 tarihindeki kanunda 10.000.000 TL iken 2011 yılındaki değişiklikle 50.000.000 TL'ye çıkarılmış ve bu şekilde yıllık 500 girişimciye ulaşılabilecek duruma gelmiştir.

Tablo 22: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teknogirişim Sermayesi Desteği, TL

	2008	2009	2010	2011	2012
Teknogirişim Sermayesi Destek Miktarı		7.655.051	9.998.853	26.336.757	28.073.437
Kaynak: 2009-2011 verileri Teknogirişim Sermaye Desteği 2009-2012 Dönem Analizi Raporu, http://www.sanayi.gov.tr/Pages.aspx?pageID=545&lng=tr 2013 gerçekleşmesi Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'ndan talep edilerek alınmıştır. <i>İtalikler tahmindir.</i>					

Tablo 22'de görüldüğü gibi, teknogirişim sermaye desteği olarak gençlere 2009 yılında 7.655.051 TL verilmişken, bu destek 2012 yılında 28.073.437 TL'ye yükselmiştir.²⁰

²⁰ Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na bağlı kuruluş olan KOSGEP'in verdiği Girişimcilik destek programının çok az bir kısmından gençlerin yararlandığı öğrenildiği için kapsam dışında bırakılmıştır.

3. GENÇLERİN GÜÇLENDİRİLMESİNE YÖNELİK TOPLAM HARCAMALAR

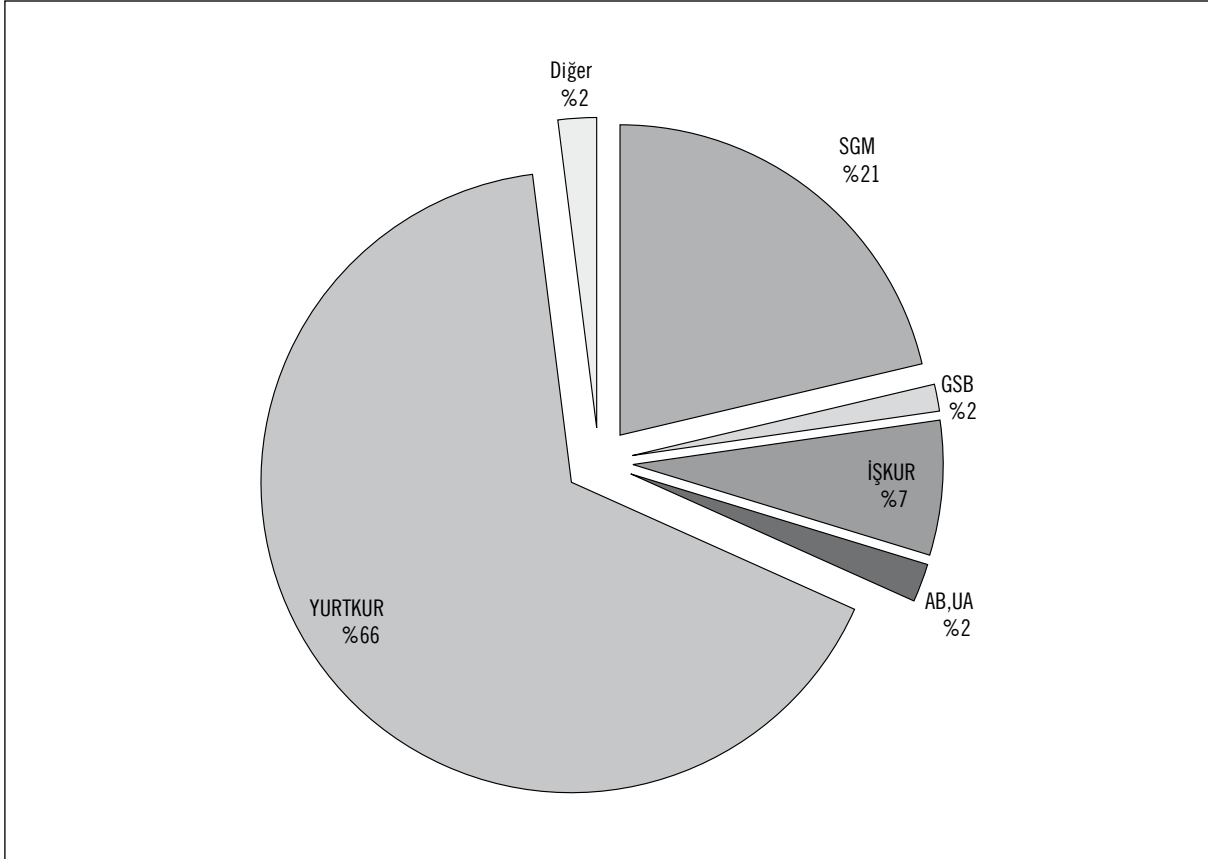
Yukarıda kurum ve hizmet temelinde yaptığımız analizleri ve harcamaları bir araya getirdiğimizde, gençlerin güçlendirilmesine yönelik toplam kamu harcamalarına ilişkin bir sonuca varmak mümkün olmaktadır. Tablo 23, 2006 ile 2012 yılları arasında gençlere yönelik gerçekleştirilen toplam kamu harcamalarını ve 2013 yılı için kanunlaşan/öngörülen harcamaları göstermektedir.

TABLO 23: 2006-2013, Gençliğin Güçlendirilmesine Yönelik Toplam Harcamalar, TL

	2006 GERÇEKLEŞEN	2007 GERÇEKLEŞEN	2008 GERÇEKLEŞEN	2009 GERÇEKLEŞEN	2010 GERÇEKLEŞEN	2011 GERÇEKLEŞEN	2012 GERÇEKLEŞEN	2013 KANUNLAŞAN/ ÖNGÖRÜLEN
GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI							80.841.699	127.438.000
SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ						1.167.131.017	1.227.367.899	1.400.000.000
GENÇLİK SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	298.464.000	389.024.000	470.447.000	635.656.000	1.033.337.000			
YURTKUR (Toplam transferler ve paylar)	1.327.432.998	1.455.612.406	1.536.989.000	1.919.186.000	1.913.625.000	3.006.081.000	3.818.498.000	4.474.758.000
AB ULUSAL AJANS (Eğitim ve Gençlik Programlarına Türkiye'nin toplam bütçe katkısı)		41.230.000	46.296.000	61.578.000	60.724.000	75.532.000	115.000.000	138.000.000
GAP İDARESİ İNSANİ VE SOSYAL GELİŞME KOORDİNATÖRLÜĞÜ (Gençliğe yönelik gerçekleştirilen harcamalar tahmini)	1.255.000	1.473.383	3.541.248	2.678.685	3.462.776	4.379.639	4.500.252	4.725.245
KALKINMA BAKANLIĞI, SODES (Gençlere yönelik proje harcamaları)			12.621.000	15.118.450	29.060.755	26.700.889	29.511.358	31.640.975
İŞKUR (Gençliğe yönelik AİP harcamaları)	20.414.582	21.211.768	23.437.536	195.921.798	223.793.772	245.980.150	264.865.972	300.000.000
İŞKUR (Gençliğin istihdamına yönelik Fon'dan SGK'ya ödenen teşvik primleri)						225.308.097	142.582.603	100.000.000
TÜBİTAK (Gençliğe burs ve destek)	16.970.000	46.150.000	50.290.000	49.560.000	45.050.000	54.403.000	53.150.000	54.000.000
TÜBİTAK (Teknogirişim destek programı)			94.000	701.000	904.000	481.706		
BİLİM, SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI (Teknogirişim sermayesi desteği)				7.655.051	9.998.853	26.336.757	28.073.437	40.000.000
GENÇLERİN GÜÇLENDİRİLMESİNE YÖNELİK TOPLAM HARCAMA	1.664.536.580	1.954.701.557	2.143.715.784	2.888.054.984	3.319.956.156	4.832.334.254	5.764.391.220	6.670.562.220
GSYH	758.391.000.000	843.178.000.000	950.534.000.000	952.559.000.000	1.098.799.000.000	1.297.713.000.000	1.416.817.000.000	1.571.181.000.000
GENÇLERİN GÜÇLENDİRİLMESİNE YÖNELİK TOPLAM HARCAMA /GSYH %	0,22	0,23	0,23	0,30	0,30	0,37	0,41	0,42
<i>İtalikler tahmindir.</i>								

Gençlerin güçlendirilmesine yönelik harcamaları izleyebilmek için spor, toplumsal hayata katılım, barınma, eğitime destek, eğitimden işe geçişte destek ile ilgili tüm kamu kurumlarının harcamalarını dikkate aldık. Tüm bu kurumların harcamaları 2009 yılında 2.888.054.984 TL iken 2012 yılında 5.764.391.220 TL olarak gerçekleşmiştir (Tablo 23). GSYH içinde, gençleri güçlendirmeye yönelik yapılan harcamaların payı, 2009 ve 2012 yıllarında, sırasıyla yüzde 0,30 ve 0,41 olarak hesaplanabilmektedir. Bu oran, Türkiye’de söylemde çok önemseniyormuş gibi gözükken gençlere aslında yeterince kamu kaynağı ayrılmadığının göstergesi sayılabilir.

Çizim 2. 2012 yılı Gençlere Yönelik Harcamaların Kurumlara Göre Dağılımı

Gençlerin güçlendirilmesine yönelik yapılan harcamaların yaklaşık yüzde 68’ini YURTKUR’un harcamaları oluşturmaktadır.

TÜİK’in yayınladığı istatistiklerle Gençlik 2012 verilerine göre, Türkiye’de 15-24 yaşları arasında 12,5 milyon, 15-29 yaş arası 19 milyon genç yaşamaktadır. 15-24 yaş arası gençlerin genel nüfusa oranı yüzde 16,6 iken 15-29 yaş arasındaki gençlerin nüfusa oranı yüzde 24,4’tür. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü’nün “Eğitime Bakış 2013” raporuna göre, Türkiye’de 15-29 yaş arası gençlerin yüzde 35’i ne eğitimde ne de istihdamdadır. Gençlerin yüzde 30’u ise eğitimlerine devam etmektedir. Geri kalan gençler (gençlerin yüzde 34 civarı) ise çalışmaktadırlar. Tüm genç nüfusun yüzde 30’unu oluşturan “eğitim alan gençler”, 2012 yılında gençlerin güçlendirilmesine yönelik yapılan harcamaların yaklaşık yüzde 68’ini almaktadır.²¹ Gençlerin güçlendirilmesine yönelik eğitim dışındaki gençlere yapılan harcamalar ise yüzde 32 ile sınırlı kalmaktadır.

²¹ Eğitimdeki gençlere yönelik harcamalar olarak YURTKUR, TÜBİTAK, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nın gençlere yönelik harcamaları alınmıştır. Diğer harcamalar ise eğitim dışındaki gençlere yönelik harcamalar olarak kabul edilmiştir.

Zaten çok düşük olan gençlerin güçlendirilmesine yönelik harcamalar içinden eğitim dışındaki gençlerin çok düşük bir pay almasının eğitim dışı gençlerin toplumsal ve ekonomik hayata eşit katılımlarının önünde önemli bir engel oluşturmakta olduğu söylenebilir.

Eğitim dışındaki alanlarda gençlere en çok harcama yapanların başında Spor Genel Müdürlüğü gelmektedir. Spor Genel Müdürlüğü'nün 2012 yılı için toplam harcaması 1.227.367.899 TL'dir ve gençlere yönelik toplam kamu harcamalarının yüzde 21'i spora yöneliktir. Spor Genel Müdürlüğü'nün harcamaları eğitim dışındaki gençlere yönelik harcamaların en büyüğüdür. Eğitim dışındaki gençlerin topluma katılımı ve gelişiminin esas olarak spor üzerinden kurgulanmasını doğru bulmuyoruz. Gençlerin özerk ve eşit bireyler olarak yaşayabilmeleri, genç olarak toplumsal ve ekonomik hayata katılabilmeleri için desteklenmeye ihtiyacı vardır ve bu ihtiyaç kesinlikle sporla sınırlı değildir. Gençlerin kendilerini gerçekleştirebilecekleri, kendilerini özgürce ifade edebilecekleri yeni alan ve olanakların geliştirilmesine yönelik harcamaların artırılması gereklidir.

İŞKUR ve İşsizlik Sigortası Fonu'ndan gençlerin güçlendirilmesine yönelik yapılan harcamalar YURTKUR ve SGM'nin ardından üçüncü büyük harcamayı oluşturmaktadır. TÜİK verilerine göre, Türkiye'de toplam işgücünün yüzde 16'sını 15-24 yaş arası gençler oluşturmaktadır. Bununla birlikte, tarım dışı işsizlik oranı yüzde 11,5 dolaylarında seyrederken, bu rakam 15-24 yaş arası gençler için yüzde 20,8'e çıkmaktadır. İŞKUR bünyesinde gençleri ve özellikle genç kadınları güçlendirmeye yönelik yapılacak çalışmalara daha çok kaynak ayrılması gerekmektedir.

Eğitimde olmayan ve işsiz gençlerin istihdamına yönelik eğitim, iş eşleştirme ve rehberlik kurumlarının, nitelsiz ve geçici işlerde çalışan gençlere ikinci bir eğitim ve nitelik kazanma olanağı sağlaması önemlidir. Yoksullukları nedeniyle eğitimine ara vermek zorunda kalmış, işsiz ve nitelsiz gençlerin iş aramaya ve iş bulmak için gerekli mesleki eğitimlere devam edebilmeleri ve staj yapmaları ancak bir işsizlik sigortasına hak kazanmaları ile mümkün olabilecektir. İŞKUR'un bu amaca yönelik olarak kaynaklarının artırılması gerekmektedir.

Genel harcamalar içinde çok küçük bir payları da olsa TÜBİTAK burs ve teknogirişim destek programı, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından verilen teknogirişim sermaye desteği bilimsel araştırmaları ve bilim insanını destekleyici burs ve fonları oluşturmaktadır. Bu harcamaların çeşitlendirilmesi ve artırılması önemlidir.

Gençlerin güçlendirilmesine yönelik harcamaların izlendiği tabloda yer almayan önemli bir harcama kalemi gençlere yönelik eğitim harcamalarıdır. Yüksek öğretim kurumlarının harcamaları, YÖK'ün harcamaları ve gençlere verdikleri burslar, üniversitelerin özgelirlerinden yaptıkları harcamalar dahil olmak üzere 12 milyar TL civarındadır.²² Bu harcamalara 15-18 yaş arasına yönelik eğitim harcamalarını da katabilmek için yine 12 milyar TL civarında olan ortaöğretim harcamalarını da eklediğimizde gençlere yönelik eğitim hizmetleri 2012 yılı için 24 milyar TL civarındadır ve gençlere yönelik eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı yüzde 1,69'dur.

²² Eğitim harcamalarının hesabı için bkz. Ek 3.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de gençlere yönelik çeşitli kamu hizmetleri mevcut olmakla birlikte, bunlar kapsamlar ve ulaştıkları kitle açısından yetersizdir. Bu kılavuz kapsamında bu hizmetleri ele alarak bunlara yönelik yapılan harcamaları izledik. Sonuç ve öneriler bölümünde bir yandan bu harcama kalemlerine yönelik politika önerilerinde bulunurken, diğer yandan verilen hizmetin niteliğine yönelik önerilere yer vereceğiz.

Türkiye’de gençlik politikalarının çerçevesi Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi ile çizilmektedir. İlk Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından hazırlanmış, Bakanlar Kurulu tarafından 26 Kasım 2012 tarihinde onaylanmış ve 27 Ocak 2013 tarihli *Resmi Gazete*’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu ilk politika belgesini takiben Gençlik ve Spor Bakanlığı her dört yılda bir Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi oluşturacağını kamuoyuna duyurmuştur.

İstanbul Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi tarafından yayımlanan Politika Notu’nda da belirtildiği gibi, Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi’nin gerek hazırlık süreci gerekse içeriğinin hak temelli ve demokratik gençlik politikaları yaklaşımı ile bağdaşmayan yönleri bulunmaktadır. Bu yönlerden ilki bakanlık tarafından düzenlenen ve Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi’nin temelini oluşturan 17 gençlik çalıştay ve bir gençlik şurasına hangi gençlik örgütlerinin davet edildiği ve davetli örgütlerin hangi kriterlere göre seçilmiş olduğunun şeffaf olmamasıdır. Belgenin hak temelli ve demokratik gençlik politikaları yaklaşımı ile bağdaşmayan yönlerinden bir diğeri ise, belgenin gençleri bazen “korunması gereken” bir toplumsal grup olarak bazense “geleceğin taşıyıcısı” olarak tanımlamasıdır. Her iki tanımlama da gençlerin kendi ihtiyaçlarını belirleyebilmelerine imkân vermemekte ve gençlerin genç olarak ihtiyaçlarının bugün karşılanmasının gerekliliğini göz ardı etmektedir (Yılmaz, 2013).

Bizim savunduğumuz gençlik politikaları yaklaşımı ise, gençliği insan yaşamının “geçici” ve “önemsiz” bir evresi olarak betimleyen yaklaşıma alternatif bir yaklaşımdır. Gençliği yalnızca “yetişkinliğe hazırlık” evresi olarak tanımlayan yaklaşım, gençleri “toplumun en dinamik” kesimi olarak tasvir eder ve “yarınlarımızın teminatı” ve “sürdürülebilir bir ekonomik büyüme” için yatırım yapılan birer nesneye dönüştürür. Böylece gençlik yalnızca, “daha büyük/önemli” olduğu iddia edilen bir başka “şeye” ulaşmanın bir aracı haline gelir (Nemutlu ve Kurtaran, 2012). Gençliğin tanımı yalnızca “yetişkinliğe geçiş süreci” olarak yapıldığında, gençlik yetişkin olmaya giden yol, yetişkinlik ise varılacak yer olarak algılanmaktadır. Gençlik bir anlamda yetişkin olamama hali yani “eksik” bir durum olarak tanımlanmaktadır. Gençlik, “eksik” durum olduğu için, daha önce bu dönemi geçirmiş yetişkinlerin uzmanlıklarına ve yön göstermelerine muhtaçtır. Bu kurgu içerisinde, her yetişkin ise bir gençlik dönemi geçirmiş olduğu için konunun uzmanı olarak tanımlanır. Bu yaklaşım aynı zamanda gençlerin toplumsal hayata katılımı ve eşit haklar elde etmek için yetişkin olmayı beklemeleri gerektiğini de varsayar. Gençlerin yaşadıkları bu geçiş dönemiyle ilgili yargılar, toplumdaki “iyi yetişkin” anlayışına hazırlık dönemi olarak algılandığı için, iyi genç (genç) tanımı, iyi yetişkin (yetişkin) tanımı üzerinden yapılmaktadır.

Savunduğumuz yaklaşım ise,²³ gençlere yönelik politikaların oluşturulmasında gençliğin sadece itaatsizlik, suç, madde bağımlılığı, intihar gibi “sonuç”lardan ibaret görülmemesi; gençlik politikalarının gençleri “daha büyük/önemli” olduğu iddia edilen bir başka proje için araçsallaştırmama-

23 Bu yaklaşımın iki temel boyutunun (gençliğin başta yetişkinlik olmak üzere her düzeyden iktidar biçimiyle ilişkiseliliği içinden tanımlanması ve her genç kuşağın bir önceki kuşaktan farklı özellikler gösterdiği, ancak bu farklı özelliklerin toplumsal, sosyo-ekonomik kategorilerle bağlantılı olarak geliştiği) tartışıldığı kaynak olarak bkz. Yentürk, Kurtaran ve Nemutlu, 2012.

sı ve gençliğin gelecekteki “gerçek hayata” hazırlanmak olarak tasarlanmaması yönünde bir perspektif sağlamaktadır. Bu yaklaşım, politika üretiminde gençlerin toplumsal hayatta genç olarak var olabilmelerini ve gençlik döneminde gençlerin özerk bireyler olarak yaşamlarını idame ettirebilmelerini hedef alır. Başka bir deyişle bu yaklaşım, gençliği insan yaşamında kendi başına değerli ve önemli bir dönem olarak görmektedir. Bu yaklaşıma uygun olarak, gençlik deneyimine sahip olan temel öznelere gençler olduğunu ve gençlerin kendi ihtiyaçlarını tanımlamada asıl söz sahibi olması gereken bireyler olduğunu düşünüyoruz. Bu yaklaşımla oluşturulacak gençlik politikaları yetişkinlerin gençler için düşünüp tasarladıkları politikalardan ibaret olamaz. Bu yaklaşım gereğince, farklı gençler kendi ihtiyaçlarını belirleyebilir, ihtiyaçlarıyla ilgili haklarını savunabilir, kendileri için hak çemberini geliştirmek üzere örgütlenebilirler.

Savunduğumuz gençlik yaklaşımı, Türkiye’nin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi ve Avrupa’daki çatı sivil gençlik kuruluşları tarafından oluşturulan Avrupa Gençlik Forumu’nun gençlik politikaları üretimi yaklaşımının omurgasını oluşturmaktadır. Bu kılavuzda temel alınan “gençlerin güçlendirilmesi” yaklaşımı, gençlerin özerk ve eşit bireyler olarak yaşayabilmelerinin, genç olarak toplumsal hayata katılabilmeleri için yapabilirliklerinin ve yetkinliklerinin artırılmasının gençlik politikalarının temel hedefleri olmasını öngörmektedir.

Avrupa Birliği’nde gençlerin toplumsal hayata özerk bireyler olarak ve sürdürülebilir biçimde katılımlarını sağlamak amacıyla “gençliğin anaakıma yerleştirilmesi (mainstreaming youth)” hedefi güdülmektedir. Gençlik için Beyaz Kitap’ta yer verilen bu yaklaşımda gençlerin “her yerde” olmalarının “hiçbir yerde” olmamalarından daha iyi olduğu kabulünden hareketle, gençliği tüm politikalarda anaakıma yerleştirmenin hem özel yaklaşımlar, hem de ana mekanizmalar gerektirdiği savunulmaktadır (Avrupa Birliği, 2001) (http://ec.europa.eu/youth/archive/whitepaper/index_en.html). Gençliğin anaakımlaştırılmasına örnek olarak eğitim, spor, sağlık, kültür, adalet, insan hakları, güvenlik, sosyal güvenlik, şehir planlama vb. gibi gençlerle de ilgili tüm alanlarda hem gençlerin paydaş olarak bulunması ve temsiliyeti hem de tüm bu politika alanlarında gençlik yaklaşımının hesaba katılması verilebilir.

Kamu harcamalarının ve hizmetlerinin gençlerin güçlendirilmesi bağlamında tasarlanması önemlidir. Bir başka deyişle, gençlere kaynak ayrılması ve gençlere çeşitli olanakların sunulması kadar, bu kaynak ve olanakların nasıl bir yaklaşım ve perspektifle sunulduğu da önemlidir. Bu yaklaşım, uygulamada, sunulan kaynak ve olanakların tasarlanmasından hizmet olarak sunulmasına kadar geçen aşamalarında gençlerin karar alma süreçlerine dahil edilmeleri ve gençlerin kendilerine özgü ihtiyaç ve taleplerinin yeterince dikkate alınmasını gerektirir. Burada “kendine özgü”lük kavramını hem gençlerin yaşamın farklı dönemlerindeki bireylerden (kuşaklardan) ayrıştıkları ortak koşul ve özelliklerin göz önünde bulundurulması gerektiğine işaret etmek için, hem de dil, din, ırk, yaş, cinsiyet, engellilik, etnik kimlik, sosyo-ekonomik özellikleriyle farklılıklar gösteren gençlerin farklı ihtiyaçları olabileceğini ve kamu hizmetinin çoğunluğun ihtiyacına değil tüm farklı ihtiyaçlara cevap verir şekilde tasarlanması gerektiğini vurgulamak için kullanıyoruz.

Kılavuz kapsamında izlediğimiz harcamaların büyük bir bölümünün bu yaklaşımla bağdaştığını söylemek oldukça güçtür. Aşağıda, gençlik politikalarının çeşitli alanlarına ayrılan kaynak ve olanakların artırılması çerçevesinde öneriler geliştirirken, politikaların kurgulanması ve uygulanmasında gençlerin güçlendirilmesi yaklaşımının temel alınması gerektiğini her seferinde dile getirmeyeceğiz ama bir noktayı tekrar vurgulamak isteriz. Eşitlikçi ve özgürlükçü hak temelli bir gençlik politikasının temel prensipleri şunlardır: Gençlerin gençken özerk ve eşit bireyler olarak yaşayabilmeleri; genç olarak toplumsal hayata katılabilmeleri; kamu tarafından sunulan kaynak ve olanakların tasarlanmasından hizmet olarak sunulmasına kadar geçen sürecin tüm aşamalarına etkin bir biçimde katılabilmeleri; politikaların kurgulanmasında gençlerin farklı ihtiyaçlarının dikkate alınması; gençlerin yetişkinlerin tercih ve iktidarlarının belirlediği bir amaç için araçsallaştırılmaması; gençlerin kendi kimlikleriyle ilgili özgür seçim yapabilmelerine olanak sağlanması ve bu özgür çerçeve içinde kendi aralarında örgütlenme özgürlüklerinin desteklenmesi. Bu prensiplerin gençlere yönelik tüm kamu politikalarında hayata geçirilmesi, çoğu kez gençlik politikaları için yapılan toplam harcama düzeylerinin artırılmasından daha önemlidir.

Kılavuz çerçevesinde, çeşitli başlıklar altında topladığımız politika önerilerini aşağıda ele alırken, kapsama uygun olarak ek kamu kaynağı gerektiren politikalara öncelikte yer verdik.

a) Eğitime destek politikaları: Burslar ve ihtiyaç kredileri

Devlet üniversitelerinde birinci öğretimde harçların kaldırılması olumlu olmuştur. Ancak üniversite öğrencilerinin tek gider kaleminin üniversite harçları olmadığı aşikârdır. Başta dar gelirli ailelerden gelenler olmak üzere, öğrencilerin, barınma, ders kitabı ve günlük masrafları için gelire ihtiyacı vardır. Bu ihtiyacın karşılanabilmesi için karşılıksız burs olanaklarının varlığı önemlidir.

Daha önce değindiğimiz gibi, gençlerin güçlendirilmesi için yapılan tüm harcamalar içinde en fazla ağırlığa sahip kurum YURTKUR'dur. YURTKUR'a ayrılan kaynağın önemli bir paya sahip olması bu harcamaların yeterli olduğu anlamına gelmez. Kurumun gider kalemlerine bakıldığında, YURTKUR'un kredi harcamalarının burs harcamalarının üç katı olduğu görülmektedir. Kurum tarafından verilen aylık burs düzeyi oldukça düşüktür. Burs ve kredilerdeki artış oranının enflasyon artış oranı civarında olduğu görülmektedir. YURTKUR'un verdiği bursların miktarının ve bu burslardan faydalanan öğrenci sayısının artırılması gerektiğini düşünüyoruz. Ayrıca, kredi geri ödemelerinin de gençlerin iş bulma durumları ve kazançlarıyla ilişkilendirilmesi ve taksitlendirme koşullarının kolaylaştırılmasını öneriyoruz.

Anayasa'nın 42. maddesi "Devlet, maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar" demektedir. Anayasa maddesi bu haliyle sadece "başarıyı" ön koşul haline getirerek yükseköğrenim burs ve yardımlarının ihtiyaca göre de bir hak olarak kurgulanmasını engellemektedir. Bu çerçevede, ilgili Anayasa maddesinin de değişmesi gerekmektedir.

Üniversiteyi kazanmış ve ailesinin geliri düşük olan her genç bu yarışma içinde çok önemli bir başarı elde etmiş demektir. Puana bakılmaksızın kendi bulunduğu yaşam koşulları içinde başarılı sayılabilecek, ailesinin gelirinin düşük olmasına rağmen üniversiteyi kazanmış tüm öğrencilere burs verilmesi fırsat eşitsizliğinin körüklenmemesi için yararlı bir uygulama olacaktır.

İhtiyaç kredilerinin üniversite bittikten 2 sene sonra ödenme zorunluluğu genç işsizliğinin yüksek olması, kadınların emek piyasasından –toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle– erken çıkmaları, aynı işe kadın/erkek arasında farklı maaş verilebilmesi ve zorunlu askerlik gibi nedenlerle öğrencileri çok zorlamaktadır. Bu uygulama yerine borçların ödenmesinin çok daha geniş bir zamana yayıldığı ve çalışma durumuna bağlı olarak tahsil edildiği bir sistem getirilmesi yerinde olacaktır.

b) Eğitime destek politikaları: Barınma

Yurt yatak kapasitelerinin artan YURTKUR bütçesiyle birlikte bir artış gösterdiği görülmektedir. Ancak dikkat çeken bir durum yurtların yatak kapasitelerinin bölgesel dağılımındaki eşitsizlikler olmasıdır.

Ayrıca, yurt yatak kapasitesinin ve teknik koşullarının gelişiminin tek başına yeterli olamayacağı, farklı gençlerin farklı ihtiyaç ve taleplerine göre düzenlenmiş olanaklara, öğrencilerin anayasal hak ve özgürlüklerini koruyan yönetmeliklere ve yurt idaresinde katılımcı yönetim şekillerine ihtiyaç duyulduğu belirtilmelidir. Eğer barınmayı sadece bir odada belirli bir dönem konaklamaktan öte, bir yaşam alanı olarak alırsak YURTKUR'un sağladığı hizmetlerin geliştirilmesi gerektiği ortaya çıkar.

Mart 2009'da yapılan bir ankete göre, çeşitli illerden 425 üniversiteli katılımcının yüzde 38,2'si öğrenci evi/kendi evi/kiralık evde kalırken, yüzde 34,2'si ise ailesiyle birlikte yaşamaktadır. Gençlerin yüzde 10,9'u ise barınma sorununun YURTKUR yurtlarında kalarak çözmektedir. Öğrencilerin yüzde 67,8'i tercih yapma imkânı olması durumunda öğrenci evinde/kendi evinde/kiralık evde kalmak istediğini belirtmiştir. Özellikle YURTKUR yurtlarında kalan gençlerin yüzde 64,4'ü imkânları olsa öğ-

renci evinde/kendi evinde/kiralık evde yaşamak istediğini belirtmiştir. Öte yandan üniversiteli gençlerde okunan sınıf yükseldikçe öğrenci evinde kalma oranlarında da artış olduğu görülmektedir. Birinci sınıftaki üniversiteli gençlerden öğrenci evinde kalanların oranı yüzde 27 iken bu oran dördüncü sınıfa gelindiğinde yüzde 56'lara kadar çıkmaktadır. Birinci sınıftan sonra evlere çıkma oranının yükselmesinin nedeni olarak, mevcut yurt sisteminden yurtlara giriş çıkışlardaki kısıtlar, gençlerin özgürlüklerinin kısıtlanıyor olması, gürültü, oda arkadaşlarıyla geçimsizlik gibi nedenlerle memnun olmamaları sayılmaktadır (Özer ve Kurtaran, 2009).

Türkiye'de birçok genç üniversite eğitimini sürdürürken, bireysel özgürlüklerini geliştiremeyeceği, birçok konuda özgür tercihlerini yapamayacağı ve sorgulayamayacağı ancak ucuza barınabileceği ortamlarda barınmak zorunda kalıyor. Üniversite öğrencilerine yurt olanaklarının artırılması, her üniversitenin kontenjanına bağlı olarak kampüs alanı içinde yurt olanağının da YURTKUR tarafından geliştirilmesi fırsat eşitliğinin sağlanması açısından vazgeçilemez bir unsur olarak karşımıza çıkıyor. Ayrıca üniversite öğrencilerinin 18 yaşından büyük yetişkinler olduğu göz önünde bulundurulduğunda, yeni yapılacak yurtların öğrencilerin özel yaşamlarını idame ettirebilecekleri biçimde tasarlanması (örneğin, tek kişilik odalar halinde) ve var olan yurtların da bu standartlara uygun olarak dönüştürülmesi gerektiği görülecektir. Son olarak, üniversite deneyiminin öğrenciler için eğitim almakla birlikte toplumsal yaşama katılımı da içerdiğinden hareketle, yurtların üniversite kampüslerine ve şehir merkezlerine yakın yerlerde konumlanması gerektiği açıktır. Bu nedenle, yeni yapılacak yurtların konumlarının buna göre belirlenmesi yararlı olacaktır.

Gençlerin sosyal ve kültürel gelişimine katkıda bulunmak ibaresi kuruluş amacıyla yer alan YURTKUR'un Yurt İdare ve İşletme Yönetmeliği'nin yedinci bölümü olan Disiplin İşlemleri Bölümü'nün, yasaklayıcı, gençleri potansiyel suçlu kabul eden bir yaklaşımla hazırlanmış olduğu görülebilir (Ek 5). Bu çerçevede, üniversite öğrencisi gençlerin insan onuruna yakışır bir biçimde barınabilmelerine yönelik olumlu değişimler yalnızca bütçe artırımıyla gerçekleştirilemeyecektir.

Yürürlükte olan disiplin yönetmeliği, YURTKUR yurtlarında kalan gençlerin özel hayatlarının dokunulmazlığı çiğnenmeyecek şekilde değiştirilmelidir. Ayrıca yönetmeliğin gençleri potansiyel suçlu olarak tanımlamayacak ve gençlerin toplumsal ve siyasi hayata her türlü bireysel ve örgütlü katılımını engellemeyecek biçimde yenilenmesi gerekmektedir. Gençlerin yaşadıkları yurtlarla ilgili iyileştirme talep edebilmeleri ve yönetime katılmaları garanti altına alınmalıdır.

Özer ve Kurtaran'ın araştırmasının gösterdiği üzere, üniversite öğrencilerinin yaklaşık yüzde 40'ı öğrenci evlerinde ikamet etmektedir. Üniversite öğrencilerinin ev kiralamak istediğinde farklı biçimlerde ayrımcılığa maruz kaldıkları bilinmektedir. Öğrenciler kimi zaman evin kira ederinin üzerinde kiralar ödemeye mecbur bırakılmakta, kimi zaman öğrencilerin kiracı hakları ve bireysel özgürlükleri ev sahipleri tarafından ihlal edilebilmektedir. YURTKUR ve üniversite yurtlarının kapasitelerinin artırılmasına ek olarak üniversite öğrencisi gençlerin barınma ihtiyaçlarının karşılanmasında bir diğer yol da üniversitelerin üniversite çevresindeki bölgelerde kira ilişkilerini öğrenciler lehine düzenleyecek, belirli standartlar çerçevesinde ve öğrencilerin kiracı hakları ve Anayasa ile güvence altına alınmış olan özgürlüklerini gözeterek şekilde kurumsal kapasite oluşturması ve bu yönde uygulamaları hayata geçirmesidir. Bu model içerisinde üniversitelerin kurulacak barınma birimlerinin ev sahipleri ile anlaşma yapmaları ve anlaşma yaptıkları evleri öğrencilerin kullanımına açmaları mümkün olacaktır. Bu model sayesinde, üniversite öğrencileri kendilerine oranla güçlü konumda bulunan ev sahiplerine karşı güçlendirilecektir.

c) Eğitimde olmayan gençlere yönelik gençlik çalışması

Türkiye'de gençlerin sosyalleşebilecekleri, aile hayatı dışında bir sosyal hayata hazırlanabilecekleri ve kendi deneyimlerini paylaşma olanaklarını bulabilecekleri kurumların sayısı çok kısıtlıdır. Formel olmayan eğitim ve katılım tekniklerinin kullanılacağı ve gençlik çalışanlarının istihdam edileceği gençlik merkezleri bu eksikliği gidermede önemli bir kurumsal olanak sunabilirler. Gençlik merkezleri-

nin genç odaklı çalışmaları durumunda sosyal içermeye, gençlerin toplumsal katılımlarını arttırmaya ve gençleri güçlendirmeye olanak sağladığı bilinmektedir.

Bugün ne yazık ki, GSB tarafından kurulmuş olan gençlik merkezleri hesaba katıldığında, müstakil binası ve katı olan merkez (55) başına düşen genç sayısı 3.000 civarındadır. İl başkanlıkları ve spor tesislerinin içindeki merkezleri de katıldığında ise bu sayı 1.500 olmaktadır.

Ayrıca gençlere hizmet sunmak, 5393 sayılı Belediye Kanunu'yla, belediyelerin de görevleri arasında sayılmaktadır. Ancak bu konudaki gelişmeler sınırlıdır. Bu konuda belediyelerin bilgi ve deneyimleri oldukça kısıtlıdır. Belediyelerin gençlik merkezleri kurma ve bunları katılımcılık esasına göre çalıştırma görevlerini yerine getirebilmek için gençlik çalışması alanında kapasitelerini geliştirmeleri gerekmektedir. Benzer bir şekilde, şiddete maruz kalan genç kadınlara yönelik kadın sığınma evleri konusunda da belediyelerden yeni çalışmalar düzenlemeleri beklenmektedir.

Gençlerin aktif yurttaşlar olarak topluma katılımlarını sağlamak için oluşturulabilecek olanakların başında kendilerini ifade etmelerini ve “kamusal alan”da varolmalarını sağlayacak merkezlerin gelebileceği belirtilmektedir. Mevcut gençlik merkezlerinin gençlerin toplumsal katılımını arttırmaya ve gençlerin özerkliğini desteklemeye yönelik çalışan etkin kurumlar olması için gerekli çabalar gösterilmelidir. Gençlik merkezleri ve gençlik çalışanları aracılığıyla gençlerin kendileri ve içinde yaşadıkları toplum hakkında karar verebilir olmalarını sağlamak, kendi ihtiyaçlarını daha açık ifade etmelerine olanak sağlayacaktır. İhtiyaçların tanımlanabilmesiyle, çözümlerin gençlik perspektifiyle geliştirilmesine ve içinde yaşadıkları toplumla ilişkilerinin daha güvenilir ve “içermeci” olmasına olanak verecektir.

Bu amaca yönelik olarak özellikle yerel yönetimler bünyesindeki gençlik merkezlerinin sayısının artırılması, gençlerin katılımının sağlanabileceği nitelik ve donanımlara sahip gençlik çalışanı istihdam edilebilmesi için kaynak ayrılması ve GSB'nin uygulayıcılıktan destekleyici/standartları belirleyen bir pozisyona çekilmesi gerektiği söylenebilir.

ç) Okuldan işe geçiş politikaları

Gençlerin güçlendirilmesine yönelik kamu harcamaları içindeki bir diğer büyük kalem, İŞKUR üzerinden gençlere meslek edindirilmesi amacıyla yapılan harcamalardır.

Ülkemizde özellikle genç kadınların işgücüne katılma oranları karşılaştırmalı olarak çok düşük düzeylerde seyretmektedir. Çalışma hayatına katılımda toplumsal cinsiyet eşitsizlikleriyle mücadele etmek amacıyla, İŞKUR'un genç kadınların işgücüne katılmamalarının önündeki engelleri kaldırma-ya yönelik çalışmalar yapması ve bu alana kaynak ayırması önemli görünmektedir.

İşsiz gençlerin istihdamına yönelik meslek edindirme eğitimlerinin, iş eşleştirme ve rehberlik hizmetlerinin niteliksiz ve geçici işlerde çalışan ve bu nedenle yoksulluğu devam eden gençlere ikinci bir eğitim ve nitelik kazanma olanağı sağlaması önemlidir. Dolayısıyla, bu tür eğitim ve hizmetlerin kaliteli ve etkin bir biçimde sunulmaya devam edilmesi olumlu olacaktır.

Eğitimi erken bırakmış, işsiz ve işgücü piyasasında tercih edilen niteliklere sahip olmayan gençlerin işgücü piyasasına katılabilmeleri, iş aramaya devam edebilmeleri, iş bulmak için gerekli mesleki eğitimlere devam edebilmeleri ve staj yapmaları koşuluyla bir işsizlik tazminatına hak kazanmalarını gereğinden söz etmek mümkündür. Yoksullukları nedeniyle eğitime dahi ara vermek zorunda kalmış olan gençlerin mesleki bir nitelik kazanacakları eğitimlere katılmaları ve bu eğitimleri tamamlamaları bu gençlerin ancak bir asgari gelirleri olması durumunda mümkün olabilecektir. Bu nedenle, gençlerin istihdamını arttırmaya yönelik politikaların gençlerin istihdam edilene kadar geçirecekleri süreci de içerecek bütüncül bir yaklaşımla kurgulanması ve bu sürecin de kamu kaynağı ile desteklenmesi önemlidir.

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 18 yaşının üzerinde, eğitime devam etmeyen ve dar gelirli ailelerde yaşayan gençlerin sosyal güvenceye sahip olmalarına özel önem göstermelidir. Çünkü bu durumda olan gençlerin sosyal güvenlik kapsamı dışında olma riski yüksektir. Ancak eşit işe eşit maaş

uygulaması getirilerek 18 yaş altında çalışanlara yönelik farklı asgari ücret uygulamasının da değişmesi gerekmektedir.

Ülkemizde gençlerin önemli bir bölümü işgücü piyasasına kayıtdışı istihdam yoluyla girmekteler. Bilindiği gibi, eğitimlerine devam etmeyen 18 yaşının üzerindeki gençler anne ve babaları üzerinden kamu sağlık sigortasını kullanamamaktadırlar. Bu durumdaki gençlerin genel sağlık sigortası primi ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır. Eğitimine devam etmeyen ve kayıtdışı istihdam edilen gençler arasında sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı durumdaki gençlerin çoğunlukta olduğu düşünülürse, bu gençlere –primlerinin devlet tarafından ödenmesine yönelik koşulları (bu koşullardan en önemlisi, gelir kriteri kişi başına aylık asgari ücretin üçte birinin altında olmasıdır) sağlamadıkları durumda– genel sağlık sigortası primi ödeme yükümlülüğü getirilmesi bu gençler için yeni bir gider yükü oluşturmaktadır. Bu gider yükünün gençlerin sosyal güvenlik sistemi dışına itilmesine neden olmasına dikkat edilmelidir.

d) Dezavantajlı gençlere yönelik politikalar

Türkiye genelinde, doğurganlık oranı düşmekte ve yaşam süresi artmakta olduğu için, toplam nüfus içinde gençlerin oranı azalmaktadır. Buna rağmen toplam nüfus artışı hesaba katıldığında, önümüzdeki 15 sene içinde genç nüfus sayısı sabit kalacaktır. Ancak doğurganlık oranı toplumun ekonomik olarak dezavantajlı kesimlerinde –özellikle kentlerin yoksul kesimlerinde ve bölgesel eşitsizliğin yüksek olduğu yerlerde -toplumun geri kalanına oranla daha yüksek seyretmektedir. Bu durum, sayısı aynı kalacak gençlerin içindeki dezavantajlı genç oranının yukarıda sözü edilen zaman dilimi içinde artacağı anlamına gelmektedir. Dezavantajlı gençlerin Türkiye’ye dağılımına baktığımızda, bölgesel eşitsizliklerin bu alanda da görünür olduğu ortaya çıkmaktadır. Nitekim, illerin ortanca yaşları bölgesel farklılıklar göstermektedir. En genç iller Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde, en yaşlı iller Marmara ve Ege bölgelerinde bulunmaktadır. Ayrıca göç alan bölgelerdeki hane halkı sayısı fazlalığına dikkat çeken nüfus araştırmaları, bu bölgelerde genç nüfus içinde dezavantajlı gençlerin oranının giderek arttığının altını çizmektedir. Dolayısıyla, ekonomik olarak dezavantajlı hanelerden gelen gençlerin oranının toplam gençler içinde artacağı göz önünde bulundurulduğunda, gençlerin güçlendirilmesine yönelik kamu hizmetlerinin yaygınlaşması ve kapsamının artmasının içinde bulunduğumuz süreçte çok daha kilit bir önem kazandığı görülecektir.

Gençlerin yoksulluğu ve sosyal dışlanmışlığıyla ilgili çözüm öneren politikaların ihtiyaç odaklı ve yerele özel geliştirilmesi önemlidir. Politikalar gençlerin heterojenliğini görmeli ve farklı gençlik gruplarının sosyal dışlanmaya maruz kalmasının farklı nedenlerini temel almalıdır. Örneğin, sosyo-ekonomik olarak kısıtlı kaynaklara sahip mahallelere sağlık, eğitim, barınma hizmetlerine yönelik yatırım yapılması önemlidir. Ancak bu yatırımların sunacağı destek mekanizmalarının belirlenmesinde de, o mahalledeki gençlerin özel durumlarının da dikkate alınması gerekebilir. Örneğin, Roman mahallesinde yaşayan gençlerin sosyal dışlanmaya maruz kalmaları hem bu gençlerin sosyo-ekonomik olanaklarının kısıtlı olmasıyla, hem de Roman olmaları dolayısıyla toplumun geri kalanı tarafından ayrımcılığa uğramaları olabilir. Bu durumda bu gençlerin güçlendirilmesi hem bu gençlerin akranlarıyla eşit sosyo-ekonomik olanaklara erişiminin sağlanması ile hem de tüm gençler arasında farklılıklarla bir arada yaşama kültürünü geliştirecek faaliyetlerin desteklenmesi ile mümkün olabilecektir. Sosyal dışlanma ve eşitsizliği azaltıcı etkisi olabilecek politikalar konusunda dikkat çekilmesi gereken bir diğer nokta da, farklı ekonomik ve sosyal gruplardan gelen gençlerin bir arada olmasının teşvik edilmesidir. Bu amaçla burs ve yurt olanaklarının artırılması ve gençlerin özellikle yüksek öğrenimleri süresince yurtlarda bir arada yaşayabilmelerinin sağlanması önemlidir. Dezavantajlı gençlerin sanat ve kültür alanındaki ilgilerinin ve bilgilerinin artırılabilmesi aile dışı sosyal ortamların artırılması, farklı sosyo-ekonomik kökenleri olan gençlerin yine bir arada kültür ve sanat alışkanlıklarını paylaşabilecekleri kültür ve sanat üretimi ve tüketimini gerçekleştirebilecekleri fırsatlar yaratılması hem sosyal eşitsizliğin azaltılması hem de bir arada yaşama kültürünün oluşturulması bakımından önemlidir.

Türkiye’de belirli objektif kriterlere göre dezavantajlı gençlerin sayısının ve bulundukları illerin belirlenmesi için STK’ların ve akademisyenlerin kullanımına açık yeterli ve sağlıklı veri bulunmamaktadır. Bu verilerin bulunmamasının en önemli nedenlerinden biri yoksulluk ve sosyal dışlanma verilerinin birey temelli değil hane temelli olarak toplanmasıdır. Aslında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın elinde Genel Sağlık Sigortası uygulaması kapsamında önemli bir veri tabanı oluşmaya başlamıştır. En yoksul hanelerin belirlenmesinde Sosyal Yardımlar ve Dayanışma Vakıfları’na gelir testi yaptıran ve yardım almak için başvurmuş olan herkesin kayıtlı olduğu veri tabanına kayıtlı olan yaklaşık 20.000.000 kişinin hanelerine yönelik bilgilere Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı sahiptir. Hanedeki genç sayısı, çocuk sayısı, bebek sayısı, engelli ve yaşlı sayısı, hanedekilerin eğitim düzeyleri, kent ya da kırdaki yaşıyor oldukları gibi tüm bilgiler burada mevcuttur. Bir başlangıç olarak dezavantajlı gençlere yönelik gençlik hizmeti ve merkezlerinin planlanması bu veriler kullanılarak yapılabilir.

Ayrıca, dezavantajlı durumda olan genç kadınların eğitim ve istihdama eşit katılımlarının sağlanabilmesi amacıyla toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımı gençlik politikalarında ana akımlaştırılmalıdır. İkinci olarak, engelli gençlerin (bedensel, görme, işitme, konuşma, zihinsel veya ruhsal) topluma eşit katılımlarının garanti altına alınabilmesi amacıyla, engellilik yaklaşımı da tüm gençlik politikalarında ve hizmetlerinde anaakımlaştırılmalıdır. Anaakımlaştırma politikaları dahilinde, örneğin yükseköğretim kurumlarının sundukları tüm eğitim hizmetleri ve kültürel faaliyetlerin tüm engel gruplarına sahip öğrencilerin erişimine tam olarak açık olması garanti altına alınmalıdır.

Gençler içerisinde farklı özelliklere sahip, azınlıkta olan ya da daha dezavantajlı durumda olan gençlerin diğer gençlerden ayrılan ihtiyaçları da bulunabilmektedir. Örneğin, yoğun toplumsal önyargılar nedeniyle LGBT (lezbiyen, gey, biseksüel ve trans) gençler, cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle aileleri tarafından dışlanabilmekte, dolayısıyla aile desteklerinin tümünden mahrum bırakılabilmekte, hatta hayatlarına yönelik tehditlerle karşılaşabilmektedirler. Kamu kurumlarının ciddi ayrımcılığa maruz kalan gençlere yönelik destek tedbirleri sunabilmesi gerekmektedir. Örneğin, kadın konuk evleri benzeri geçici barınma imkânlarının ayrımcılığa maruz kalan LGBT gençlere de sunulması önemli olacaktır.

Gençlik çalışanları aracılığıyla dezavantajlı gençlerin kendilerini ifade etmeleri için uygun ortamlar sağlanabilir; gençlere danışmanlık, bilgi ve rehberlik hizmetleri verilebilir ve gençlerin toplumsal katılımının önündeki engeller kaldırılabilir. Özellikle gençlerin bulunduğu yerlerde (parklar, mahalle araları gibi) gençlerle yenilikçi çalışma biçimlerinin uygulanması ve dezavantajlı gençlerin içinde yaşadıkları mahallelerde kurulacak gençlik merkezleri, gençlerin toplumda aktif bireyler olarak var olabilmelerini ve çevreleriyle güvenli bir ilişki kurabilmelerini sağlayacaktır.

e) Cezaevindeki gençlere yönelik politikalar

Son dönemlerde sayıları çarpıcı bir şekilde artmış olan tutuklu ve hükümlü gençlerin eğitim haklarından faydalanmaları önünde engeller bulunmaktadır. Bu sorunu çözmeye yönelik olarak, açık öğretim okullarına devam eden gençlerin kayıt, harç ve sınav giderlerinin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu üzerinden karşılanmasına yönelik bu yıl içinde sonlanacak olan geçici bir protokol yapılmıştır. Ancak üniversite öğrencilerinin sınavlarına girebilmeleri için ödemeleri gereken yol masraflarını karşılayan daha kapsamlı ve sürekli bir kaynak aktarımına ihtiyaç bulunmaktadır.

f) Gençlerin heterojenliğinin dikkate alınmasına yönelik politikalar

Türkiye’de gençlere yönelik sosyalleşme fırsatlarının yaratıldığı, farklı kimlik ve kültürlerin bir arada yapıcı bir biçimde bulunabileceği, ortak çalışmaların yapılabilmesi için ortamların eksikliği gençler açısından birçok olumsuz sonuç doğurmaktadır. Bu olumsuzlukların başında gençlerin farklılıklarla bir

arada yaşama kültürü geliştirememeleri gelmektedir. Bu durum ise toplumun genelinde hoşgörüsüz-lüğün ve fanatikliğin artmasıyla sonuçlanmaktadır.

Bu nedenle, gençlerin farklılıklarıyla beraber birbirlerini tanıyabilmesi ve birlikte sosyalleşebil-mesi için olanaklar sağlanması gençlik politikasının temel prensiplerinden biri olarak kabul edilmeli-dir. Buradaki temel yaklaşım, daha önce vurgulandığı gibi, kamu hizmetinin yalnızca çoğunluğun ih-tiyacına değil toplumdaki tüm farklı ihtiyaçlara cevap verir şekilde tasarlanması gerektirir.

Gençlerin çeşitli dönemlerdeki farklı talep ve tarzlarına kapalı olmak Cumhuriyet tarihi boyun-ca tüm siyasi iktidarların önemli bir özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Siyasi iktidarların bir diğer ortak özelliği ise çoğunluktan farklı olanların sesini işitmek, boyunca gençler arasındaki farklılık-ları görmemezlikten gelip gençleri çeşitli tarihsel dönemlerde “gülbüz gençlik” ya da “asker gençlik” ya da “mütedeyyin gençlik” olarak tek tipleştirerek yetiştirme çabaları olarak ifade edilebilir.

Türkiye’de 2012 yılından itibaren Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesindeki birçok ulusal çaplı ça-lışmada cinsiyete göre dönemlerin mekânların ayrılması uygulamasına başlanmıştır. Hatta yurtlarda da ortak mekânların en aza indirilmesine yönelik çalışmaların yapıldığıyla ilgili Bakan’ın çeşitli de-meçleri bulunmaktadır. Bunun en somut örneklerinden biri de gençlik kamplarında ve gençlik tren-lerinde dönemlerin cinsiyete göre ayrılmasıdır. Başka bir deyişle, bugün Türkiye’de Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde uygulanan ulusal projelerde erkekler ve kadınlar ancak ayrı dönemlerde, bir-birlerini görmeden çeşitli imkânlardan yararlanabilmektedir. Bu uygulama çocuklarını karışık kampa yollamak istemeyen aileler için olumlu bir uygulama olmuş olabilir. Ancak çocuklarını karışık kamp-lara göndermek isteyen ailelere böyle bir imkân sunulmamaktadır. Bu da belirli bir kamu hizmetinin farklı ihtiyaçlara göre oluşturulmamasını, dolayısıyla da ayrımcılığı ateşlemektedir/körüklemektedir. Gençlere sunulan olanaklar, dil, din, ırk, yaş, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, engellilik, et-nik kimlik, sosyo-ekonomik özellikleriyle farklılıklar gösteren gençlerin bir araya gelmesini karşıla-dığı ölçüde, gençlerin farklılıkları tanımama, farklılıktan korkma ve öteki olarak tanımladığına karşı bir kimlik oluşturmaları yerine, farklı görüşlere ve “farklı olmaya” açık olmalarına zemin sağlayabilir.

g) Gençlerin öğrenme temelli hareketliliğini teşvik edecek politikalar

Özellikle gençlerin mekânsal hareketliliğini (mobilitelerini) arttıracak, farklı coğrafyalardaki genç-ler arası ilişkiyi geliştirebilecek faaliyetler (festivaller, okullararası ilişkiler) için ek kaynak ayrılma-sı önemlidir. Bu tür faaliyetler gençlerin aktif bireyler olarak kendilerini farklı coğrafyalarda edindik-leri deneyimlerle birlikte geliştirmelerine katkıda bulunabilecektir. Bu olanaklar ve faaliyetler ne ka-dar çok ve yaygın olursa, ne kadar sosyal olarak dışlanan ya da dışlanma riski taşıyan gençleri kapsa-yan etkinlikler biçiminde kurgulanırsa ve ne kadar uluslararası ve çokkültürlü ortamlarda gerçekle-ştirilirse, gençlerin kimliklerinin oluşma sürecine o denli katkıda bulunacak dünya ve çevresiyle sağ-lıklı ilişkiler kuran bireylerin gelişmesine zemin sağlayacaklardır.

Hareketlilik; öğrenme, özerklik ve gelişme için önemli bir araç olarak kullanılabilir. Genç-ler için öğrenme hareketliliği programları çoğunlukla öğrenci olan gençleri kapsamaktadır. Oysa ki, AB 2022 Stratejisi’nin Hareket Eden Gençlik başlığı altında belirtildiği gibi, (<http://ec.europa.eu/youth-on-the-move/index.en.htm>) hareketlilik, öğrenci olsun olmasın, tüm gençlerin önemli kazanımlar el-de edebileceği önemli bir öğrenme fırsattır. Özellikle Avrupa Komisyonu’nun Gençlik Programı’nda ve Hayat Boyu Öğrenme Programı’nda farklı örneklerini gördüğümüz hareketlilik programlarının, ge-rek bölgeler ve şehirler arasında, gerekse farklı ülkeler ile gerçekleştirilmesi ve bunun için kaynak ay-rılması gençler için önemli gelişimler sağlama potansiyeline sahiptir.

h) Politikaların oluşturulması ve sürdürülmesinde şeffaflık ile ilgili öneriler

Kamu kuruluşları tarafından ne tür hizmetlerin sağlanacağı ve bu hizmetlerin nasıl uygulamaya geçirileceği şeffaf olduğu ölçüde, sivil alandaki paydaşlar politikaları ve hizmetleri izleme konusunda üzerlerine düşen görevi yerine getirebilirler. Örneğin, GSB ve UA tarafından gençlere ve gençlik örgütlenmelerine sağlanan fonların hangi kriterlere göre, hangi süreçlerle sağlandığındaki şeffaflık ve benzer biçimde, gençlik alanını doğrudan etkileyen ve yine bu yukarıda ismi geçen kurumlar tarafından gerçekleştirilen eğitsel faaliyetlere katılacak gençler belirlenirken, bu gençlerin hangi kriterler ve süreçler göz önünde bulundurularak seçildiği, hizmet süreçlerindeki şeffaflıkla ilgili önemli iki nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Mesela, bugüne kadar Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından 2012’de doğu/güneydoğudaki üniversite destekli projelere, ayrıca yine 2012 ve 2013’te STK’lar ve kamu kuruluşlarının da yürüttüğü projelere olmak üzere iki ayrı çağrı açılıp toplamda 330 projenin fonlandığı düşünüldüğünde, değerlendirme sürecinin önemi ortaya çıkmaktadır. Süreçler şeffaflaşmadığı ve bilgilendirme yaygın bir biçimde gerçekleşmediği sürece, hizmetlerin hangi nedenle, hangi ihtiyacı karşılamak üzere, hangi gençlere sunulduğu bilgisi belirsiz kalmaya devam edecektir.

Diğer yandan, Türkiye’de gençlik politikalarının gelişimi, uygulama süreçlerinin etkinliğini değerlendirecek sistemlere ihtiyaç vardır. Bu sistem, ölçülebilir göstergelerden oluşmalıdır. Bu göstergelerin gençlik alanı tarafından kullanılmaya başlanması, hem kamu kurumlarının kendi hizmetlerini izleme ve değerlendirmesini kolaylaştıracak, hem de sivil alandaki gençlik kuruluşlarının somut politika önerilerini oluşturmasına temel sağlayacaktır. Avrupa Konseyi’nin gençlik politikaları göstergeleri, gençlere yönelik kamu politikalarının değerlendirilmesi ve o ülkedeki gençlik alanı ile ilgili durumun haritalandırılması örnek olarak verilebilir. www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/CoE_indicators.pdf

Kamunun veya belediyelerin, yurttaşlara sağladıkları herhangi bir olanağın varlığı ve nasıl kullanılabileceği ile ilgili bilgiyi yurttaşlara iletmek bu kurumların en önemli görevlerinden biridir. Gençlik alanında kamu kurumları ve yurttaşlar arasında sağlıklı bilgi akışını mümkün kılan “Gençlik Bilgilendirme Sistemleri” gençlere yönelik hizmetler ile ilgili bilgilendirme sistemlerinin analizinde kullanılabilir iyi bir örnektir.

<http://www.eryica.org/european-youth-information-charter>

Hizmet süreçlerinin oluşturulması ve sürdürülmesinde şeffaflık ve katılımın sağlanabilmesi, gençlik göstergelerinin ve bilgi sistemlerinin oluşturulabilmesi ve gençlik politikalarının oluşturulmasında açık koordinasyon yönteminin uygulanabilmesi için bu alanlarda sürekli bir ek kaynak ihtiyacı bulunmaktadır.

ı) Gençler arasında örgütlenmenin desteklenmesine yönelik politikalar

Örgütlenme, yani gerek ortak bir ilgi alanı etrafında toplanma, gerekse toplumsal değişim yaratmak amacıyla bir araya gelme, demokratik toplumlarda toplumsal hayata katılımın en önemli öğelerinden biridir. Bireyin grup ya da örgütlenme içindeki süreçlere katkısı ve bu süreçlerden etkileniş biçimi demokrasi kültürü kavrayışını geliştirme, beraber yaşamaya ilişkin karşılıklı anlayışı sağlamlaştırma gibi birçok öğretici yöne sahiptir. Dolayısıyla, gençlik hizmetleri yalnızca gençleri bireysel birer hizmet alıcısı olarak gördüğü ölçüde, gençlerin bir arada güçlenmesini sınırlayan bir etki yapabilir. Bu yüzden geliştirilecek gençlik politikalarının, gençlik hizmetlerini olduğu kadar gençler arasında örgütlenmenin önemini de içerecek nitelikte olması gerekmektedir.²⁴

Gençlerin kendi aralarında yapacakları örgütlenmelerin teşvik edilmesi önemlidir. Gençlerin kendi kuşaklarından insanların oluşturduğu örgütlenmelerde kendilerini daha rahat hissettikleri, karar mekanizmalarına daha doğrudan katılabildikleri için bu tür örgütlenmelere rağbet ettikleri söyle-

24 Üniversite gençliğinin ifade ve örgütlenme özgürlüğü ile ilgili olarak bkz. Lüküslü, 2012.

nebilir. Yönetime katılım, ağ üzerinden haberleşme, oy çokluğu yerine müzakereye ve oybirliğine dayalı karar almanın yaygın olduğu, gençlerin bireysel özgürlüklerini kaybetmeden bir misyon için kolektif olarak çalışabildikleri ortamlar/sivil ağlar gençlerin kendi özgün tazlarını kaybetmeden birlikte çalışabilmesine olanak sağlamaktadır.

Günümüzde gençler sanal dünyanın teknolojilerini kullanarak birbirleriyle haberleşme, hiyerarşi olmadan ortak görüş oluşturma, sosyalleşme, birbirlerinden öğrenme, sivil platformlar oluşturabilme, görüşlerini ifade edebilme, bireysel tepki ve duruşlarını siyasi talepler haline dönüştürebilme, kendi projelerini yaratma ve bu projeleri gerçekleştirme amacıyla ortamlar yaratma gücüne sahipler. Gençlerin kendilerini geliştirebilecekleri, kendilerini ifade edebilecekleri, projelerini hayata geçirebilecekleri, münhasıran gençler için veya gençler tarafından oluşturulmuş öğrenci kulüpleri, öğrenci kolektifleri, gençlik STK'ları ve ağları gençlerin toplumsal yaşama katılımlarını sağlama işlevleri nedeniyle çok büyük öneme sahiptir. Bu nedenle, bu tür oluşumların önündeki tüm yasal engeller kaldırılmalı ve gençlerin kendi aralarında örgütlenebilmeleri için kaynak ayrılmalıdır.

i) Gençlere yönelik ulaşım politikaları

Birçok ilde öğrencilerin toplu taşıma hizmetlerinden indirimli olarak faydalanması kabul edilmiştir. Yerel yönetimlerin gençlere yönelik harcamaları çalışmamızın kapsamı dışında olduğu için bu harcamalara yer vermedik.

Yerel yönetimler düzeyinde uygulanan ve bir ilde öğrenci olan bir gencin toplu taşıma indirim hakkı, çoğu zaman bir diğer ilde geçerli olamamaktadır. Ayrıca, toplu taşıma hizmetlerinden indirimli yararlanma hakkının yalnızca öğrenci olan gençlere sağlanması, zaten dezavantajlı konumda bulunan öğrenci olmayan gençler aleyhine bir uygulama haline gelmektedir. Bu nedenle, toplu taşımadaki öğrenci indiriminin genç indirimine dönüştürülmesi ve uygulamanın Türkiye'deki tüm illerdeki toplu taşıma hizmetlerinde kullanılabilmesinin önünün açılması ve bu amaçla merkezi yönetim bütçesine kaynak eklenmesi gençlerin güçlendirilmesi açısından olumlu sonuçlar yaratabilecektir.

EKLER

EK 1. VERİ KAYNAKLARI

Kaynak 1: Merkezi Yönetim Kapsamındaki İdarelerin Gerçekleşmiş Harcamaları

Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, genel yönetim kapsamındaki idareler için tahakkuk esaslı muhasebe sisteminin hayata geçirilmesi²⁵ amacıyla tüm verileri kayıt altında tutmakta ve internet ortamında yayınlamaktadır. Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün sitesinde kuruluşların gerçekleşmiş harcamaları her yıl için ayrı ayrı aylık ve toplam yıllık harcamayı gösterecek şekilde verilmektedir. Bu tablolar birçok önemli bilgiyi sunmaktadırlar.

Örneğin, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın ya da Spor Genel Müdürlüğü'nün toplam harcamalarını bulmak için aşağıdaki yolu izleyin:

Adım 1:

www.muhasebat.gov.tr ana sayfasında Yayınlar-Raporlar seçeneğini tıklayın. (2012 öncesi ana sayfadan Kamu Hesapları Bülteni seçiliyordu.)

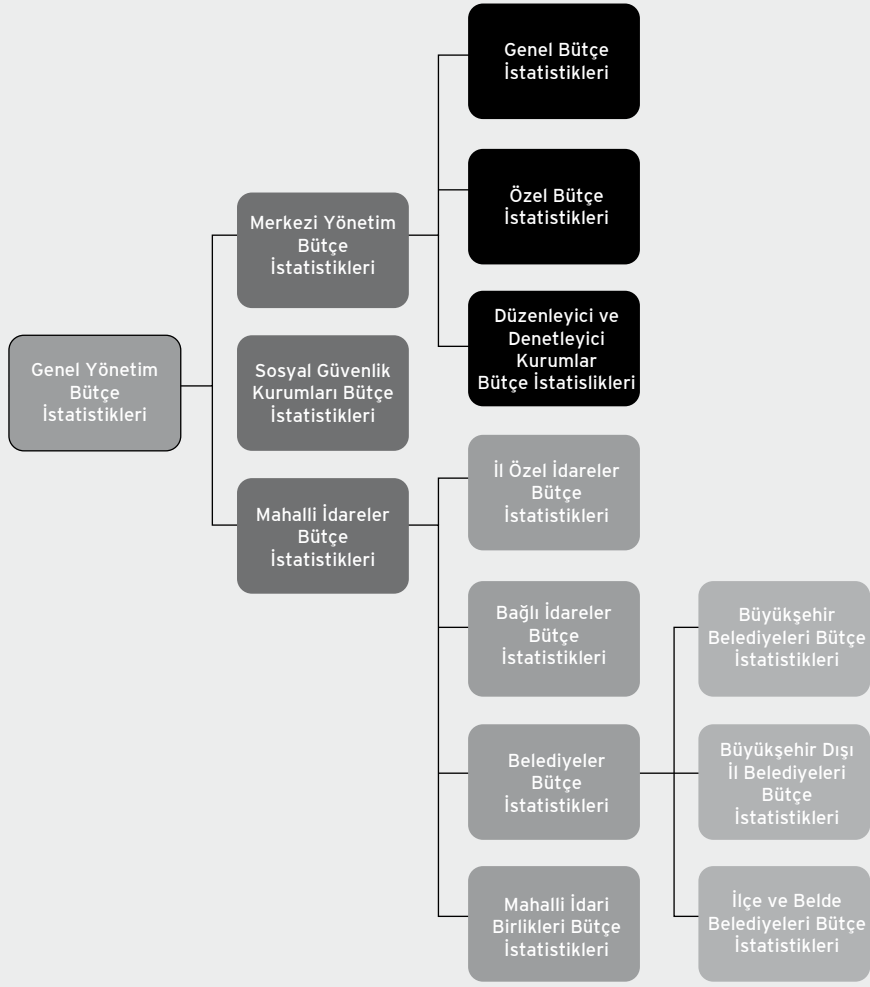
Adım 2:

Genel Yönetim İstatistikleri'ni seçin.

Adım 3:

Bu seçenektan sonra karşımıza istediğimiz idarenin harcamalarına ulaşmak için organizasyon şeması olarak tasarlanmış tüm Genel Yönetim idarelerinin yer aldığı bir gösterim çıkmaktadır. Bu gösterimde istediğimiz kutuyu seçerek ilerlememiz mümkündür. Merkezi Yönetim kapsamındaki genel ve özel bütçeli idareler en kapsamlı verilerin sunulduğu idarelerdir.

²⁵ Tahakkuk esaslı bütçe ile ilgili bilgiler için bkz. Mutluer, K., Öner, E. ve Kesik, A., 2007.

Adım 4:

Genel Bütçeli İdareler seçeneğini tıkladığımız zaman karşımıza 2004 yılını takip eden yıllar için genel bütçeli idarelerin çeşitli mali istatistiklerinin bir listesi çıkmaktadır. Bu listede yer alan tablolar arasından Bütçe Gider tablolarını seçelim. Gençlik ve Spor Bakanlığı için genel bütçeli idareleri, Spor Genel Müdürlüğü için özel bütçeli idareleri seçmemiz gerektiğini hatırlatalım.

Bize çeşitli seçenekler sunulmaktadır:

Genel Bütçeli İdareler	2009 Yılı Genel Bütçe Mali İstatistikleri	Bütçe Gider Tabloları
Yıl seçiniz	Rapor Türü Seçiniz	Raporlar
☐ 2004 Yılı Genel Bütçe Mali İstatistikleri ☐ 2005 Yılı Genel Bütçe Mali İstatistikleri ☐ 2006 Yılı Genel Bütçe Mali İstatistikleri ☐ 2007 Yılı Genel Bütçe Mali İstatistikleri ☐ 2008 Yılı Genel Bütçe Mali İstatistikleri ☐ 2009 Yılı Genel Bütçe Mali İstatistikleri ☐ 2010 Yılı Genel Bütçe Mali İstatistikleri	☐ Bilanço ☐ Bütçe Dengesi ☐ Bütçe Gelir Tabloları ☐ Bütçe Gider Tabloları ☐ Dış Borç Değişimi ☐ Faaliyet Sonuçları Tablosu ☐ Mali Varlık ve Yükümlülükler Tablosu ☐ İç Borç Değişimi	☐ Genel Bütçe Giderleri Ay İçerisinde Gerçekleşmeleri Detay2 ☐ Genel Bütçe Giderleri Ay İçerisinde Gerçekleşmeleri Ekod2 ☐ Genel Bütçe Giderleri Ay İçerisinde Gerçekleşmeleri Ekod3 ☐ Genel Bütçe Giderleri Ay İçerisinde Gerçekleşmeleri Ekod4 ☐ Genel Bütçe Giderleri Ay İçerisinde Gerçekleşmeleri Eko_Fonk ☐ Genel Bütçe Giderleri Ay İçerisinde Gerçekleşmeleri Fkod2 ☐ Genel Bütçe Giderleri Ay İçerisinde Gerçekleşmeleri Fkod3 ☐ Kuruluş Bazında Ödenek ve Harcamalar Tablosu

Adım 5:

Bütçe Gider Tabloları'nı seçtikten sonra karşımıza farklı sınıflandırmalar ve ayrıntı düzeyinde seçenekler barındıran bir liste çıkar. Bu listede EKOD2, EKOD3, EKOD4, EKO-FONK FKOD2, FKOD3, Kuruluş Bazında Harcamalar gibi seçenekler bulunacaktır.

Adım 6:

Genel Bütçe Giderleri Kuruluş Bazında Ödenek ve Harcamalar Tablosu'nu seçelim. Tüm genel bütçeli idarelerin harcamalarının aylık ve yıllık olarak izlenebileceği seçenektir.

Kaynak 2: Gençlik ve Spor Bakanlığı Faaliyet Raporları

www.gsb.gov.tr adresinde, bakanlık seçeneğinin altında 2012 Faaliyet Raporu'na ulaşılabilir.

Faaliyet Raporu'nda mali bilgiler başlığı altında toplam ve birimlere göre harcamalar yer almaktadır.

Kaynak 3: Merkezi Yönetim İdarelerin Ödenek ve Gelir Cetvelleri

Merkezi Yönetim genel bütçeli ve özel bütçeli idarelerin ödenek ve gelir cetvelleri 2008 yılından itibaren Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü internet sitesine her yıl Ocak ayının başında konmaktadır. Dairelerin alt birimlerinin ödenekleri görülebildiği için yıllar itibarıyla hangi dairenin, dolayısıyla hangi hizmetin ödenğinde bir artış planlandığını görmek açısından çok ayrıntılı bilgiler sunmaktadır.

Adım 1 :

www.bumko.gov.tr sitesinden sol sütunda yer alan Bütçe seçeneğini tıklayın.

Adım 2:

Karşınıza çıkan listeden Bütçe Kanun ve Ekleri seçeneğini seçin.

Adım 3:

İstediğiniz yılın Bütçe Kanunu ve Ekleri'ne ulaşın.

Adım 4:

Herhangi bir yılı seçtiğinizde karşınıza çıkan listede Kurumlar İtibarıyla Ödenek (A) Gelir (B) ve Finansman (F) Cetvelleri seçmek gerekmektedir.

Adım 5:

Karşınıza iki seçenek listesi çıkmaktadır. Bunlardan ilkinde, 2008, 2009 ve 2010 yıllarından birini seçmeniz gerekmektedir. Diğerinde ise, tüm genel ve özel bütçeli idarelerin listesi çıkmaktadır.

The screenshot shows the website of the Ministry of Treasury and Finance (T.C. MALİYE BAKANLIĞI) Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü. The left sidebar contains a menu with options: BÜMKO Hakkında, Bütçe, İstatistikler, Raporlar, Mevzuat, Eğitimler, and Yayınlar. The main content area displays the breadcrumb trail: Mevzuat > Bütçe Mevzuatı > Kanunlar > Bütçe Kanunu ve Ekleri > 2010 > Kurumlar İtibariyle Ödenek (A), Gelir (B), Finansman (F) Cetvelleri. Below this, a prompt asks the user to select a category: 'Ödenek, Gelir yada Finansman Cetvelini Almak İstedığınız Kurumu seçiniz.' A dropdown menu for the year '2010' is shown. A list of 'GENEL BÜTÇELİ KURUMLAR' is displayed, including: 01 / Cumhurbaşkanlığı, 02 / Türkiye Büyük Millet Meclisi, 03 / Anayasa Mahkemesi, 04 / Yargıtay, 05 / Danıştay, 06 / Sayıştay, 07 / Başbakanlık, 07.75 / Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı, 07.76 / Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, and 07.77 / Basın-Yayın Ve Enformasyon Genel Müdürlüğü.

Genel bütçeli bir idareyi seçtiğinizde, ödenek cetvelini pdf formatında görebilirsiniz. Herhangi bir özel bütçeli idareyi seçtiğinizde idarenin ise ödenek ve gelir cetvelini pdf formatında görebilirsiniz.

İdarelerin ödenek ve gelir cetvellerine BÜMKO'nun ana sayfasında sağ köşede yer alan 2010 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi seçeneği altında bulunan Ödenek (A) Gelir (B) ve Finansman (F) Cetvelleri seçeneğinden ulaşılabilmektedir. Ana sayfada değişiklik olabilmesine karşı yukarıda bilginin bulunduğu yer tarif edilmiştir.

Kaynak 4: Spor Genel Müdürlüğü/Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporları

www.sgm.gov.tr adresinde, Kurumsal seçeneğinin altında faaliyet raporları seçeneği bulunmaktadır. Burada, 2006 yılından itibaren Gençlik Spor Genel Müdürlüğü ve Spor Genel Müdürlüğü'nün faaliyet raporları yer almaktadır.

<https://www.sgm.gov.tr/Sayfalar/SGMFaaliyetRaporlari.aspx>

Faaliyet raporlarında mali bilgiler başlığı altında toplam ve birimlere göre harcamalar yer almaktadır. Ancak daha ayrıntılı bilgiler faaliyet raporlarının eklerinde bulunmaktadır. Birimler itibariyle harcamalar, ekonomik ve fonksiyonel ayrıma göre harcamalar ve ayrıntılı gelir tablosu eklerde yer almaktadır. Bu tablo özellikle diğer kamu idarelerinden yapılan gelir transferlerini tam olarak izleyebilmemize ve mükerrerlik sorununu ortadan kaldırmamıza olanak sağlamaktadır.

Kaynak 5: Kalkınma Bakanlığı (2012'ye kadar DPT) Tarafından Üretilen Yıllık Programlar (GSYH için) ve Kamu Yatırım Programları (SODES için)

GSYH verileri Kalkınma Bakanlığı, Yıllık Programlar'dan alınmaktadır.

Yıllık programlara ulaşmak için www.dpt.gov.tr/Kalkinma.portal adresine gidip ana sayfadan planlar ve programlar seçeneğine ilerlemeniz gerekmektedir.

Kalkınma Bakanlığı (önceden Devlet Planlama Teşkilatı, DPT) tarafından hazırlanan yıllık programlar kamu maliyesindeki gelişmeler dahil olmak üzere makro ekonomik gelişmeleri ve hedefleri içeren bir belgedir. Kamu kesiminin genel dengesi, kamu kesimi borçlanma gereği, cari ve sabit fiyatla GSYH değerleri gibi tüm büyüklüklere bu yıllıklardan ulaşılabilmektedir. Ayrıca, İstihdamın Artırılması; Beşeri ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi; Bölgesel Gelişimin Sağlanması; Kamu Hizmetlerinde Kalite ve Etkinliğin Artırılması gibi başlıklar altında STK'lar için önemli bilgiler her yıl yayınlanan yıllık programlarda yer almaktadır.

STK'lar için önemli olan bir diğer bilgi de yine DPT tarafından yayınlanan kamu yatırımları ile ilgili ayrıntılı bilgilerdir. SODES için yıllık ayrılan kaynak Kamu Yatırım Programlarında yer almaktadır.

Yıllık programlara ulaşmak için www.dpt.gov.tr/Kalkinma.portal adresine gidip ana sayfadan planlar ve programlar seçeneğine ilerlemeniz gerekmektedir.

Kamu yatırım programlarında bir sonraki yılın yatırımlarını kamu idarelerine göre dağılımlarını izlemek mümkündür.

Kaynak 6: YURTKUR Faaliyet Raporları

www.kyk.gov.tr adresinde YURTKUR seçeneğinin altında faaliyet raporları seçeneğinden ulaşılabilmektedir.

http://www.kyk.gov.tr/kyk/html/yurtkur/faaliyet_raporlari.php

Faaliyet Raporu'nun mali bilgiler bölümünde YURTKUR'un toplam gelir ve harcamaları ile harcamalarının birimler bazında dağılımı ilgili bilgiler yer almaktadır.

Ayrıca performans bilgileri bölümünde de aylık burs ve kredi miktarları ve yararlanan öğrenci sayılarının yıllar itibariyle gelişim, yurt kapasiteleri ve ücretleri ve yararlanan öğrencilerin sayısı yer almaktadır.

Kaynak 7: Bütçe Kanun ve Ekleri

Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (BÜMKO) bütçe hazırlama sürecinde Bütçe Hazırlama Rehberi'nin yayınlanması ve idarelerin bütçe tekliflerinin uygunluk ve ekonomik dayanaklarının görüşülmesi konusunda önemli görevler yerine getirmektedir. Diğer yandan, her yıl Bütçe Kanun Tasarısı'nın kaleme alınması ve onaylamak üzere Bakanlar Kurulu'na gönderilmesi işlerini yerine getirir. Tasarı Bakanlar Kurulu, Plan ve Bütçe Komisyonu ve TBMM Genel Kurulu'nda görüşülmesinin ardından Kanun'un *Resmi Gazete*'de yayınlanmasından sonra ekleri ile birlikte BÜMKO internet sitesinde yayınlanır.²⁶

Bu kapsamda, her yıl Ekim ayında gelecek yılın bütçe gerekçesi ve yıl sonunda kanunlaşacak olan Bütçe Kanunu Tasarısı ve Ekleri hazırlanıp yayınlamakta ve internet sitesine konmaktadır. Ocak ayında ise ilgili yılın kanunlaşan Bütçe Kanunu ve Ekleri internet sitesinde yayınlanmaktadır. 2006 yılından itibaren her yılın bütçe kanunu ve eklerine <http://www.bumko.gov.tr> adresinden ulaşmak mümkün olmaktadır. Ana sayfada sol sütunda yer alan Bütçe seçeneği üzerinden STK'lar için önemli olacak birçok bilgi ve veriye ulaşılmaktadır.

²⁶ Bütçe yapma süreci ve STK'ların katılım aşamaları ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Yentürk, N., 2011b ve Mutluer, K., Öner, E., ve Kesik, A., 2007.

 T.C. MALİYE BAKANLIĞI Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü		
BÜMKO		
Hakkında		
Bütçe	Bütçe Hazırlama Süreci	
	Orta Vadeli Program	
İstatistikler	Orta Vadeli Mali Plan ve Ekleri	
Raporlar	Bütçe Çağrısı ve Bütçe Hazırlama Rehberi	
Mevzuat	Yatırım Programı Hazırlama Rehberi	
Eğitimler	Bütçe Gerekçesi	
Yayınlar	Bütçe Kanunu ve Ekleri	
AB ve Uluslararası İlişkiler	Maliye Bakanının Bütçe Sunuş Konuşmaları	
	Aylık Bütçe Uygulama Sonuçları (Basın Açıklamaları)	
	e-bütçe	
	Analitik Bütçe Sınıflandırması	

Yukarıda görülen bu seçeneklerden Bütçe Kanunu ve Ekleri seçildiğinde 2007 yılından itibaren bütçe kanunlarına ve ekleri ile ilgili seçeneklere ulaşılmaktadır.

Bu seçeneklerden “Bütçe Türleri İtibariyle Ödenek (A) Cetveli İcmalleri” seçeneğine gidildiğinde, ilgili yılın kanunlaşan harcama verilerine (genel, özel bütçeli vb. idareler için) tek tek ekonomik ve fonksiyonel sınıflandırmalara göre verilmiş harcamalara excel ve pdf formatlarında ulaşılmaktadır.

BAŞLANGIÇ (KANUNLAŞAN) ÖDENEKLERİ (BÖ)	
Genel Bütçeli İdareler (A) Cetveli İcmali (Ekonomik Sınıflandırma)	
Yükseköğretim Kurumları (A) Cetveli İcmali (Ekonomik Sınıflandırma)	
Özel Bütçeli Diğer İdareler (A) Cetveli İcmali (Ekonomik Sınıflandırma)	
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar (A) Cetveli İcmali (Ekonomik Sınıflandırma)	
Genel Bütçeli İdareler (A) Cetveli İcmali (Fonksiyonel Sınıflandırma)	
Yükseköğretim Kurumları (A) Cetveli İcmali (Fonksiyonel Sınıflandırma)	
Özel Bütçeli Diğer İdareler (A) Cetveli İcmali (Fonksiyonel Sınıflandırma)	
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar (A) Cetveli İcmali (Fonksiyonel Sınıflandırma)	

Örneğin, eğer Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın 2013 yılı için kanunlaşmış harcamalarını görmek istiyorsanız, genel bütçeli idarelerin ekonomik ya da fonksiyonel sınıflandırmaya göre verilmiş cetvelini seçmeniz yeterli olacaktır.

Kaynak 8: Bütçe Gerekçeleri

Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (BÜMKO) bütçe hazırlama sürecinde Bütçe Hazırlama Rehberi'nin yayınlanması ve idarelerin bütçe tekliflerinin uygunluk ve ekonomik dayanaklarının görüşülmesi konusunda önemli görevler yerine getirmektedir. Bu kapsamda, her yıl Ekim ayında gelecek yılın Bütçe Gerekçesi ve yıl sonunda kanunlaşacak olan Bütçe Kanunu Tasarısı ve Ekleri hazırlanıp yayınlanmakta ve internet sitesine konulmaktadır. 2006 yılından itibaren her yılın bütçe gerekçelerine, <http://www.bumko.gov.tr> adresinden ulaşmak mümkün olmaktadır. Ana sayfada sol sütunda yer alan Bütçe seçeneği üzerinden STK'lar için önemli olacak birçok bilgi ve veriye ulaşılmaktadır.

Yukarıda görülen bu seçeneklerden Bütçe Gerekçesi seçildiğinde, 2007 yılından itibaren bütçe gerekçeleri seçeneklerine ulaşılmaktadır. Herhangi bir yılın bütçe gerekçesini seçtiğimizde karşımıza çıkan belge indirilebilir durumdadır. Belgenin ister tümünü ister ayrı ayrı bölümlerini indirme seçenekleri bulunmaktadır.

Bütçe gerekçelerinde ilgili yıla ilişkin harcama verileri dışında daha sonraki iki yıla ilişkin harcama verileri de yer almaktadır. Bu verilere Bütçe Gerekçesi'nin Bütçe Kanun Tasarısı başlığından ulaşılabilmektedir. Örneğin, 2011 yılı Bütçe Gerekçesi'nde 2012 ve 2013 yıllarına ait idarelerin ekonomik ve fonksiyonel sınıflandırmaya göre verilmiş öngörülen harcamaları yer almaktadır. Bütçe gerekçelerinde ayrıca OVMP'lerde öngörülmüş harcama verileri de bulunmaktadır. Ancak Bütçe Kanun Tasarısı başlığında yer alan öngörüler daha güncel olduğundan OVMP başlığındaki bilgiler tercih edilmemelidir.

Kaynak 9: YURTKUR'a Merkezi Yönetim Bütçesinden Yapılan Transferler

Kaynak no. 1, Adım 5'i tamamlayın.

Adım 6:

İstedığınız yıllar için EKOD4 seçeneğini tıklayın. Burada karşınıza çıkan listeden aşağıda bulunan kodlarla ulaşmanız gerekmektedir:

5.2.2.13 Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü'ne hazine yardımı

5.8.2.2. Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü'ne verilen paylar

7.1.2.13. Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü'ne sermaye transferi

Kaynak 10: Ortalama Döviz Kuru

Ortalama döviz kuru Kalkınma Bakanlığı (2012'ye kadar DPT) tarafından üretilen Temel Ekonomik Göstergeler'den alınmaktadır.

www.dpt.gov.tr adresinden Gösterge ve İstatistikler seçeneğinin altında yer alan Temel Ekonomik Göstergeler seçeneğine girilince yıl ve ay seçenekleri bulunmaktadır. Bu seçenekten, üç ay kadar geriden olmak üzere en güncel ekonomik ve sosyal verilere ulaşılabilir.

Dış Ticaret ve Ödemeler Dengesi tablosunda yer alan Aylık Ortalama Döviz kurları seçeneğinden, yıllık ortalama ve aylık ortalama döviz kurlarına ulaşılabilir.

Kaynak 11: GAP İdaresi Faaliyet Raporları

www.gap.gov.tr adresinden GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı seçeneğinin altında faaliyet raporları yer almaktadır.

<http://www.gap.gov.tr/gap-bki/gap-bki-faaliyet-raporlari>

Faaliyet raporlarının mali bilgiler kısmında idarenin toplam harcaması ve birimlere göre harcamaları yer almaktadır.

Kaynak 12: TÜBİTAK Faaliyet Raporları

www.tubitak.gov.tr adresinden Hakkımızda seçeneğinin altında yer alan, Mevzuat/Stratejik Yönetim Belgeleri altında yer almaktadır.

<http://www.tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/hakkimizda/icerik-stratejik-yonetim-belgeleri>

Faaliyet raporlarının birimlerinin faaliyetleri altında Teknogirişim Destek Programı yer almaktadır. Teknogirişim Destek Programı çerçevesinde yapılan harcamalara buradan ulaşılabilir.

Eklerde ise EK 2 başlığında lisans, lisansüstü vd. öğrencilerine yönelik verilen bursların miktarı tablo olarak yer almaktadır.

EK 2: Gençlerin Güçlendirilmesine Yönelik Harcamaların İzlenmesinde İnternette Ulaşılamayan Veriler

Yerel yönetimlerin gençlere, çocuklara, engellilere yönelik harcamalarına ulaşmak mümkün olmaktadır. O nedenle, daha önce belirtildiği gibi, bu kılavuz kapsamında sadece Merkezi Yönetim kapsamındaki idarelerin harcamaları izlenmiştir. Aşağıda verilerine ulaşmakta kısıtlar bulunan Merkezi Yönetim idareleri ile ilgili açıklamalarda bulunulacaktır.

Ulusal Ajans

Kurumun internet sitesinden Hayatboyu Öğrenme Programları'nın ve Gençlik Programları'nın toplam harcamalarına ve bu programlara yönelik ulusal katkıya ilişkin verilere ulaşmak mümkün olmaktadır. Ancak bu programların alt programlarına yönelik harcama bilgisi bulunmamaktadır. Bu bilgilerin de internete konulması gençlere yönelik harcamaların doğru hesaplanması için yararlı olacaktır.

İŞKUR

İŞKUR'un Faaliyet Raporu'nda, İŞKUR tarafından düzenlenen programlardan yararlananların cinsiyetlerine göre dağılımı bulunmakta ancak yararlananların yaş gruplarına göre dağılımı bulunmamaktadır. Bu programlardan yararlananların yaş grubuna göre dağılımı gençlere yönelik harcamaların hesaplanmasına önemli katkı sağlayacaktır.

Diğer yandan, faaliyet raporlarında kurslarla ilgili katılımcı sayılarına yer verilmekte ancak bu kurslar için harcanan kaynaklar ayrı olarak görülmemektedir. Harcamaların izlenebilmesi açısından bu kaynakların da yayınlanması yararlı olacaktır.

İşsizlik sigortası giderlerinin içine yeni eklenen giderlerden bir diğeri İstihdam Paketi olarak bilinen 5763 sayılı İş Kanunu ile belirlenmektedir. Bu paket ile gençlerin ve kadınların istihdamı teşvik edilmiştir. 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kurumu'nun geçici 7. ve 10. maddeleri çerçevesinden İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanarak SGK'ya yatırılan primler 2011 ve 2012 yılında tahakkuk etmiştir. Ancak bu bilgilere yayınlanmış bir kaynaktan ulaşamamaktadır. Ayrıca, bilgi isteme kapsamında alınan bilgiye göre gençlere ve kadınlara yönelik yatırılan teşvikler kurum tarafından da ayrıştırılamamaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın harcamaları içinde gençlere ve çocuğa yönelik müze ve sanat faaliyetleri ile ilgili kalemler bulunmaktadır. Örneğin, halk kütüphanelerinden, müzelerden, opera ve bale hizmetlerinden gençler yararlanmaktadır. Ancak özel olarak gençlere yönelik ve harcaması ayrı olarak izlenen bir faaliyet bulunmamaktadır. Diğer yandan, sanatçıların ve kültür alanında çalışanların sınır ötesi dolaşımının geliştirilmesi ve kültürlerarası diyalogun artırılması amacıyla Avrupa kültür programları irtibat noktası Kültür ve Turizm Bakanlığı'dır ve bu programa merkezi hükümetin katkısı yıllık 1.490.000 avrodur. Ancak bu program dahilinde fonlanan projelerin gençlere yönelik olup olmadığına ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır.

KOSGEB

KOSGEB çerçevesinde girişimcilere yönelik destekler bulunmaktadır. KOSGEB tarafından 2008 yılında geri ödemesiz yapılan destekler kapsamında 112 şirkete girişimciliği geliştirme destekleri verilmiştir. Ancak bu sayının kaç tanesinin genç girişimcilere yönelik olduğu bilinmemektedir.

GAP İdaresi, İnsani ve Sosyal Gelişme Genel Koordinatörlüğü

Harcamalarının kapsamı nedeniyle GAP İdaresi'nin İnsani ve Sosyal Gelişme Genel Koordinatörlüğü'nün harcamaları "sosyal güvenlik ve sosyal yardım" harcamaları arasında düşünülmelidir. Nitekim 2006 yılında bu kordinatörlüğün giderleri fonksiyonel sınıflandırmada "sosyal güvenlik ve sosyal yardım" harcamalarının altına yazılmışken, daha sonraki yıllarda başka harcama sınıflarına dahil edilmiştir. GAP İdaresi'nin İnsani ve Sosyal Gelişme Genel Koordinatörlüğü'nün harcamalarını genel olarak "sosyal güvenlik ve sosyal yardım" harcaması olarak kabul ettikten sonra bunların arasından doğrudan ve dolaylı olarak gençlere yönelik olanları ayırtırmak gerekmektedir. İdaresinin harcamalarının kadına, çocuğa ve gençlere yönelik olarak ayırtılarak yayınlanmaması bu harcamaların izlenmesinde önemli bir eksiklik olmaktadır.

Kalkınma Bakanlığı, SODES Gençliğe Yönelik Proje Harcamaları

Gençlere yönelik sosyal hizmet ve sosyal yardım harcamaları içinde oldukça küçük bir harcama oluştursa da, tüm projelerin amaç ve bütçelerinin ayrı ayrı internette açıklanmış olması şeffaflık açısından örnek oluşturmaktadır. Ne yazık ki, bu şeffaflık 2010 yılında sona ermiştir. Bakanlığın, 2008 ve 2009 yılları için internet sitesinden yayınladığı projeler ve bütçeleri 2010 ve 2011 yılları için kısıtlı olarak yayınlanmış ve projelerle ilgili bilgiler verilirken bütçelerine yer verilmemiştir. 2010 ve 2011 yılları için projelerin bütçe bilgileri yetkililerden talep edilerek alınmıştır.

EK 3: Gençlere Yönelik En Büyük Kamu Harcaması: Eğitim Harcamaları

Kılavuzun başında da değinildiği gibi, gençlere yönelik eğitim harcamaları yazarların bilinçli bir tercihi olarak bu kılavuzun merkezine oturtulmamıştır. Elbette gençlere yönelik eğitim harcamalarını da gençlerin güçlendirilmesine yönelik kamu harcamaları içerisinde değerlendiriyoruz. Harcama büyüklüğü olarak bakıldığında da, eğitim harcamaları gençlerin güçlendirilmesine yönelik kamu harcamalarının en önemli parçalarından birini oluşturmaktadır. Eğitim hizmetlerinin tüm gençlere eşit ve kaliteli olarak sağlanması ve eğitimin gençlerin kendilerine, içinde yaşadıkları topluma ve dünyaya yönelik meraklarını arttıracak biçimde sunulması gençlerin güçlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Ancak kamunun gençlerin güçlendirilmesine yönelik tek rolünün eğitim hizmetleri olduğu algısı hatalıdır. Gençlerin ihtiyaçları çok boyutludur ve eğitim hizmetleri alanı bu ihtiyaçların yalnızca bir bölümünü oluşturmaktadır. Fakat gerek kamuoyunda gerekse akademik yazında gençlere yönelik kamu destekleri tartışıldığında, tüm tartışma eğitim alanına indirgenmekte ve bunun sonucu olarak gençlerin eğitim hizmetlerine erişimini de belirleyen diğer ihtiyaçları göz ardı edilebilmektedir. Eğitim harcamalarının yalnızca eğitim alanına odaklanan ve eğitim politikaları alanında uzmanlıktan yararlanan başka bir çalışmada ayrıca değerlendirilmesi uygun olacaktır. Bu nedenle, Merkezi Yönetim harcamaları içinde yer alan eğitim harcamalarını kılavuzun içinde değil, ayrı olarak burada ve genel hatlarıyla ele almayı tercih ettik.

Eğitim harcamalarının çocuğa, gençlere ve yetişkin eğitime yönelik harcamalar açısından sınıflandırılması, var olan ekonomik ve fonksiyonel koda göre yapılan sınıflandırmalarda ayrı olarak görülememektedir. Merkezi Yönetim kapsamında genel bütçeli ve özel bütçeli kurumların 3. düzey fonksiyonel sınıflandırmasının eğitim hizmetleri alt kalemlerinde okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim hizmetlerine yönelik harcamalar ayrı ayrı görülebilmektedir (Ek 3, Tablo 1).²⁷

Bu bilgiler ışığında, toplam eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı 2008 yılında yüzde 3,25 iken bu oran 2012 yılında yüzde 3,75'e yükselmiştir.

²⁷ Fonksiyonel sınıflandırma ve düzeyleri için bkz. Yentürk, 2011.

EK 3, Tablo 1: Merkezi Yönetim Genel ve Özel Bütçe Kapsamındaki İdarelerin Eğitim Hizmetleri Harcamalarının Eğitim Düzeylerine göre Sınıflandırılması, bin TL.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Okul Öncesi ve İlköğretim Hizmetleri	10.162.252	12.002.813	13.443.607	15.064.548	17.516.076	19.702.622	21.282.982
Okul Öncesi Eğitim Hizmetleri	192.070	245.905	285.350	300.859	376.704	563.597	599.870
İlköğretim Hizmetleri	9.970.182	11.756.908	13.158.257	14.763.689	17.139.372	19.139.025	20.683.112
Ortaöğretim Hizmetleri	4.771.779	5.537.522	6.421.716	7.387.252	8.678.853	10.426.544	11.963.825
Ortaöğretim Genel Programlar	2.380.141	2.837.563	3.340.390	3.749.000	4.282.539	5.082.573	5.545.667
Mesleki ve Teknik Ortaöğretim	2.385.150	2.694.112	3.075.464	3.628.621	4.385.591	5.331.501	6.403.158
Sınıflandırmaya Girmeyen Ortaöğretim Hizmetleri	6.488	5.847	5.862	9.631	10.723	12.470	15.000
Yükseköğretim Hizmetleri	4.866.993	5.621.567	6.429.122	7.677.435	9.049.997	10.943.734	12.024.934
Üniversiteler ve Yükseköğretim Hizmeti Veren Kurumlar	4.624.725	5.367.005	6.137.046	7.325.365	8.663.096	10.481.856	11.516.460
Doktora Eğitimi Veren Yükseköğretim Hizmetleri	242.268	254.562	292.076	352.070	386.901	462.148	508.474
DİĞER	2.417.497	2.558.412	4.198.577	5.624.187	6.224.905	7.442.175	7.789.658
Seviyeye Göre Sınıflandırmamayan Eğitim Hizmetleri	789.584	725.894	815.941	921.924	1.094.122	1.386.109	1.721.583
Eğitime Yardımcı Hizmetleri	1.000.107	1.148.322	1.533.211	2.515.229	2.696.484	3.506.653	3.168.386
Eğitime İlişkin Araştırma ve Geliştirme Hizmetleri	279.083	315.976	359.309	599.347	578.039	746.625	699.796
Eğitime İlişkin Araştırma ve Geliştirme Hizmetleri	279.083	315.976	359.309	599.347	578.039	746.625	699.796
Sınıflandırmaya Girmeyen Eğitim Hizmetleri	348.723	368.220	1.490.116	1.587.687	1.856.260	1.802.788	2.199.893
Sınıflandırmaya Girmeyen Eğitim Hizmetleri	348.723	368.220	1.490.116	1.587.687	1.856.260	1.802.788	2.199.893
TOPLAM EĞİTİM HİZMETLERİ	22.218.521	25.720.314	30.493.022	35.753.422	41.469.831	48.515.075	53.061.399
GSYH	758.391.000	843.178.000	950.534.000	952.559.000	1.098.799.000	1.297.713.000	1.416.817.000
TOPLAM EĞİTİM HİZMETLERİ/GSYH %	2,93	3,05	3,21	3,75	3,77	3,74	3,75
Bilgi İçin							
ÇOCUĞA YÖNELİK EĞİTİM HİZMETLERİ	14.934.031	17.540.335	19.865.323	22.451.800	26.194.929	30.129.166	33.246.807
Okul Öncesi ve İlköğretim Hizmetleri	10.162.252	12.002.813	13.443.607	15.064.548	17.516.076	19.702.622	21.282.982
Ortaöğretim Hizmetleri	4.771.779	5.537.522	6.421.716	7.387.252	8.678.853	10.426.544	11.963.825
ÇOCUĞA YÖNELİK EĞİTİM HİZMETLERİ/GSYH %	1,97	2,08	2,09	2,36	2,38	2,32	2,35
GENÇLERE YÖNELİK EĞİTİM HİZMETLERİ	9.638.772	11.159.089	12.850.838	15.064.687	17.728.850	21.370.278	23.988.759
Ortaöğretim Hizmetleri	4.771.779	5.537.522	6.421.716	7.387.252	8.678.853	10.426.544	11.963.825
Yükseköğretim Hizmetleri	4.866.993	5.621.567	6.429.122	7.677.435	9.049.997	10.943.734	12.024.934
GENÇLERE YÖNELİK EĞİTİM HİZMETLERİ/GSYH %	1,27	1,32	1,35	1,58	1,61	1,65	1,69

Kaynak: 2006-2011 arası gerçekleşmiş harcamaları. Merkezi Yönetimin Genel ve Özel bütçeli kurumlarını kapsamaktadır. Bkz. <http://www.muhasabat.gov.tr> ve Ek 1. Veri kaynakları. kaynak no 12.

Eğitim harcamalarını çocuk ve gençlere yönelik olarak ayırıştırırken 15-18 yaş grubuna yönelik harcamaların hangi gruba dahil edileceği de bir başka tartışma konusudur. En yüksek harcamaları tahmin etmek ilkesinden yola çıkarak çocuğa yönelik eğitim harcamaları içerisinde okul öncesi, ilköğretim hizmetleri ve ortaöğretim harcamalarını dahil ederken, gençliğe yönelik harcamalarına yükseköğretim harcamalarının yanı sıra ortaöğretim harcamalarını da tekrar dahil ettik. Dolayısıyla, bizim çalışmalarımızdan yola çıkarak, çocuklara ve gençlere yönelik toplam eğitim harcamaları hesaplanmak istendiğinde, bu mükerrerliğin hesaba katılması uygun olacaktır.

Eğitim harcamaları Ek 3, Tablo 1'de son bölümde, gerçekleşmiş veriler üzerinden çocuğa ve gençlere yönelik olarak ayrı ayrı izlenebilmektedir. Tablo 1'de görüldüğü gibi, çocuğa yönelik eğitim hizmetleri 2012 yılı için 33 milyar TL civarındadır ve çocuğa yönelik eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı yüzde 2,35'tir. 2009 yılından beri çocuğa yönelik eğitim hizmetlerinin GSYH'ye oranında bir artış görülmemektedir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi, gençlere yönelik eğitim hizmetleri 2012 yılı için 24 milyar TL civarındadır ve gençlere yönelik eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı yüzde 1,69'dur. 2006 yılından bu yana gençlere yönelik eğitim hizmetlerinin GSYH'ye oranında küçük de olsa bir artış görülmektedir.

Eğitim hizmetlerinin tüm eğitim almak isteyen gençlerin erişimine açılması, eğitim hizmetlerinin tüm gençler için eşit, erişilebilir ve kaliteli hale getirilmesi ve eğitimin gençlerin gelişimine katkı sunacak nitelikte verilmesi için kaynak ayrılması gençlerin güçlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte, çoğunluktan farklı özellikleri bulunan ya da herhangi bir nedenle ayrımcılığa maruz kalma riski bulunan gençlerin örgün eğitim içerisinde ayrımcılığa maruz kalmadan eğitimlerini sürdürebilmeleri için öğretmenlere ve tüm öğrencilere yönelik farklılıklarla bir arada yaşam becerileri kazandırmaya yönelik eğitim programlarına kaynak ayrılması gerekmektedir.

EK 4: Birinci Öğrenim ve Açık Öğrenimden Alınan Harçlar

YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARININ 2008-2010 DÖNEMİ ÖRGÜN VE YAYGIN ÖĞRETİMDEN ELDE EDİLEN GELİRLERİ (TL)					
KURUMLAR	2008	2009	2010	2011	2012
ANKARA ÜNİVERSİTESİ	15.400.000	14.873.000	15.879.000	16.234.000	16.008.150
ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	13.193.000	13.212.000	15.648.000	15.917.000	17.689.000
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	13.000.000	15.097.000	14.952.000	14.936.000	16.118.000
GAZİ ÜNİVERSİTESİ	22.209.000	22.594.000	20.110.000	22.124.000	17.000.000
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	24.533.670	30.092.187	31.955.800	30.919.500	31.413.000
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	5.670.000	7.250.000	8.411.000	10.920.000	8.180.000
BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ	12.250.000	15.000.000	13.256.000	12.743.000	13.543.000
MARMARA ÜNİVERSİTESİ	13.820.000	16.395.000	18.271.000	16.821.000	15.715.000
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	4.982.000	8.450.000	8.404.000	5.510.000	6.510.000
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ	2.220.000	2.668.000	2.821.000	2.500.000	2.800.000
EGE ÜNİVERSİTESİ	13.230.000	14.977.000	15.065.000	11.467.000	13.816.000
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	8.000.000	11.831.000	12.438.000	9.135.000	13.000.000
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ	3.303.000	4.908.000	5.132.000	5.997.000	5.388.000
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	7.900.000	11.690.000	9.831.000	9.646.000	9.390.000
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	70.886.227	77.507.000	60.368.000	63.527.000	55.141.000
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	13.850.000	13.750.000	13.534.000	14.532.000	12.915.000
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	3.505.000	6.773.000	6.650.000	5.067.000	7.761.000
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	8.012.000	12.178.000	12.405.000	10.808.000	10.284.000
CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ	4.950.080	6.042.000	5.582.500	5.701.000	5.507.000
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	6.900.000	11.960.000	11.176.000	9.420.000	12.927.000
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ	4.750.000	6.818.000	6.980.000	6.567.000	7.554.000
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	7.523.000	8.041.000	9.288.000	9.260.000	9.671.000
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	7.400.000	9.369.000	9.160.000	9.467.500	8.423.000
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	4.300.000	5.123.000	5.245.000	4.181.000	5.239.500
FIRAT ÜNİVERSİTESİ	2.917.000	3.884.000	5.723.000	5.381.000	6.025.000
DİCLE ÜNİVERSİTESİ	2.965.000	3.448.000	4.297.000	3.930.000	4.184.000
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ	4.333.000	4.133.300	3.670.000	3.831.000	4.450.000
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	3.800.000	5.327.000	5.341.000	5.272.000	5.208.000
İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	984.000	1.194.000	750.000	764.000	930.000
GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	570.000	623.000	337.000	445.000	449.000
HARRAN ÜNİVERSİTESİ	2.385.917	3.131.000	3.816.800	3.379.000	3.657.600
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	4.152.000	6.108.000	6.624.500	6.403.800	5.685.000
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ	3.825.000	4.301.000	4.086.000	4.927.000	3.820.000
ZONGULDAK KARAEĞLİ ÜNİVERSİTESİ	4.394.000	3.854.000	4.040.000	5.143.000	4.538.000
MERSİN ÜNİVERSİTESİ	5.655.630	5.234.500	6.138.000	5.660.000	6.599.000
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	3.520.000	3.900.000	5.034.500	5.107.000	4.882.000
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ	3.102.000	4.487.000	5.405.000	4.076.000	4.050.000
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	7.500.000	8.550.000	9.083.550	8.986.050	9.034.200
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	6.560.000	7.830.000	9.550.000	6.211.000	9.950.000
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ	6.024.000	6.124.000	4.300.000	5.271.500	6.627.000
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ	3.500.000	3.800.000	4.144.000	3.963.000	4.530.000
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ	2.360.000	2.970.000	4.450.000	3.100.000	3.634.000
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ	5.910.000	5.916.000	6.314.000	6.037.000	5.564.000
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ	3.600.000	2.751.000	2.191.000	2.233.000	2.283.000
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ	3.885.000	4.607.000	5.566.000	5.493.000	5.629.000
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ	2.173.000	3.126.000	3.850.000	2.641.000	3.062.000
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ	4.500.000	5.000.000	4.522.300	5.381.000	3.891.000
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ	2.275.000	3.172.000	3.030.000	2.450.000	3.277.000

MUĞLA ÜNİVERSİTESİ	3.058.000	4.349.000	6.540.000	4.220.000	3.799.000
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ	2.524.000	2.518.000	4.300.000	3.530.000	4.000.000
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ	1.046.000	1.412.000	2.777.000	2.034.000	2.228.000
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ	4.920.000	6.090.000	5.977.800	4.057.100	5.533.100
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ	3.800.000	4.030.000	4.125.000	610.000	1.200.000
AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ	950.000	875.000	3.979.000	1.367.000	1.074.000
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ	980.000	1.275.500	1.485.000	1.424.000	1.972.000
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ	1.143.000	1.151.000	1.016.000	628.000	1.215.000
MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ	1.254.000	1.520.000	1.812.000	2.020.000	2.240.000
UŞAK ÜNİVERSİTESİ	2.309.500	2.184.680	2.506.800	2.696.100	2.777.100
RİZE ÜNİVERSİTESİ	968.000	1.245.000	1.765.000	1.606.000	2.138.000
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ	1.500.000	1.629.000	2.115.000	2.007.000	2.479.000
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ	750.000	847.100	1.062.100	844.100	1.946.700
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ	762.000	936.000	850.000	1.030.000	1.227.000
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ	1.200.000	1.300.000	1.700.000	1.900.000	1.708.000
HİTİT ÜNİVERSİTESİ	720.500	811.200	806.000	924.500	1.226.000
BOZOK ÜNİVERSİTESİ	1.186.000	1.716.000	1.493.700	1.381.500	1.588.000
ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ	625.000	700.000	100.000	510.500	1.133.000
ORDU ÜNİVERSİTESİ	1.220.000	983.000	1.002.000	1.237.000	1.240.000
AMASYA ÜNİVERSİTESİ	639.000	743.650	800.000	802.000	1.359.300
KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ	549.000	357.600	386.000	395.000	591.000
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ	368.000	424.000	296.000	454.000	624.000
SİNOP ÜNİVERSİTESİ	500.000	511.600	462.100	311.700	391.000
SİİRT ÜNİVERSİTESİ	317.000	520.000	394.500	550.000	620.000
NEVŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	974.000	1.011.000	823.900	900.000	966.000
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ	900.000	1.220.000	864.421	1.086.000	1.676.000
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ	414.900	488.000	542.000	584.000	804.000
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ	690.000	726.000	638.300	581.700	586.000
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ	120.000	302.000	363.000	609.000	701.000
BİLECİK ÜNİVERSİTESİ	1.161.000	975.000	1.017.000	1.023.000	898.000
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ	315.000	377.000	445.000	538.000	688.000
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ	732.000	800.000	696.000	753.000	900.000
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ	500.000	737.000	743.000	713.000	760.000
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ	95.000	107.000	113.000	232.000	358.000
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ	140.000	170.000	200.000	359.000	475.000
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ	100.000	151.000	200.000	324.000	407.000
BATMAN ÜNİVERSİTESİ	200.000	134.000	217.000	230.000	192.000
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ		295.000	275.000	262.000	300.000
BARTIN ÜNİVERSİTESİ		500.000	397.000	305.000	600.000
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ		266.500	296.000	200.000	300.000
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ		405.000	318.000	567.000	700.000
HAKKARİ ÜNİVERSİTESİ		266.000	276.000	105.000	90.000
IĞDIR ÜNİVERSİTESİ		267.800	292.000	185.500	347.000
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ		48.000	35.000	18.600	46.000
TUNCELİ ÜNİVERSİTESİ		42.000	32.900	56.000	185.000
YALOVA ÜNİVERSİTESİ		144.400	75.000	95.200	163.500
TÜRK ALMAN ÜNİVERSİTESİ					33.000
BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ					35.000
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ					7.000
Toplam	422.308.424	497.631.017	501.436.471	475.751.850	490.478.150
Kaynak: BÜMKO, Gelir Cetvelleri, www.bumko.gov.tr, Ek 1, Veri Kaynakları, no. 3.					

Ek 5: YURTKUR Yurt İdare ve İşletme Yönetmeliği²⁸ Özeti: **(Disiplin İşlemleri ve seçilmiş maddeler)**

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı, Kurum tarafından işletilen yurtlarda idare, işletme, barındırma usul ve esaslarını düzenlemek suretiyle yüksek öğrenim öğrencilerinin eğitim ve öğretimlerini kolaylaştırmak, sosyal ve kültürel gelişmelerine yardımcı olmaktır.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik, Kurum tarafından işletilen yurtlarda barındırılacak öğrencilerde aranacak şartlar, yurtların idaresi, işletmesi, öğrenci disiplin işlemleri, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler ile özel ve gece hizmetlerine ait usul ve esasları kapsar.

(...)

Madde 17- Yurtların olağanüstü olarak süreli veya süresiz kapatılmasına neden olan durumlar şunlardır:

- Yurtta kalan öğrencilerin huzur ve güvenliğini sarsıcı veya yok edici olayların çıkması,
- Yurdun bir bölümünün dahi olsa kanun, tüzük ve yönetmeliklere aykırı maksatlarla veya yurt idaresinin izni olmayan faaliyetler için kullanılması,
- Yurtta, yurt öğrencisi olmayan kişilerin uyarıya rağmen kalmaya devam etmeleri,
- Yurdun genel düzeninin bozulması, idarenin çalışma, öğrencilerin ise güven içinde barınma imkânlarının ortadan kalkması,
- Yetkili mercilerin emirlerini dinlemeyerek, bir kısım öğrenciler tarafından da olsa yurdun işgal edilmesi veya toplu direnişe geçilmesi.

Kapatma kararı vermeye ve süresini tespiti Yönetim Kurulu yetkilidir. Gecikmesinde sakınca görülen hallerde Genel Müdür de kapatma kararı verebilir. Ancak, Genel Müdür kapatma kararını Yönetim Kurulu'nun ilk toplantısında onaya sunar.

Yurdun olağanüstü kapatılması halinde yurt derhal boşaltılır. Gerekğinde güvenlik kuvvetlerinden yardım istenir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Disiplin İşlemleri

Öğrencilerin uymak zorunda oldukları hususlar

Madde 20- Yurt öğrencileri; Kurum tarafından tespit edilen yurt kurallarına uymak zorundadırlar. Bu kurallara uymayanlar ile yüksek öğrenim öğrenciliği sıfat ve onuruna aykırı harekette bulunan, doğrudan veya dolaylı olarak kurumların sükûn, huzur ve çalışma düzenini bozan eylemlere katılan, bunları teşvik veya tahrik edenlere fiillerine uyan disiplin cezaları uygulanır.

Uyarı cezası

Madde 21- Uyarı cezası; öğrencinin yurt içindeki davranışlarında daha dikkatli olması hususunda yazılı olarak uyarılmasıdır.

Uyarı cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

- Yatağını düzeltmemek,
- Kişilerle olan ilişkilerinde kaba ve saygısız davranmak, çevresini temiz tutmamayı alışkanlık haline getirmek, başkalarını rahatsız edecek şekilde yatakhane, kantin ve benzeri yerler ile okuma oda ve salonları, koridorlar gibi genel yerlerde gürültü yapmak, yüksek sesle konuşmak, bağırarak, şarkı söylemek, ses ve görüntü aletlerini kullanmak,

²⁸ Bu yönetmelik 03.01.1999 gün ve 23572 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

- c) Yatakhane ve müşterek kullanıma verilen yer ve eşyanın temizlik, tertip ve düzenine özen göstermemek (Uyulmadığı takdirde odada bulunan tüm öğrenciler için bu maddede belirtilen ceza uygulanır),
- d) Yatakhanelerde kokuşmuş veya bozulmaya elverişli yiyecekler bulundurmak,
- e) Ziyaretçilerini bu amaçla ayrılmış yer ve zamanlar dışında kabul etmek,
- f) Yurt eşya ve malzemelerinin yerini izinsiz değiştirmek,
- g) Su ve elektrik tüketiminde savurganlığa sebep olmak,
- h) Öğrenci yoklama çizelgesini zamanında imzalamamak,
- ı) Yatakhane, banyo, spor salonu ve benzeri müşterek kullanılan yerlere girip çıkmada zaman tablosuna uymamak,
- j) Daimi ikametgâh adresindeki değişikliği en geç 30 gün içerisinde yurt idaresine bildirmemek,
- k) Geceyi izinsiz ve mazeretsiz olarak bir gün yurdun dışında geçirmek,
- l) Yurtta bulunması gerekli zamanlarda, izinsiz olarak yurttan ayrılmak veya belirlenen saatten sonra yurda gelmek,
- m) Yemekhane ve yurt idaresinin göstereceği yerlerden başka yerlerde yemek yemek; yemek, çay, kahve ve benzeri şeyleri hazırlamak,
- n) Kullanılmasına izin verilmeyen yerlerde elektrikli, ispirotolu, gazlı ve benzeri araç, gereç bulundurmak ve kullanmak (sahibi belirlenemediği takdirde odada bulunan tüm öğrenciler için bu maddede belirtilen ceza uygulanır),
- o) Yasaklanan yerlerde sigara içmek,
- p) Yukarıda sayılan fiil veya hallere benzer davranışlarda bulunmak.

Kınama cezası

Madde 22- Kınama cezası; öğrenciye yurt içindeki davranışlarında kusurlu bulunduğu yazılı olarak bildirilmesidir.

Kınama cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

- a) Yurttan ayrılırken veya yurt idaresince gerekli görülen zamanlarda dolap, bavul ve benzeri özel eşyalarını, yurt idaresinin denetimine açık bulundurmamak,
- b) Her ne şekilde olursa olsun, yurt idaresinden izin almadan bağış toplamak,
- c) Yurt bina ve tesislerinin herhangi bir yerine, demirbaş eşyaya resim yapmak, yazı yazmak, ilan, poster ve afiş yapıştırmak,
- d) Yurt idaresince ya da idarenin izniyle asılmış duyuruları koparmak, yırtmak, karalamak veya değiştirmek,
- e) Yemek kuponlarını başkasına vermek ya da başkasının yerine kullanmak,
- f) Yurtta sağlık, huzur ve disiplinin sağlanması için yurt idaresince konulan kurallara uymamak, idarenin çalışmalarını güçleştirmek,
- g) Yasal niteliği bulunmayan, kazanç kastı ile oynanan kâr ve zarar, baht ve talihe bağlı oyun oynamak veya oynatmak,
- h) Sarhoşluk yüzünden yurt sakinlerini rahatsız edici davranışlarda bulunmak, yurt içinde alkolü içkiler kullanmak veya bulundurmak,
- ı) Genel ahlâk kurallarına uymayan, kişi veya toplumu tahrik eden davranış ve eylemlerde bulunmak,
- j) Yurt arkadaşlarını tehdit etmek, kavga çıkarmak,
- k) Geceyi izinsiz ve mazeretsiz üst üste iki gün yurdun dışında geçirmek,
- l) Yukarıda sayılan fiil veya hallere benzer davranışlarda bulunmak.

Yurttan süresiz çıkarma cezası

Madde 23- Yurttan süresiz çıkarma cezası; öğrencinin öğrenimi süresince kurum yurtlarından herhangi birine alınmamak üzere yurtla ilişkisinin kesilmesidir.

Yurttan süresiz çıkarma cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

- a) Hırsızlık yapmak,
- b) Yurt idarecilerini tehdit etmek, idare ve idarecilere karşı toplu ya da ferdi olarak sözlü ya da yazılı küçük düşürücü demeçte bulunmak, bunu özendirmek, kışkırtmak, fiili saldırıda bulunmak,
- c) Ateşli silah, mermi, bıçak ve benzeri salt saldırı veya savunmada kullanılmak üzere özel olarak yapılmış bulunan diğer alet ve maddeleri yurda sokmak, yapmak, taşımak veya bulundurmamak,
- d) Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet veya yasa dışı öğrenci olaylarına katılmak suçlarından gözaltına alınıp, adli makamlara intikal ettirilmiş olmak,
- e) Devletin güvenlik kuvvetlerine karşı gelmek, hakaret etmek, müessir fiilde bulunmak veya silah kullanmak,
- f) Milli birlik ve bütünlük duygularını zedeleyici veya bozucu maksatla bayrak ve sembol asmak, kullanmak, marşlar söylemek, açlık grevinde bulunmak, oturma eylemi yapmak, pankart taşımak veya asmak, ideolojik veya politik amaçlı gösteri, toplantı, tören düzenlemek, demeç vermek,
- g) Yurt bina ve tesisleri içinde herhangi bir yere veya dış duvarlarına ideolojik maksatla yazı yazmak, resim yapmak, afiş, poster ve benzeri şeyler yapıştırmak,
- h) Yasadışı kuruluş ve örgütlere üye olmak veya bu örgüt ve kuruluşlara yarar sağlayıcı etkinliklerde bulunmak,
- ı) Tabii veya sentetik uyuşturucu, uçucu ya da keyif verici maddeler kullanmak, taşımak, bulundurmamak veya ticaretini yapmak,
- j) Geceyi izinsiz ve mazeretsiz olarak üst üste üç gün yurdun dışında geçirmek,
- k) Yurt yöneticilerinin veya yurt disiplin kurulunun çağrılarına uymamak, çağrı yazılarını almaktan kaçınmak ya da disiplin yönünden takip ve soruşturmayla ilgili işleri engellemek,
- l) Yurdun öğrencisi olmayan kişilerin barındırılmasına yardımcı olmak veya yurt tanıtma kartını kullandırmak ya da kartını vererek yurda girilmesini sağlamak,
- m) 17'nci maddede belirtilen fiilleri işlemek, bu fiillerden birine iştirak etmek veya yurdun kapatılması durumunda yurdu kendiliğinden boşaltmamak.

Hakkında bu madde hükümlerine göre disiplin soruşturması yapılan öğrencinin 15 güne kadar yurt binalarına girmesini yurt müdürü tedbir olarak yasaklayabilir. Bu sürenin 15 günden fazla olması halinde Genel Müdürden onay alınır.

Yönetmeliğin bu maddesine göre yurttan ilişkisi kesilen öğrencilerin kredileri de kesilir.

Disiplin cezalarının onay mercileri

Madde 24- Disiplin cezalarının onay mercileri şunlardır:

- a) Uyarma cezası, yurt müdürü, bölge müdürü ve Genel Müdür tarafından re'sen verilebilir.
- b) Disiplin Kurulu tarafından teklif edilen uyarma cezası, yurt müdürünün, kınama cezası bölge müdürünün, yurttan süresiz çıkarma cezası Genel Müdürün onayı ile yürürlüğe girer.
- c) Yurt Müdürünün disiplin kurulu başkanı olması halinde, bu kurulun uyarma cezasına ilişkin kararları, ayrıca bir onaya gerek kalmadan yürürlüğe girer.
- d) Genel Müdür yurttan süresiz çıkarma, bölge müdürü kınama cezası tekliflerini bir derece hafifletebilir.

Disiplin suçunun tekrarı

Madde 25- Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya halin öğrencinin yurttaki barındığı sürede tekrarında, bir derece ağır ceza uygulanır. Ancak, öğrenciye geceyi izinsiz ve mazeretsiz yurtdışı dışında geçirmesi nedeni ile verilen uyarı ve kınama cezalarına ilişkin fiillerin tekrarında bir derece ağır ceza uygulanabilmesi için söz konusu fiillerin, içinde bulunulan öğretim yılında işlenmiş olması gerekmektedir.

Aynı derecede ceza gerektiren, fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulanmasında da bir derece ağır ceza verilir.

Disiplin cezasına itiraz

Madde 26- Disiplin cezalarının öğrenciye tebliği veya duyurulması tarihini takip eden 7 gün içinde öğrenci bir üst makama itiraz edebilir. İtiraz, kararın uygulanmasına engel olmaz. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir. Ancak, Genel Müdür süresiz çıkarmalarda, uygulamayı itiraz konusunda karar verilinceye kadar durdurabilir.

Disiplin kurulunun teşekkülü

Madde 27- Yurt Disiplin Kurulu; her yıl Eylül ayında yurt müdürünün teklifi ve bölge müdürünün onayı ile teşekkül eder.

Disiplin Kurulu yurt müdür yardımcısının (yok ise yurt müdürünün) başkanlığında, yardımcı hizmetler sınıfı dışındaki memur personel arasından görevlendirilecek iki veya dört üyeden oluşur. Ayrıca, iki de yedek üye aynı usulle tespit edilir. Memur personeli ikiden az olan yurtlarda Bölge Müdürlüğünce disiplin kurulu teşekkül ettirilerek Genel Müdürlükten onay alınır.

Disiplin Kurulu çoğunlukla toplanır ve karar çoğunlukla alınır. Oyların eşit olması halinde Başkanın oyu iki oy sayılır.

Disiplin kurulunun çalışma usul ve esasları

Madde 28- Disiplin Kurulu, yurtların disiplini ile ilgili konularda karar alır.

Disiplin Kurulu'nun çalışma usul ve esasları aşağıda belirtilmiştir.

- a) Öğrencinin, Disiplin Kurulu'na sevkinden önce yapılması gerekli inceleme ve araştırmalar, disiplin kurulu başkan ve üyesi dışında yurt müdürü veya görevlendireceği personel tarafından en kısa sürede yapılır. Görevlendirilen personel öğrencinin yazılı ifadesini de alarak sonucunu bir rapor halinde yurt müdürüne sunar.
- b) Araştırma veya incelemenin yurt müdürü veya görevli personel tarafından yapılmasını müteakip, yurt müdürü gerekli görürse disiplinle ilgili konuları iki gün içinde kurula havale eder.
- c) Disiplin Kurulu gerek görürse toplu olarak veya bir üyesini görevlendirerek soruşturmayı genişletebilir, ilgilili ve şahitlerini çağırarak dinleyebilir.
- d) Disiplin Kurulu tarafından savunması alınmadan öğrenciye ceza verilemez. Öğrenci tebliğ tarihinden itibaren yurttaki bulunduğu üç gün, yurttaki bulunmaması halinde ise yedi gün içinde yazılı savunma vermediği takdirde savunma hakkından vazgeçmiş sayılır.
- e) Disiplin Kurulu, savunmanın kurula intikal ettiği tarihten itibaren üç iş günü içerisinde toplanır. Yedi iş günü içinde karar verir. Bu süre içinde çalışmalar tamamlanmadığı takdirde ara karar alınarak yedi iş gününü geçmemek üzere süre uzatılabilir. Karar tarihini takip eden ilk iş günü kararın onay mercilerine intikali için gerekli işlemler tamamlanır.
- f) Karara bağlanacak olayın üyelerin şahsiyle ilgili olması halinde kurulda yedek üye görev alır.
- g) Disiplin cezası verilirken, öğrencinin yurt içinde ve dışındaki hal ve hareketi, yurt idaresi ve arkadaşlarına karşı tutumu, fiil veya hallerin ne gibi şartlar altında işlenmiş olduğu, psikolojik durumu ve diğer sebepler de gözönünde bulundurulur. Buna göre bir derece ağır veya hafif ceza verilebilir. Ceza tespitinde, aynı cezanın verilmesini gerektiren birden fazla suçun işlenmesi veya toplu suç işlemeyi teşvik, ağırlaştırıcı sebep sayılır. Birden çok cezanın verilmesini gerektiren fiillerin işlenmesi halinde ise bu fiillere ilişkin cezaların en ağırı verilir.

- h) Bu Yönetmelikte belirtilen suçların işlenmesine başkalarını zorlayan veya teşvik edenler hakkında da aynı cezalar uygulanır.
- ı) Onaylanan disiplin cezaları “Disiplin Kurulu Karar Defterine” yapıştırılır. Karar numarası yurtların hizmete açıldığı ay itibariyle yılı belirtilerek her öğretim yılında yeniden verilir.

Disiplin cezalarının tebliği

Madde 29- Disiplin cezalarının tebliği aşağıdaki usul ve esaslara göre yapılır:

- a) Disiplin işlemlerine ait her türlü tebligat öğrenciye imza karşılığı yapılır. Öğrenci tebligatı almaktan imtina ederse durum bir tutanakla tespit edilir. Tebligat kendisine yapılmış sayılır.
- b) Öğrencinin yurttan herhangi bir sebeple ayrılması halinde, bildirdiği en son daimi ikametgah adresine tebligat iadeli taahhütlü olarak yapılır. Yurt idaresine bildirdikleri adresi değiştirdikleri halde, bu değişikliği bildirmeyen veya yanlış ya da eksik adres vermiş olan öğrencilerin mevcut adreslerine gönderilen tebligat, ihbarnamenin adrese bırakıldığı tarihte tebliğ edilmiş sayılır.
- c) Öğrenci, süresiz çıkarma cezasının tebliğinden itibaren yurdu terketmek zorundadır. Ancak yurt müdürü gerektiğinde beş güne kadar süre verebilir. Verilen ceza öğrencinin kartına işlenir.

Disiplin cezalarının duyurulması

Madde 30- Kınama ve süresiz çıkarma cezaları öğrencinin ailesine (velisine), kayıtlı bulunduğu öğretim kurumuna, yurt müdürü tarafından yazılı olarak bildirilir.

Adli kovuşturma ile disiplin kovuşturmasının birarada yürütülmesi

Madde 31- Aynı olaydan dolayı öğrenci hakkında adli kovuşturmanın başlamış olması, disiplin kovuşturmasını geciktirmez.

Disiplin cezaları dışında öğrencinin süresiz veya geçici olarak yurtla ilişkisinin kesilmesi

Madde 32- Yurda girmek için aranan şartlardan herhangi birini sonradan kaybetmiş olanlar ile taksirli suçlar hariç, haklarında mahkumiyet kararı verilenlerin süresiz olarak yurtla ilişkileri kesilir.

Devam etmekte oldukları öğretim kurumundan üç ay ve daha fazla uzaklaştırma cezası almış olanların, yeniden öğrenime başladıkları tarihe kadar yurtla ilişkileri kesilir.

İlişik kesme işlemi yurt müdürü tarafından re’sen uygulanır. İlişigi kesilen öğrenciler en geç üç gün içinde Genel Müdürlüğe bildirilir.

....

Madde 39- Yurtlara giriş çıkış saatleri ve öğrenci izinleri ile ilgili hususlar Genel Müdürlükçe hazırlanan bir talimatla düzenlenir.

SUMMARY

In 2012, there are 12,5 million young people between the ages of 15-24. Young people constitute %16,6 of the population in Turkey.

Young people differ in their needs. Difference of their needs from the general population derives mainly from young people's unique life experiences with different social settings such as their experience with the education system or transition from school to employment.

Republic of Turkey has a youth policy within which there are youth-specific public services available. However, the scope and quality of these services targeting young people are in need of improvement, especially when compared with the standards of Council of Europe countries - an organisation that Turkey has been a member of.

There are two main approaches to youth policy: "protectionist" approach and "empowerment" approach. While the former approach portrays youth as intrinsically needy and incapable; and implements paternalistic policies that ignores the agency of young people, the latter approach aims at empowerment of young people within their societies through public services and government intervention with the objective of increasing the capabilities of young people to pursue their lives according to their will. In this book, we follow the second approach to youth policy.

In 2008, two authors of this book co-authored another book titled "Youth Work and Policies in Turkey" (and the 2nd edition was published in 2012). Main argument of "Youth Work and Policies in Turkey" was the following: "the lack of youth policy in Turkey has become youth policy itself". However, there have been important developments in youth policy since then. Among these developments, the establishment of the Ministry of Youth and Sports, the ratification of the "National Policy Document on Youth and Sports" and the implementations of some policies that were mentioned in this document could be listed.

Therefore, it would be erroneous to argue that the lack of youth policy is still the main characteristic of youth policy in Turkey. However, according to our analysis, the design and the content of these newly emerging youth policies are hardly compatible with the democratic ideals of equality, freedom and democratic participation as well as with rights-based approach to youth policies.

The main objective of this book is to offer a methodology to monitor public expenditures for young people and to provide an analysis of public expenditures targeting young people in Turkey. We hope that this methodology and analysis will contribute to the advocacy capacity of the NGOs working with/for young people.

In order to monitor the public expenditures for the empowerment of young people, we analysed the expenditures of the Ministry of Youth and Sports; General Directorate/Sports General Directorate (Gençlik ve Spor Bakanlığı; Gençlik ve Spor Bakanlığı Genel Müdürlüğü/Spor Genel Müdürlüğü); Higher Education Credit and Accommodation Institution (YURTKUR); Turkish National Agency for Lifelong Learning and Youth in Action Programmes (Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı - Ulusal Ajans); South Eastern Anatolian Project Human and Social Development Coordination's expenditures on youth (GAP İdaresi İnsani ve Sosyal Gelişme Koordinatörlüğü); youth project expenditures of Ministry of Development's Social Support Program (Kalkınma Bakanlığı SODES - Sosyal Destek Programı); Turkish Labor Agency's (İŞKUR) expenditures on youth employment and transfers of employment package to the Social Security Institution (Sosyal Güvenlik Kurumu); TUBITAK scholarships (TÜBİTAK) and Technoprenurship Support Pro-

gram's (Teknogirişim Destek Programı) expenditures; Science, Industry and Technology Ministry's (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı) Technoprenurship Capital Support (Teknogirişim Sermayesi Desteği). Main focus of this analysis is the public expenditures of central state institutions for young people. Local administrations' public expenditures targeting young people have been left out of the analysis and we believe the analysis of local administrations' public expenditures targeting young people should be part of future research agenda on youth policy area. Additionally, we would like to note that the expenditures on social protection, justice and health services for 15-18 year olds have also been left out of this analysis as they were analysed in the previously published Guide for the Public Expenditures for Children. Finally, we preferred not to include expenditures of education for young people in our analysis, not because education does not contribute to the empowerment of young people, but we intentionally would like to put more stress on the role of youth services and support mechanisms in youth policy.

Based on the figures of the above-mentioned public institutions, we found that total public expenditures on youth empowerment was 2.888.054.984 TL in 2009 and 5.764.391.220 TL in 2012. In the years 2009 and 2012, the share of public expenditures for youth empowerment in the Gross Domestic Product (GDP) has been 0,30 and 0,42 per cent respectively. Our main finding is that the share of public expenditures for youth empowerment in the Gross Domestic Product increased over time. However, this increase does not match with the so-called "importance" of young people for Turkey's future that politicians attribute at the discursive level. In short, although young people constitute around 17 percent of the population, Turkey still spends less than even 0,5 per cent of its GDP on its young citizens. If we were to include the expenditure of 24 billion TL for higher and middle education institutions expenditures that constitutes 1,69 per cent of the GDP, the combined public expenditure for young people would still be around 2,11 per cent for 2012.

According to the OECD report titled "Education at a Glance 2013", 30 per cent of young people between the ages of 15-29 in Turkey are in education and 35 per cent of them are in employment in Turkey. The report indicates that the rest - 35 per cent- are "not in education and not in employment". The share of young people not in education and in employment amongst Turkey's youth is more than double the OECD average (16 per cent). This phenomenon has a serious gender inequality dimension. According to the OECD report, half of the young women are not in education and not in employment in Turkey; whereas the figure is around 20 per cent for young men.

Our analysis indicates that 68 per cent of public expenditures for youth empowerment serves only young people in education, which constitute only 30 per cent. Young people who are not in education, which constitutes 70 per cent of the youth population, receives only 32 per cent of public expenditures for youth empowerment. We argue that this skewed targeting of public expenditures for young people fails to eliminate the obstacles for young people who are not in education to participate to social and economic life.

KAYNAKLAR

- Avrupa Birliği, (2001), European Commission White Paper-A New Impetus for European Youth, Commission of the European Communities COM 2001 (681) Final, Brussels, <http://europa.eu/scadplus/leg/en/cha/cl1055.htm>, s. 6. (09.03.2008)
- Avrupa Komisyonu, (2010), Gençlik Program Kılavuzu 2010, http://www.ua.gov.tr/uploads/genclik/2008/programguide/Program_Kilavuzu_2010.pdf
- Birleşmiş Milletler, (2007), United Nations World Youth Report 2007, http://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/wyr07_introduction.pdf (09.03.2008)
- Dünya Bankası, (2006), World Development Report 2007 Development and the Next Generation, Worldbank, Washington D.C. s. 40.
- Kurtaran Y., (2007), “Üniversite Öğrencilerinin Barınma Hakkı Çerçevesinde YURTKUR Mevzuatı”, Gençlik ve Sosyal Haklar Projesi, TOG, İstanbul.
- Lüküslü, D., (2012), Üniversite Öğrencilerinin İfade ve Örgütlenme Özgürlüğü, TOG Yayınları, İstanbul.
- Mutluer, K. Öner, E. ve Kesik, A., (2007), *Kamu Maliyesi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Nemutlu ve Kurtaran, (2012), *Gençlik Çalışmaları Temelinde Gençlik Politikaları Önerileri*, Yentürk, Kurtaran ve Nemutlu (der)(2012) içinde.
- Özer, B. ve Kurtaran, Y., (2009), *Türkiye’de Gençler ve Barınma*, Gençlik Çalışmaları Birimi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Uluslararası Çalışma Örgütü, (2013), “Global Employment Trends for Youth: A Generation at Risk”, Cenevre.
- Yentürk, Kurtaran ve Nemutlu (der.), (2012), *Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Yentürk, N. (2011), *Kamu Harcamaları Okuma - Yazma Kılavuzu*, STK Çalışmaları - Eğitim Kitapları, Kamu Harcamaları İzleme Dizisi no. 1, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, <http://stk.bilgi.edu.tr/stkButce.asp>
- Yentürk, N., (2012), *Sosyal Koruma Harcamalarını İzleme Kılavuzu*, STK Çalışmaları - Eğitim Kitapları, Kamu Harcamaları İzleme Dizisi no. 4, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, <http://stk.bilgi.edu.tr/stkButce.asp>
- Yentürk, N., (2012), *Çocuğa Yönelik Harcamaları İzleme Kılavuzu*, STK Çalışmaları - Eğitim Kitapları, Kamu Harcamaları İzleme Dizisi no. 6, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, <http://stk.bilgi.edu.tr/stkButce.asp>
- Yentürk, N. ve Başlevent, C., (2012), Türkiye’de Genç İşsizliği: Etkileyen Faktörler ve Politika Önerileri, Yentürk, Kurtaran ve Nemutlu (der) (2012) içinde.
- Yılmaz, V., (2013), Ulusal Gençlik (ve Spor) Politikası Belgesinde Temel Eğilimler: Politika Notu, No: 1/2013.

DİZİN

- aktif vatandaş 34
Aktif İşgücü Programları 40
Aktif İşgücü Programları (AİP) 40, 45
anaakım ve anaakımlaştırma 50, 55
araçsallaştırma 49, 50
Avrupa Gençlik Forumu 50
Avrupa Konseyi 7, 50, 57

barınma 8, 24, 29, 46, 51, 52, 54, 55, 74

ÇATOM 38

dezavantajlı gençler 9, 16, 54, 55

eğitim harcamaları 8, 9, 10, 12, 47, 69, 71
eşit haklar 49

formel olmayan eğitim 52

genç işsizliği 40, 51
genç nüfus 8, 46, 54
gençlerin hareketliliği 16
gençlik çalışanı 53
gençlik merkezi 16, 20, 24
gençlik politikası 7, 50, 56
Gençlik Strateji Dokümanı 11
girişimcilik 43
güçlendirme 7, 11

hak temelli 3, 7, 49, 50
harçlar 29

İstihdam Paketi 41, 67
İşsizlik Sigortası Fonu 9, 41, 47, 67

kimlik 7, 50, 55, 56
kültür 9, 11, 17, 38, 39, 50, 54, 67

örgütlenme özgürlüğü 57
özerk 7, 9, 11, 21, 47, 50

savunuculuk 3, 8
sosyalleşme 55, 58

şeffaflık 4, 39, 57, 68

toplumsal katılım 9, 37, 53, 55

Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi 7, 16, 49
Uluslararası Çalışma Örgütü (ILD) 40

yapabilirlik 7, 11, 50, 57
yerel yönetimler 12, 53
yetişkinliğe geçiş 49
yetkinlik 7, 11, 50
Yurt İdare ve İşletme Yönetmeliği 10, 52, 74

STK'LAR İÇİN

Gençlerin Güçlendirilmesine Yönelik Harcamaları İzleme Kılavuzu

NURHAN YENTÜRK - YÖRÜK KURTARAN - VOLKAN YILMAZ

Kamu Harcamalarını İzleme Dizisi'nin amacı ilgili konulardaki kamunun yaptığı harcamaların izlenebilmesi için yöntem önermek ve izleme formatını STK'lara sunmak, kamu harcamalarını izlemeyi amaçlayan kişi, STK ya da platformlar için kaynak olarak kullanılabilir yazılı malzeme üretmektir. Bu kılavuzlarda yer alan bilgiler, teknikler ve veriler kullanılarak, kamunun sosyal güvenlik, sağlık, sosyal yardım harcamalarını, askeri harcamalarını, eğitim, çocuk, gençlik ve engellilere yönelik harcamalarını ayrıntılı olarak hesaplayabilmek ve bu alandaki gelişmeleri yıllar itibarıyla izlemek mümkün olacaktır.

Dizinin yedinci kılavuzu *Gençlerin Güçlendirilmesine Yönelik Harcamaları İzleme Kılavuzu* başlığını taşımaktadır. Kılavuz kapsamında, gençlere yönelik kamu harcamaları ayrıntılı bir biçimde incelenmektedir. Bu inceleme kapsamında gençlere yönelik güçlendirme hizmetleri veren Gençlik ve Spor Bakanlığı; Gençlik ve Spor Bakanlığı Genel Müdürlüğü/Spor Genel Müdürlüğü; Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (YURTKUR); Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Ulusal Ajans)'nın harcamalarını; GAP, İnsani ve Sosyal Gelişme Koordinatörlüğü'nün gençlere yönelik harcamalarını; Kalkınma Bakanlığı'nın Sosyal Destek Programı (SODES) kapsamındaki gençlik projelerine yönelik harcamalarını; Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)'un gençlerin istihdamına yönelik harcamalarını ve istihdam paketi çerçevesinde gençlerin istihdamını teşvik etmek amacıyla Sosyal Güvenlik Kurumu'na yapılan transferleri; TÜBİTAK bursları ve Teknogirişim Destek Programı harcamalarını; Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Teknogirişim Sermayesi Desteği ele alınmaktadır. Kılavuzda gençlerin güçlendirilmesine yönelik kamu harcamaları ile ilgili olarak 2006 yılından günümüze dek gerçekleşmiş harcamalara yer verilmektedir.

Kılavuz öncelikle gençlerin güçlendirilmesi alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarında ve buna ek olarak gençlere yönelik hizmet üreten tüm kamu kuruluşlarında çalışanlara, gençlere yönelik kamu harcamalarını izleme konusunda bir yol haritası sunmaktadır. Bu yol haritası aracılığıyla Türkiye'de gençlerin güçlendirilmesine yönelik yapılan harcamalar niceliksel olarak hesaplanmaktadır. Kılavuzda ayrıca, gençlerin güçlendirilmesine yönelik uygulanan ve uygulanabilecek politikalarla ilgili öneriler yer almaktadır.

Nurhan Yentürk, İstanbul Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Birimi'nin yöneticisidir.

Yörük Kurtaran, İstanbul Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi koordinatörüdür.

Volkan Yılmaz, İstanbul Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi'nde araştırmacıdır.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
Sivil Toplum Kuruluşları
Eğitim ve Araştırma Birimi

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI
STK Çalışmaları - Eğitim Kitapları Dizisi

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ

"Laureate International Universities Network" üyesidir

AÇIK
TOPLUM
VAKFI

ISBN 978-605-399-321-6

www.bilgiyay.com

